UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Minoribus xxv. annorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

LEX. XXXVI.

SI cum mihi. a Qui opus ceptuz in ſuo ad mei vtilitatem nõ permittit perficere, actione de dolo tenetur. h.d. ¶ No. ꝙ contra eum qui opus ceptũ in ſuo ad mei vtilitatẽ ſuo permiſſu, non permittit perficere, ſuccurritur actione de dolo. ¶ Oppo. de l. qui ſaxũ. ĩ. de dolo. Sol. ibi iam exemerat, vñ lapis erat effectus ſuus, merito poteſt vendicare, hic nõ. Et aduerte, qꝛ tex. eſt ita bene gloſſatus, ſicut aliquis tex. huius li
* bri, ꝛ ſubtiliter. ¶ Oppo. ꝙ habeat locũ *condictio l. ſi quis argẽtum. C. de dona. Sol. hodie iſta lex eſt correcta, ſecundũ glo.

ADDITIO.

a ¶ Si cum mihi. Pro cõcordia aduerte, ꝙ in l. iuriſgentium. §. quinimo. ꝛ §. ſed cum nulla. ſ. de pac. videt determinare ꝙ lex, ſi qs argentum. C. de don. non habeat locum, quãdo quis promittit aliquod factum ex cauſa donationis, hoc eſt, ꝙ nõ conueniat cõdictione ex illa lege. ſʒ ɔtrarium velle allegat in hac l. ſi cum mihi. dum approbat hic gl. ꝛ in l. q ſaxũ. ĩ. de don. in oppo. in l. legitima. ſ. de pact. Sol. ſi bene videat Bar. in locis, vbi dicit, vbi ꝑmittit factũ ex cauſa donationis nõ habere locũ d. l. ſi qs argẽtũ. videt factũ ex cauſa donationis, nõ habere locũ d. l. qꝛ cũ loquat in quantitatibus, nõ extendat vbi promittit factũ. ar. l. precipimus. in fi. C. de app. ſed extra opi. Gul. voluit dari cõdictionẽ ex illa l. de iure nouo Codi. que gl. predicta, in hoc vltimo, idẽ videtur cõcludere, cũ nõ loquat de ꝓmiſſione facti. Nec factum promittit in hac l. nec in l. qui ſaxum. ſed bene promittit patientia ad tactũ, ergo ſumus ſub regula d. l. ſi quis. §. penul.
* ALEX. ¶ Habeat locum. Vide qđ dixi in l. iuriſgentium. §. ſed cũ nulla. ſ. de pact. ꝛ Bald. in l. cum virum. C. de fideicommiſſ.

LEX XXXVI.

SI quis tabulas. Qui teſtamẽtũ deleuit, tenet legatario ꝛ hr̃di de dolo. h.d. ¶ Opp. ꝙ imo det actio legis Aquilie. l. qui tabulas. ĩ. ad l. Aqui. Sol. vt in gl. vlti. Sol. eſt vera.

¶LEX XXXVII.

a **SI duo.** a Dolus cum dolo compenſatur. hoc dicit.

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶ Si duo. limita vt per Bal. in rubri. de fide inſtru. vt procedat, quãdo delictum non eſt a iure punitũ: alias ſecus. Item ꝙ doloſus, vel infamis non poſſit alteri impingere delictum, vide Iaſ. poſt alios in l. in arenã. in iij. no. C. de inoffi. teſt. vbi ponit de matre meretrice, ꝙ non poteſt filiaʒ propter meretricium exheredare, ꝛ dupliciter limitat.

LEX XXXVIII.

QVod venditor. Que dicta ſunt animo cõmendandi rem, actionem de dolo non pariunt, niſi cauſa decipiendi emptorem ſint dicta. h.d. ¶ Oppo. ĩ. de edil. edi. l. ſciendum. ꝛ de contra. emp. l. ea que. vbi datur actio ex eo cõtractu, non de dolo. Huius timore gl. hic no. ꝛ bñ diſtinguit, ꝛ melius quã alibi, ideo vide eã, ꝛ ſigna: qꝛ magiſtra, ꝛ tota die ad eã recurrimꝰ.

LEX XXXIX.

QVidam. Qui pretextu falſarũ literarũ eſt liberatꝰ, actione de dolo tenet. h.d. ¶ No. dum dicit, vel inanis, dicit glo. poſtquam ſcri
a pſerat, voluntatem mutauit. quod no. pro his a qui faciunt procuratorem, ꝛ ſtatim reuocant, vt teneantur actione de dolo ei, qui leſus eſt. quod not.

ADDITIO.

POMA. ¶ Pro his. Vide Barbat. conſi. xv. vol. ij.

LEX XL.

SI territio. Qui impedit preſcriptionis interruptionem cõtra alium, actione de dolo tenetur. h.d. Alias ſic, Qui ſe offert defenſioni rei, quam nõ poſſidet, ꝛ deſiſtit, ad intereſſe actione de dolo tenetur. h.d.

LEX XLI.

1 ☞ Doli exceptio excludit actionem de dolo.
2 Doli actio non concurrit cum interdicto vnde vi.

a **IS qui decepit.** a Contra euʒ, cuius dolo quis adit hr̃ditatẽ, ſuccurritur ꝑ hãc actionẽ: vel ſi eſt creditor, per do
1 li exceptionẽ. h.d. Hic videtur caſus, † ꝙ exceptio doli excludit actionẽ de dolo. Ita alleg. gl. in l. j. §. vſqueadeo. ſ. e.
b tamẽ ibi glo. tenet cõtrarium. Cyn. ponit b in l. ij. C. eo. Dic quãdoqʒ per dolũ tuum tibi aliquid queritur, ꝛ tunc mihi cõpetit cõtra te actio, vel doli exceptio. ſ. tit. j. l. metũ. §. ſʒ qđ ptor. Ita debet intelligi qđ no. in l. j. §. vſqʒ adeo. ſ. eo. Quãdoqʒ per dolum tuum nihil queritur tibi, ſed queſitum conſeruat, vt in
ꝛ huius legis. Si enim adeo hereditatem, noua actio tibi nõ
tur, merito nõ poſſum agere cõtra te actiõe de dolo, vt me
res ab illa actiõe. Sufficit enĩ exceptio doli per quam per
2 mea eximit. Ita loquitur hic. Facit l. cum a te. ſ. eo. ¶ † Q
vtrũ actio de dolo cõcurrat cũ interdicto vnde vi. Tex.
detur innuere qđ nõ, in d. l. j. §. vſqueadeo. ſ. eo. In cõtrari
cit l. ij. C. eo. in gl. ꝑ qua facit, qꝛ interdictũ vnde vi nõ cõ
niſi violẽtia cõmiſſa, ꝛ ſic eſt ſpecies quo ad dolũ, vnde dʒ
cõcurrere, ſicut actio qđ metus cau. ſ. tit. j. l. ſi cũ exceptio
c eũ qui. Cõtrariũ puto, ꝙ non cõcurrat, c vt d. §. vſqueadeo
illud, qđ dr, ꝙ interdictũ vnde vi, eſt ſpecies, nego illud
d eſt verũ, qñ eſſet actio reſtitutoria, d ſicut actio qđ metꝰ ca
alias ſecꝰ, vt apparet in actiõe furti, ꝛ ɔdictione furtiua. L
gãter. §. idẽ Labeo. ſ. eo. ꝛ l. arbitrio. §. de eo. eo. ti. quod n

ADDITIONES.

a ¶ Is qui decepit. Pro concordia aduerte, ꝙ interdictũ vn
vi, põt cõcurrere cũ actione de dolo ſm̃ Bar. in l. ij. C. de dolo.
cõtrariũ aſſignatur in hac l. ſi. ĩ. ſed ſi bene cõſideratur Bar. nõ
firmat pedẽ: qꝛ dicit forte, ꝛc. nec etiã in d. l. ſi. loquitur ſimpli
ter in omni caſu, ſed limitãdo, qñ illud interdictum non eſt ſpe
cies. ꝛ ideo non venit arguendus de contradictione.
b ALEX. ¶ Cy. ponit. Pau. de ca. in l. ij. C. eo. dicit, ꝙ aut p exce
ptionẽ eſt plene cõſultũ, ꝛ ceſſat actio de dolo, vt hic: alias
c ALEX. ¶ Non concurrat. Contrarium tenet Bar. in l. ij. C.
in l. i. §. fi. eo. titu.
d ALEX. ¶ Actio reſtitutoria. Vide Fulg. in l. ij. C. eo. tit.

De minoribus xxv. annis. Rubr. iiij.

a ¶ Gl. cõtinuat, ꝛ cõtinuatio patet ex l. j. ſ. de in inte. reſti.

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶ Reſtõne. Circa materiã in integ. reſtitutio. qd
bandũ ſit, ꝛ qũo poſſit peti principaliter vel incidẽter, vide
habes poſt Bar. in l. nã ꝛ poſtea. §. ſi minor. ĩ. de iureiu. ꝛ qđ ib
addidi ad Bar. ꝛ vide q̃ habes ad Bar. in rub. ĩ. de in inte. reſt.

LEX PRIMA.

HOc edictum. Primo cõmẽdat edictum. Scđo ponit illud. Tertio incipit exponere. Scđa ibi, pretor. Tertia ibi, apparet. ꝛ hoc ſufficit ꝑ ſummar
¶ No. ꝙ poſt xxv. an. dr vir, ꝛ dixi in l. j. C. de
gni. li. xij. Opp. ꝙ hoc edictũ ſit ɔ naturalẽ
tatẽ, qꝛ ꝑ ipſum deſtruũtur ɔctus, ꝛ pacta, q̃ ſunt iuris g
ꝛ ſm̃ naturalẽ equitatẽ. l. j. ſ. de pac. Huiꝰ timore exponit
turalem equitatẽ. i. naturali ingenio inductã. Tu dicas q
ſtat ꝓprie. Naʒ naturalis equitas in gñe dictat pacta ſer
in ſpecie autẽ dictat pacta non ſeruari, vt puta ɔctus factos
minore ſui facilitate leſo: ſed rigor iuris erat in cõtrariũ
ꝑtor ſcđm illã naturalẽ equitatẽ ſubuenit. ¶ Op. ꝙ tn̄
anno. ſit ꝑfecte etatis, vt inſti. qui. ex cau. ma. nõ lʒ. §. ſi. Sol.
co ꝙ illud eſt verũ fauore libertatis, ꝛ etiam in aduocato
poſtu. l. j. §. initium. ver. pueritiam. alias obtinet hec lex. h

LEX SECVNDA.

NEc per liberos. Numerus libe
nõ ſupplet eta
quo ad impediendã in integrum reſtõnẽ: ſed qu
decernẽdũ honores. h.d. Opp. C. q nume. lib. l. j.
fateor ꝙ numerus liberoꝝ ꝓdeſt ad alia, quã quo ad hono
non tamen dʒ patri nocere, vt per hoc beneficiũ legis pe

LEX TERTIA.

1 ☞ Ciuitates recognoſcẽtes ſuperiorẽ non poſſunt ſtatuere
minores habeant generalẽ adminiſtrationẽ bonorum ſuor
2 Iudex inferior non poteſt cõcedere generalem adminiſtratio
nem minori.

a **DEnique.** a Princeps poteſt minori admini
ſtrationẽ bonorũ ſuorũ cõcedere,
1 non iudex inferior. h.d. No. ex hoc principio † ꝙ per
ſtatuta ciuitatũ non poſſit cõcedi minoribus admini
ſtratio bonorũ ſuorũ: qꝛ hoc princeps reſeruauit ſibi, vt hic,
b C. de his, qui ve. eta. impe. l. ij. b Ciuitates tñ, que principẽ no
c recognoſcũt c in dñm, ꝛ ſic earũ populus liber eſt, vt no. in l. ho
ſtes. ĩ. de capti. poſſent hoc forte ſtatuere, qꝛ ipſamet ciuitas
2 ſibi princeps eſt. ¶ † Opp. ꝙ inferior iudex poſſit. l. infanti. C.
de iure delib. ꝛ C. qui admit. ad bono. poſ. l. bonorũ. Sol. fateor
ꝙ iudex in defectũ tutoris, ꝛ curatoris poteſt interponere au
d thoritatem d in vno actu, vel pluribus actibus ſingularibus
ſed concedere generalem adminiſtrationẽ non poteſt, vt hic.

Additione

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Denique. Uide per Alex. l. more. de acqui. heredi.
b ¶ Impetrauerunt. l. ij. Uide Alex. conſi. xv. ver. ⁊ ſatis. v. ro.
c ALEX. ¶ Recognoſcunt. De ciuitate libera adde qđ no. Bar. in l. acta. §. j. de re iu. ⁊ in l. quidam cõſulebant. in fi. e. tit. ⁊ in l. cõmunium. C. de natura. lib.
d ¶ Authoritatem. Uide Aret. in l. pupillus. ꝟ. de acq. heredi.
1 ☞ Finis ſpectatur, ⁊ quando principium, ad hoc vt concedatur minori reſtitutio aduerſus ſententiam vel contractum, q̃ñ minor incidit in maiorem etatem.
2 Juramentum non defertur ex leui ſuſpicione.

§. **Si quis cum minore.** Si dolo aduerſarij negotium cõtractum eſt, vt in maiore etate perficiatur, vel ſi finis hꝫ neceſſariam conſequentiã ad principiũ, inſpicimus principiũ, alias finis inſpicitur. h. d. cum l. ſequen. §. ſcio. Primo ponit vnã q̃ſtionem. Secundo ponit quoſdam caſus, qui conferunt ad determinationẽ q̃onis predicte, non tamen ei determinat. Secun
1 da ibi, ⁊ placet. ¶ Nota in §. ſcio. initiũ eſt ſpectandũ. ¶ † Itẽ notandũ eſt in hoc §. ſi quis. finem eſſe ſpectandum. ſ. late ſniẽ. ¶ Unde opp. de vno ad alterum. Sol. dicit gl. in hoc §. ſcio. finis habet quandam conſequentiã neceſſariã ad principiũ. Jõ enim hoc fecit, q2 heres erat. Uide iſtã gl. ⁊ no. ¶ Opp. quod etiã in precedẽti §. finis habet neceſſariã conſequẽtiã ad principiũ: nam actor, qui inchoauit litẽ, cogitur in ea perſiſtere, vt in aut. qui ſemel. C. quomodo ⁊ q̃ñ iudex. ⁊ C. de epiſco. ⁊ cleri. authẽ. generaliter. Gl. tamẽ fatetur cõtrariũ hodie, ſꝫ olim poterat actor non proſequi litem, ⁊ ideo non habebat neceſſariam cõſequẽtiã. Uide gl. Itẽ illud, quod de cautione dicitur in authẽ. generalr. nõ ſeruatur de cõſuetudine, vt no. Inſti. de ſatiſda. §. ſed hodie. ſꝫ poſito ꝙ ſeruetur, adhuc nõ obſtat. ¶ Pro cu
a ius declaratione aduerte, aut minor, ꝫ quem eſt lata ſentẽtia[a] tẽpore maioris etatis, vult petere reſtitutionẽ in integrũ, ꝫ hoc ꝙ litẽ proſequut⁹ eſt, cũ debuerit deſiſtere. ⁊ tũc verũ dt gl. ꝙ cõcedit̃ reſtitutio, q2 de neceſſitate habeat ꝓſequi, ⁊ ſic hꝫ neceſſariã cõſequentiã ad principiũ, ideo inſpicimus ꝑncipiũ, vt l. qui cũ maior. §. j. de bonis liberto. ¶ Aut vult petere reſtitutionẽ aduerſus ipſam ſniam, tanquã male latã, ⁊ tũc ſi quidem ſentẽtia fuit male lata, forte ex defectu libelli, vel ex defectu ꝓbationis, quã omiſerat in minori etate, ⁊ tũc idẽ ꝙ poſſit reſtitui, q2 ſnia habebat neceſſariam cõſequentiã ad illuꝫ actũ, quia iudex ſic debebat facere, ⁊ ſic loquitur hec gl. ¶ Aut petit reſtitui ꝫ ipſam ſententiam, cũ omnia acta eſſent ꝑfecte, ⁊ ſolẽniter acta, tũc nõ põt. Hic eſt caſus, q2 ſententia non habuit neceſſariam cõſequentiam ad initium, vt dicam ſtatim. ¶ Oppo. imo habet neceſſariã cõſequentiã. l. de qua re. ꝟ. de iudic. Sol. Duo ſunt, ſ. ſententiã ferri, ⁊ tali modo ferri. Sententiam ferri, habet neceſſariã cõſequentiã ad initiũ. d. l. de qua re. ſed de tali modo ferri, non habet neceſſariã cõſequentiã ad initiũ, vnde ſolũ in actu ſententie fuit deceptus minor, nõ ex cõſequẽtia primi actus, merito nõ reſtituitur, vt hic niſi dolo aduerſarij fuerit tractus. Dic vt in tex. ¶ Quero de queſtione poſita in princi. §. ad quã nõ reſpõdet Juriſconſultus. Determinãdo q̃ritur, cõtractus ſi eſt ceptus cum minore, q incidit in maiorem etatẽ, an inſpiciamus initiũ vel finẽ? Gl. diſtinguit, aut illud qđ incidit in maiore etate, ꝯſiſtit in facto minoris, q2 minor vendidit ⁊ maior factus tradidit, ⁊ tũc nõ reſtituet̃. l. ſi filius. §. fi. ⁊ l. ſeq. ad Maced. Aut ꝯſiſtit in alio euẽtu. vt puta fuit ꝫctũ cũ minore ſub cõditione, que conditio extitit in maiori etate, ⁊ tũc reſtituet̃, arg. l. ſi filius. ꝟ. de ver. obli. Uide gl. ibi. Huic confuſe opi. non r̃ñdet. Jac. but. in primo caſu reprehẽdit gl. ⁊ dicit reſtitutionẽ ꝯcedẽdã, q̃ñ minor vẽdidit, ⁊ maior factus tradidit, q2 iſta traditio fit ex neceſſitate prioris cõtractus. Cũ ergo ha
b beat neceſſariã cõſequentiã[b] ad principiũ, inſpicim⁹ principiũ, vt in hoc §. ſcio. Nõ obſt. l. ſi filius. cũ l. ſeq. ꝟ. ad Maced. ⁊ C. qđ metus cauſa. l. ij. ⁊ ꝟ. de cõdic. ob turp. cau. l. pen. q2 ibi habebat exceptionẽ incõtinẽti, abſqꝫ alia petitione reſtitutionis in integrũ. l. metum §. ſed quod pretor. ꝫ ti. ij. Ideo nõ habebat neceſſe ſoluere, ⁊ ſic non habebat neceſſariam conſequentiã ad principiũ: hic vero nõ habebat exceptionẽ, niſi impetrata reſtitutione. l. exceptione. ꝟ. de except. ⁊ l. necnõ. §. exemplo ꝟ. ex q. cau. ma. ⁊ l. nã poſtea. §. ſi minor. de iureiu. Uñ de neceſſitate habe
2 bat ſoluere ex cõſequentia prioris actus. ¶ † Alt. no. qđ ex ſo
c la leui ſuſpiciõe[c] nõ dꝫ deferri iuramẽtum. Uide gl. ſuper verbo, ſi leuior. de quo plene dixi in l. admonẽdi. ꝟ. de iureiur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Lata ſentẽtia. Adde Bar. in l. j. C. ſi aduer. rẽ iu. ⁊ qđ not. in l. j. C. ſi in vna eademqꝫ cauſa. Et iſta faciũt ad q̃onẽ, Minor accipit pecuniam mutuo ſub ſpe future numerationis, tẽpus biennij labit̃ in maiori etate, an poſſit reſtitui? vide Sind. de Suza. in l. ſancimus. C. in qui. cau. in integ. reſti. nõ eſt neceſ. qui tenuit ꝙ nõ reſtituit̃, q2 nõ dicitur deceptus in minori etate, per hanc l. in §. fi. ibi vide.
b ALEX. ¶ Neceſſariã conſequentiam. Et quomodo, ⁊ q̃ñ finis dr habere neceſſariam cõſequentiam ad principiũ, ⁊ principiũ inſpiciatur, vide no. Bar. in l. j. qui pot. in pig. ha. Et ad hũc §. qđ principiũ eſt inſpiciendũ, adde q̃õ. notab. de qua per Bald. in rub. de condi. ob tur. cau. C. ꝙ ſi quis tempore quo imburſulat̃ ad offm̃, eſt inhabilis, ⁊ tempore quo publicatur, ⁊ extrahit̃ habilis, quod non repellitur.
c ALEX. ¶ Leui ſuſpicione. Et iſtum tex. multum not. Bal. in l. j. C. qui ⁊ aduer. quos ad limitationem illius l. cũ ibi not.
1 ☞ Supini natura eſt denotare ipſum actum, ⁊ opus in quo aliquid fit.
3 Biſextili in menſe, vel anno, biduum computatur pro vno die.

§. **Minorem.** Hucuſqꝫ Juriſcõſult⁹ expoſuit hoc verbũ, minor, hic exponit verbũ, natu, ⁊ hoc intendit, Minor etas inſpicit̃ de momento ad momen
1 tũ, dies biſextilis cũ precedẽti computat̃ pro vno. h. d. ¶ † No. ꝙ de natura ſupini eſt, ꝙ denotet ipſum actum, ⁊ ipm̃ tempus, quo aliquid fit, ⁊ ideo cũ dicit, natũ, intelligit̃ ab illo momento
2 quo natus eſt. ¶ † Op. ꝙ dies inceptus habeatur pro cõple
a to. l. qua etate. ꝟ. de teſta. Glo. hic r̃ñdet clare, ⁊ notabiliter di
* ſtinguẽdo, aut tractam⁹ de odio, aut fauore. Uide gl. ⁊ no. eã*.
3 ¶ † Scđo no. ꝙ in mẽſe biſextili, biduum computatur pro vno die: contra. ꝟ. de diuer. ⁊ tẽp. preſcri. l. ij. in fi. Sol. q̃ñ datur dilatio per dinumerationẽ anni ⁊ menſis, tunc illud biduum cõputatur pro vno, vt hic, ſꝫ ſi datur per dinumerationem dierum, tũc illud biduũ computatur pro biduo, vt ibi, qđ no. ¶ Querit gl. quando ſit computatio biſexti? Dic vt in gl.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Pro completo. Quãdo tempus de momẽto ad momẽtũ ⁊ dies cept⁹ habeat̃ pro cõpleto, vide no. in l. ſi cui. in ꝑn. maxime per Bal. ⁊ Jo. de leg. j. ⁊ de tẽpore in dubio cõputando de momẽto ad momẽtũ, vide Bal. in l. eos. §. ſi aũt. de appe. ⁊ dt Bal. in c. j. quo tempore mi. ꝙ dies, que nõ eſt integra ſcđm ciuile computũ, nõ numeratur inter dies termini. l. anniculus. de verb. ſig. ¶ Adde ꝙ tempus currat de momento ad momẽtum. Bal. conſi. ccclxxij. lib. iij.
* CLAV. ¶ Et no. eam. Adde aliam in c. cum in cunctis. in verb. attigerit. de elect. ⁊ vide aliqua per Bal. in l. Gallus. in princi. de lib. ⁊ poſthu.
1 ☞ Filiusfamilias ex omni cauſa obligatur, preterquam in mutuo ⁊ voto.
2 Filiusfamilias poteſt capi ⁊ carcerari pro debito per ipm̃ contracto.
3 Patri ſuccurritur propter abſentiam filij, nõ propter etatem. Pater loco fideiuſſoris quo ad quedã, non quo ad omnia, hr̃.
4 Obligatione principali ſublata, quando remaneat acceſſoria. Reſtitutio in integ. non tollit actionem, nec obligationẽ, ſed inducit exceptionem.
Publicatis bonis patris, nõ publicatur peculium filij, publicatur tamen vſuſfructus patre viuente.
5 Filia poteſt inſtitui in dote.

§ **Sed utrum.** Fortis §. eſt, minor etiaꝫ filiuſfa. aduerſus ſuã obligationẽ reſtituit̃ ẽt ſi iuſſu p̃ris cõtraxerit, ꝑterquã in mutuo, ⁊ beneficium filij minoris ad patrẽ nõ porrigit̃. h. d. Primo ponit queſtionẽ ⁊ eius dubitationẽ. Secũdo reſpõdet, q̃ñ filius ꝯxit abſqꝫ patre, nec habebat peculium. Tertio, q̃ñ cõtraxit abſqꝫ iuſſu patris. Quarto, q̃ñ cõtraxit abſqꝫ iuſſu patris, ſꝫ habebat peculium. Quinto, q̃ñ habebat dotem, ⁊ ſuper dote cõtraxit. Scđa ibi, ego aũt. Tertia ibi, proinde ſi iuſſu. Quarta ibi, proinde ⁊ ſi ſine. Quinta ibi, ergo, ⁊c. Caſus in terminis. Filiuſfa. contraxit, certũ eſt, ꝙ pater tenetur de peculio, ⁊ de in reꝫ verſo. Queritur modo an filiuſfa. reſtituat̃? Et videt̃ ꝙ nõ, q2 per hoc ſubueniret̃ patri, q2 nõ videt̃ eſſe de mente ꝑtoris reſtituere maiores, ſed minores tantũ, ergo, ⁊c. Et Juriſconſultus r̃ñdendo ad q̃onẽ, tetigit omnia perfecte, ⁊ dicit. ꝙ quatuor ſunt caſus, q ſunt clari, ⁊ prima pars, q̃ ponit q. ⁊ dubitationẽ eius, nõ habet ꝯria, ſꝫ eſt clara. Sed ad ſecũdã opponit̃, ⁊ vr̃ ꝙ filiuſfami.
1 nõ obligat̃. l. ſi quis rem. §. voto. ꝟ. de pollic. Sol. † ex omni cauſa obligat̃, ꝑterquã in mutuo, ⁊ in voto. ¶ Opp. de l. metũ. in §. ſꝫ ꝙ pretor. ꝫ. qđ met. cau. vbi etiã quis habet exceptionẽ reſtitutionis. Sol. Aliud in illa reſtitutione, que dat̃ iure actionis,
a aliud in iſta, q̃ dat̃ officio iudicis. ¶ Uenio ad tertiã partẽ[a], ⁊ oppo. ꝙ filiuſfa. cõueniri nõ poſſit inuito patre, vt C. de bo. que lib. l. cũ non ſolum §. neceſſitate. Dicit gl. aliud olim, ⁊ aliud hodie. Tu dic, ꝙ ibi loquit̃ in caſu ſpeciali, in quo requiritur ꝯſenſus patris, in ſignũ repudiationis, ſm̃ veram opi. ibi poſitam.

Item opp. ⁊ videtur ꝙ ex cōdēnatione nō poſſit fieri executio
in filiū, cū nihil habeat, arg. l. ſi filio. ſ. ſol. mat. ⁊ ß. ti. j. l. nam is.
Sol. dicit gl. ꝙ exactio ſiue executio differtur. Idem not. in l.
b ꝙ ſi minor. §. ſi ſeruus. ſ. eo. Cōtrariū eſt[b] verū: † q2 pōt filiꝰ ca
2 pi, ⁊ in carcerem poni, niſi bonis cedat. l. pe. C. qui bo. ced. poſſ.
Et hoc vult tex. hic, dum dicit, ex condemnatione conueniri. ſal
tē enim hʒ perſonā, que poteſt carcerari, de hoc dixi in l. ſi du-
bitetur. §. filius. ſ. de fideiuſ. ¶ Opp. ſ. e. l. cū mandato. Gl. po-
nit plures ſol. Iac. bu. tenebat vltimā. Videbitis in d. l. cū mā
dato. Itē opp. ⁊ vr̄, ꝙ fideiuſſori minoris nō ſuccurrat. l. Mar
cellus. ſ. de fideiuſ. Gl. tangit hoc plenius in l. minor. ß. de ꝑcu.
3 ⁊ ibi dixi, ⁊ de fideiuſ. mino. l. j. ⁊ ij. ¶ Itē opp. ⁊ videtur, † ꝙ pa
tri ſubueniat ex perſona filij. l. cū quidā. in prin. de acqui. here.
Sol. pater habet loco fideiuſſoris, quo ad quedā, non quo ad
oia. Poſui plene in l. ſi cū filius. in prin. de ver. obl. Ad ꝯriuʒ l.
cū quidā. dicit gl. ꝙ propter abſentiā filij ſubuenitur, non pro-
pter etatē. Et nō aſſignat rationem, ſʒ rō eſt, q2 beneficiū abſen
tie eſt commune maioribus ⁊ minoribus, ⁊ cōpetit ex propria
abſentia ⁊ aliena. l. j. ſ. ex quib. cau. ma. Non eſt ergo mirū, ſi pr̄
ex abſentia filij reſtituatur. Que rō ceſſat ī beneficio etatis, vt
4 in prin. huius §. ¶ Opp. ꝙ ſublata † obligatiōe principali, non
remanet acceſſoria. l. generaliter. ſ. de fideiuſ. ⁊ l. cuʒ principa-
lis. ſ. de reg. iur. ergo filio reſtituto pater nō tenet. Sol. dt gl.
reſtitutio in integ. nō tollit actionē neqꝫ obligationem, ſʒ exce-
ptionē inducit. l. exceptiones. ſ. de excep. Illud tāgit in l. j. ⁊ la
tius examinatur per doc. in l. ij. C. de fideiuſſ. mi. Ego examina-
ui in l. Iulianus. ſ. de cōdi. inde. tū quātū ad preſens dico ꝙ cō
trarium nō obſtat, q2 poſſibile eſt, ꝙ obligatio principalis tol-
lat ex aliquo iuris rigore, ⁊ acceſſoria remaneat, vt puta ſi de-
ceſſit principalis ſine hr̄de. Nā certe lʒ reſtitutio tolleret om
nem obligationē. non ſequitur ꝙ pater nō tenet, q2 verum eſt,
ꝙ fideiuſſor nō accedit obligatiōi, que nō nō eſt, ſed ex poſtfa-
cto poteſt ſubſiſtere. l. ſi fine, in prin. de admi. tu. ⁊ de ſol. l. Sti
chū aut Pamphilū. circa fi. prin. ⁊ ad Maced. l. antepe. vbi pa-
ter tenet de peculio, licet nulla ſit obligatio filij. ¶ Opp. ſ. e. l.
pr̄i. ij. reſpon. Sol. ibi pater cōuenitur vt legitimus admini-
ſtrator, vnde petitq reſtitutionē que proſit ſibi, nō filijs, hic pa-
ter cōuenit nomine proprio. ¶ Opp. ſ. ea. l. §. Pōponiꝰ. Sol.
ibi pr̄ cōuenit quaſi ſucceſſor filij, hic ex propria obligatione.
c Venio ad quartam partem[c], ⁊ in iſta Placen. poſuit tria ſua
dicta, que per ordinē hic recitantur in gl. ⁊ omnes tenent eā, et
d ideo nō curo recitare. ¶ † Vlti. no.[d] ꝙ peculiū filij[e] nō publica
5 tur publicatis bonis patris. Et no. bene, q2 neſcio alibi, ⁊ hoc
e in peculio profectitio. In peculio vero aduentitio non eſt du-
* biū hodie circa proprietatem*, ſʒ an publicet vſuſfructꝰ[f] patre
f viuente, cogitabitis, q2 poſſet dubitari. Vide tamē de facto hic
ſeruari cōtrarium, arg. l. ſi poſtulauerit. ſ. de adul. ⁊ l. Statiꝰ
6 Florus. de iur. fi. Sʒ nunquid † filio delinquente publicet pro-
prietas. Iſtam q. examinaui plene in l. ſi finita. §. ſi de vectiga-
libus. ſ. de dam. infec. Venio ad quintā ⁊ vltimā partē, ⁊ op. ꝙ
nō noceat filie, ſi pater ſtipulet eius volūtate. l. poſt dotē. ſolu.
mat. Huiꝰ timore ſunt diuerſe opi. ⁊ gl. intrat varietatē, ⁊ di-
uerſitatē literarū illius legis, de quo dic vt ibi. Vlti. ex fi. hu-
g ius[g] §. gl. arguit ad duas queſtiones. Primo, an vxor ſit dn̄a
7 rei dotalis. Secūdo, † an filia[h] poſſit inſtitui in dote. Et gl. tʒ[i]
h qd̄ ſic, tamen dat cōſiliū, ꝙ inſtituatur in quinqꝫ ſolidis, ⁊ in do
i te ſua. Et ita obſeruatur de facto, ⁊ nota finem queſtionis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ad tertiā partē. Et tene menti gl. hic, que tenuit, ꝙ
ſi pater preſtitit aſſenſum filio agenti, nō eſt neceſſe ꝙ de nouo
preſtet in executione ſententie. Idē tenet gl. in d. §. neceſſitate.
in gl. magna, dū alleg. iſtum §. per quas, dicit not. Ange. in cōſ.
clxxix. ꝙ ſi pr̄ cōſenſit matrimonio, cuius cōſenſus de honeſta-
te requirit, nō de iure, in executione, que fit per carnalē copulā
⁊ traditionem, nō erit neceſſario nouus cōſenſus requirendꝰ.
Facit qd̄ no. Bal. in l. inuitus. ad fi. C. de ꝑcu. Et patre ꝓſtante
cōſenſum ad agēdū, an filius poſſit appellare ſine nouo cōſen-
ſu, adde ꝙ ſufficit cōſenſus generalis. Bal. conſi. liij. lib. j. Ang.
conſi. xxx. ⁊ vide Pau. de caſt. conſi. liij.
b POMA. ¶ Cōtrarium eſt. Vide remiſſionē per Iaſ. l. j. §. hu-
ius ſtudij. ſ. de iuſti. ⁊ iur.
c ALEX. ¶ Quartam partem. An autē creditori patris poſſit
mitti in poſſeſſionē peculij ꝓfectitij, vide gl. hic. in ver. a fiſco. et
Bal. in l. pe. C. qui bo. ced. poſ.
d P. PAV. P. ¶ Vltimo. Vide Alex. in l. ſi finita. §. ſi de vectigali-
bus. ſ. de dam. infec.
e ALEX. ¶ Peculium filij. Idē Bal. in l. j. C. q bo. ced. poſ. vide p
doc. in d. § ſi de vectigalibus. adde qd̄ voluit Ab. cōſi. lxvj. li. ij.
* CLAV. ¶ Proprietatē. Vide in materia Bal. in c. paſtoralis.
§. quia vero. de offi. dele.

f ALEX. ¶ Vſuſfructus. Vide in d. l. ſi poſtulauerit.
g P. PAV. P. ¶ Vlt. ex fi. huius §. Qd̄ iſtud cōſiliū hic traditum
gl. ſit redactū ad neceſſitatē, alias teſtamentū non valeat. vide
Barb. conſi. ij. vbi pulchre loquit, ⁊ alleg. Bal. ⁊ Ang. vt per e
in contrarium, vide eundem in c. Raynutius. de teſta.
h AND. BARB. ¶ Secūdo an filia. Vide omnes in c. Raynutiꝰ
de teſt. vbi ſaltem in vno numero debet inſtitui filius.
i ALEX. ¶ Et gl. tenet. De hac gl. vide qd̄ no. Bal. in aut. noui
ma. C. de inof. teſt. ⁊ an filia poſſit inſtitui in dote, per Ioā. in
ſeruus quoqꝫ. de here. inſti. ⁊ ibi Bal. aliquid per Ange. in l.
§. i. ſ. ſol. ma. per Io. and. poſt Spe. de inſtru. edi. §. vt autē
ſed ſuper. POMA. ¶ Vide Barb. conſi. ij. vol. j.
CLAV. ¶ Sequitur Alex. cōſi. clxxij. vol. ij. vide etiam Barb.
in conſi. j.

§. Si quis minor. Aduerſus arrogationē mi-
nor reſtituitur. h. d. Gl. o-
po. duobus modis. Dic vt in ea, ⁊ bene.

§. Si quid minori. Aduerſus liberationē le-
gati conditionalis, vel co-
herentis perſone, filiuſfamilias minor reſtituit. h. d.

a §. Sed ſi heres.[a] Aduerſus negligētiā in rēde
nūtiando adhibitam minor re-
ſtituitur. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sʒ heres. Et iſte tex. optime vr̄ decidere qōnē no-
bi. Bal. in l. pupillorū. C. de repu. her. ⁊ qd̄ dixi in l. j. §. hec q
de ſeruis. de acqui. poſ. ⁊ adde Bar. hic, vide eūdē in l. ſi. C.
ex cauſis reſti. non eſt neceſ.

§. Pomponius adijcit. Pater vt ſucceſ-
ſor filij, item ipſe
filius minor in caſtrenſi peculio reſtituit. h. d. ſm tertiam poſi-
tionem caſus, que eſt vera. Et vide qd̄ no. in l. pater, qui caſtrē-
ſe. in prin. de caſtrē. pecu. vbi iſte §. ⁊ eius materia examinatur
pleniſſime.

§. Seruus autem. Seruus ratione minoris
etatis, nō reſtituit in his,
que ad dominum ſpectant, ſecus ſi ſpectarent ad ipſum ſeruū,
vt ſi libertatem reſpicerent. h. d.

LEX VI.

Minoribus. Licet quis nō ledat in cōmo-
do pecuniario, ſed vexatur li-
tibus, poteſt reſtitui. h. d.

LEX VII.

2 ☞ Minori ſoluens qualiter plenam liberationem conſequ
3 Appellatur a ſententia interlocutoria ab iniuria, ſeu gra
mine, ⁊ dʒ exprimi cauſa. ⁊ vide nu. 4.
Appellationis in cauſa ab interlocutoria nō habet locum r
gula, Non probatum probabo.
5 Iudex debet pronuntiare ſuper emergentibus: ſi nō pronū
tiat, iudicium tamen tenet.
6 Iudex quando interponit decretum ſuper venditione rer
minoris, non eſt neceſſe ꝙ taxet pretium.

a Aut pretor. Hucuſqꝫ Iuriſcōſultus ex-
ſuit verbū, natu, nunc expo
alia verba. ſ. geſta eſſe dicentur, ⁊ hoc breuiter
dit. Verbum, geſtū, cōtinet omnē cōtractū vel q
cōtractum. Item ſolutionis exceptionem, aduerſus quam
nor reſtituitur, niſi iudice precipiente facta fuerit. h. d. vſq
§. nō ſolū. ¶ Opp. ad prin. de l. Labeo. ſ. de verb. ſig. Sol.
b verbū, geſtū[b], latiſſime aſſumitur vltra propriā ſignificati
c ex interpretatione Iuriſcōſulti. ¶ Querit circa[c] iſtud p
1 piū, † vtrū in ſpiritualibus minor poſſit reſtitui, vt puta ſi
nūtiauit beneficio eccleſiaſtico, vel prebēde: Gl. tangit hic
qō. ſʒ queſtio pertinet ad Canoniſtas, dic vt extra de reſt. ſp
c. ex parte. Venio ad ver. ſed ⁊ ſi ei. ⁊ vr̄ ꝙ minor nō poſſit c
uenire debitorem. l. clarum. C. de auth. preſt. ⁊ l. cuʒ ⁊ mino
ſi aduer. rē iudi. Sol. hic cōueniebat extra iudiciū, vel in iu
cio de facto tm̄. ¶ Venio ad ver. permittitur. ⁊ opp. de
inuiti. Inſti. de cura. Sol. vt in gl. q2 hic erat lis, vnde minor
d cogit curatorē accipere. ¶ Venio ad ver. quid tū[d]. ex quo v
habemus cōſiderare multa bona, anquā veniamꝰ ad ꝯria. G
2 dt primo, ꝙ † qui ſoluit iudicis authoritate minori, conſequ
pleniſſimā liberationē. ⁊ ſic gl. diſtinguit tres caſus. Quāqꝫ
ſequit quis plenam, quandoqꝫ pleniorem, quādoqꝫ pleniſſimā
Quod dic vt in gl. Et hoc vltimum eſt tunc verum, quando
e bitor compulſus opponebat [e]exceptionē minoris etatis, ⁊ iu
dex hoc ꝓcipit, lege nō obſtante, alias ſecus. Quod no. ⁊ nū
exeat mentē tuā. In tex. ibi, allegans, ⁊c. q2 ſi nō allegaret, n
f haberet beneficiū iſtius §. Itē no. ꝙ[f] ab interlocutoria app
lat, vt hic. ibi, niſi forte quaſi aduerſus iniuriā, ⁊c. qd̄ ꝓcedi

qꝛ poſt hãc interlocutoriã nõ ſperaꝛ alia diffinitiua, vt pariat
plenũ preiudiciũ. Idem dicit Dy. in materia primi ⁊ ſecundi
decreti, in illa queſt. in qua querit, vtrũ a ſecundo decreto poſ-
ſit appellari. ¶ † Idem no. ꝙ quando appellatur ab interlocu
3 toria, dꝫ appellari ab iniuria ſeu grauamine g illato ꝑ iudicẽ, ⁊
ſi debet cauſa iniquitatis exprimi in appellatione, vt hic, duꝫ
dr. aduerſus iniuriã. Hoc dico, qꝛ a ſentẽtia diffinitiua poteſt
appellari, etiã ſi iudex nullam iniuriam fecerit, ſed iuſte iudi-
cauerit ſecũdũ actitata in prima cauſa: nam in cauſa appellatio
nis poterũt noue ꝓbationes produci, ex quibus apparebit in
iuſtitiam eſſe reſpectu veritatis, non quod iudex primus iniu
riã fecerit. In hac aũt appellatione ab interlocutoria, oportet
ꝙ appelleꝛ a iudicis iniuria, vt hic ibi, aduerſus iniuriam, ⁊c.
No. ꝙ dicit, iniuriã, ⁊c. Idẽ probatur ĩ. de appell. reci. l. ij. vbi
ab interlocutoria appellatur, ita demũ appellatur, ſi ꝯ legẽ ſit
pronunciatum. Et ex hoc apparet ꝙ cauſa h debet inſeri in ap-
pellatiõe ab interlocutoria, ⁊ ſic appareat ꝙ appellaꝛ iniuria,
qđ eſt hodie declaratũ in c. cordi. extra de app. li. vj. ⁊ nũquam
reperies legẽ, q̃ dicat, ꝙ ab interlocutoria appellatur, ꝙ nõ po
nat cãm, vt hic, ⁊ l. arbitro. §. qui ſatiſd. cog. ¶ Item ex predi-
ctis i no. ꝙ † quãdo ab interlocutoria appellatur, cauſa appella
4 tionis debet iuſtificari ex primis actis, ⁊ in ea nõ habet locũ re
gula, Non probata probabo, ⁊c. de qua in l. per hãc. in princ. C.
de tẽporib. app. Hoc ptꝫ tam ex rationib. predictis, quã ex iſto
tex. dum dicit, ſi allegãs, ⁊c. q. d. ſi hoc allegaſti corã iudice, poſ
ſes appellare, quaſi ab iniuria, ſi nõ allegaſti, nõ poſſet hoc al-
legari de nouo coram iudice appellationis, qđ eſt hodie decla-
ratũ, extra de app. c. appellanti. in cle. Iſtud videꝛ verũ, quan
do appellatur ab interlocutoria lata ꝯ preſentem. Sed ſi ap-
k pellaꝛ ab interlocutoria lata in contumacem, tũc videꝛ ꝙ pñt k
alie noue cauſe allegari corã iudice appellationis, ⁊ ꝓbare quo
modo ipſe nõ habebat neceſſe venire ad iudiciũ, arg. ĩ. de iudi. l.
nõ videtur. ⁊ ĩ. ea. l. §. fin. Et eſt ratio diuerſitatis, qꝛ qñ qs eſt
contumax, iudex debet perquirere veritateꝫ pro abſente, vt in
aut. qui ſemel. C. quomodo ⁊ quãdo iu. qđ ſi iudex non fecerit,
merito permittitur parti hoc allegare corã iudice appellatio-
nis. Circa hoc latius, qñ poſſit appellari ab interlocutoria, di
xi in l. arbitro. qui ſatid. cog. ⁊ videbitis in l. intra vtile. ĩ. eo. fa
5 cit l. i. in fi. ⁊ l. ij. ĩ. de app. recip. ¶ † Itẽ not. ex verſi. quid tñ. l
l Verũ eſt ꝙ ſuper emergentibus dꝫ pronuntiari, vt no. in l. de
qua re. ĩ. de iudi. ⁊ l. i. C. de ordi. iudi. ⁊ ibi no. Quid ſi iudex nõ
pñũtiauit ſuper emergenti, ſed vltra procedit, vtrũ iudicium
valeat? Et caſus eſt hic, quod ſic. Iudex enim hic ꝓnũtiauit, il
la exceptione nõ diſcuſſa, ⁊ ſic dicitur iudicium valere, ⁊ nõ põt
appellari, ⁊ eſt expreſſum extra de appella. c. ex parte. tetigi ti-
m bi l. i. C. de ord. iudi. ¶ Venio ad gl. ⁊ op. ꝙ decretũ iudicis m
nõ impediat reſtitutionẽ. C. de pđ. mino. l. ſi quidem. Sol. Ibi
iudex nõ taxauit pretium, hic iubet ſolui totum debituꝫ. Vide
6 gl. † No. ꝙ quãdo iudex interponit decretuꝫ ſuper venditione
rei minoris, nõ eſt neceſſe ꝙ taxet quanto pretio vendatur, qđ
tene menti. Dat gl. aliam ſol. ⁊ iſtam tene, ꝙ aliud in ſolutione,
que fit ex neceſſitate, aliud in emptione, q̃ fit ex volũtate. Que
rit glo. hic loquitur de minore, cui ſoluitur, quid de minore ſol
uẽte? Gl. hic diſtinguit, aut ſoluit debitum, aut indebitũ. De
indebito dic plene vt l. interdum. ĩ. de condi. indebiti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ait hic. Et dũ hic dr, ꝙ reſtituitur aduerſus ſolu
tionẽ, limitatur no. per Bar. in l. verum. §. ſciendum. eo. ti. ĩ.
b ALEX. ¶ Verbum, geſtum. Not. de verbo, geſtum, ⁊ adde in-
fra, que in fraud. cre. l. i.
c ALEX. ¶ Queritur circa. Vtrum etiam reſtituatur minor, ſi
dolo induct⁹ fuerit ad teſtãficãdũ, Vide Bar. ⁊ doc. ĩ l. j. §. fuit
queſitũ, ĩ. de mino. ⁊ in l. ſi frater. C. qui teſt. face. poſ. Vide Ro
ma. conſi. ix.
d ALEX. ¶ Ad ver. quid tamen. Et que eſſet forma ſententie iu-
dicis appellationis in caſu huius §. vide Bal. in l. fi. C. de fidei.
li. ⁊ de intellectu huius §. vide Bal. in l. ij. in fi. C. de re iudi.
e P. PAV. P. ¶ Opponebat. Vide Pau. de ca. cõſi. ccxc. de quo ha
bes ad Barto. in l. creditor. ĩ. de ſol. vbi etiam alia, vide etiam
Barba. conſi. xvi. vo. iij. quid debeat facere debitor minoris, vt
tutus ſit ſoluendo.
f POMA. ¶ Item no. Vide Matthe. no. xxix. no. qđ appellauit
rite ⁊ recte.
g ALEX. ¶ Seu grauamine. Qñ appellatur ab interlocutoria,
dꝫ cã grauaminis exprimi in appellatione, vt in cle. appellãti.
de appell. vbi dꝫ exprimi ſigillatim, ⁊ quãdo dicatur ſigillatim
expreſſum, vide qđ dixit Ange. in l. pretor. in prin. ĩ. de ope. no.
nunc. ⁊ ibi dixi poſt Bar. Et an quod hic dr Bar. ſit verũ, vide
que dixi in l. iij. ĩ. de app. recipi. Et no. ꝙ ab interlocutoria ap-
pellatur ꝓpter iniquitatẽ iudicis tantum. Adde tex. in c. inter
poſita. in fi. extra de ap. Sꝫ qđ ſi interlocutoria habeat viꝫ diſ-
finitiue, an ſit cauſa in appellatione inſerẽda? Bald. tꝫ ꝙ ſic. in
addi. Spe. in ti. de app. §. ſtare. ver. in his, que cõtinẽt in ſe pu
blicã vtilitatẽ, ⁊ vide per eundẽ in l. minoribus. C. de his quib.
vt indi. Adde que dixi in l. iiij de app. reci. ⁊ in l. pretor. in pñ.
ĩ. de no. ope. nun. Adde que ſigillatim requiranꝛ in appellatio
ne ab interlocutoria. Ro. con. ccccc.
h P. PAV. P. ¶ Qđ cauſa. Vide Peruſi. in c. vt debitus. in verſic.
poſtremo queritur. de appel. reci.
i ALEX. ¶ Item ex ꝑdictis. Et vide Bar. in l. iij. ĩ. de app. reci.
k P. PAV. P. ¶ Quod poſſunt. Vide Ro. ſing. cccclxxxi. attende.
l ALEX. ¶ Quid tamen. Adde Bar. in l. a procedente. C. de dila.
Fallit ſi talis tacita ꝓnũtiatio eſſet cõtra ius, ſm Io. de Imo.
in c. ij. de lib. obla. per c. j. de re iudi.
m ALEX. ¶ Decretũ iudicis. Adde tex. ⁊ ibi Bar. ⁊ Bald. in l. ij.
C. de fideiuſ. mi. ⁊ in l. minor xxv. ann. ex aſpectu. ĩ. e. Et iſta gl.
eſt ſing. Roma. in l. pupillus. de acqui. hered.

§. Non ſolum primo.

a Minori, quaſi cũ eo geſtuꝫ ſit, ſuccurriꝛ, ſiue intercedat, ſiue litiget, ſiue hereditatẽ, vł aliã ſucceſſionẽ apprehendat. h. d.

1 ☞ Subhaſtatio debet fieri quãdo venditur res minoris.

a §. Hodie.

a Minoribus deceptis in eo ꝙ nõ ſunt lucra
ti, ſuccurriꝛ. h. d. cũ l. ſeq. vſqꝫ ad §. reſtitu-
* tus*. ¶ † No. ꝙ b qñ venditur res minoris*, dꝫ fieri licitatio,
1 ſeu ſubhaſtatio c. Et hoc induco ad queſtionẽ, an executores vl-
* timarũ volũtatũ debeãt facere ſubhaſtari res? De quo dixi in
c l. alio. ver. deinde quero. ĩ. de alimen. ⁊ ciba. leg. ¶ Secũdo no. ca-
ſum, in quo minor aduerſus venditionẽ nõ reſtituitur, niſi gra
ue damnum interueniat.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Hodie. Limita ſingulariter vt nõ habeat locũ in lu
cro, ĩ quo lediꝛ ius cõe. Ita Lãcelo. poſt Ang. l. ij. §. j. ĩ. de iudi.
* CLAV. ¶ Reſtitutus. Vide Ro. conſi. cccxxj.
b POMA. ¶ No. quod. Vide Imo. conſi. xcij. in vij. dub.
* CLAV. ¶ Res minoris. Et hoc ſimpliciter ſequitur ipſe Ro-
manus in l. ſi quis cũ aliter. ĩ. de verb. obl. ⁊ vide bonũ text. in l.
ſi in emptiõe. ibi, ex licitatiõe. ĩ. e. ⁊ Ang. l. ſi vteris. C. de fi. inſtr.
c ALEX. ¶ Seu ſubhaſtatio. Vide Bal. in auth. hoc ius porre-
ctũ. C. de ſac. ſan. eccl. ⁊ in l. ordo. de exce. rei iud. Facit ad qđ. no.
per Bal. in l. pe. C. de repud. hered. ⁊ intellige vt ꝑ doct. in l. cũ
quidam. in prin. ĩ. de acqui. hered.

LEX OCTAVA.

ET ſi ſine dolo malo.

a §. Reſtitutus.

a Reſtitut⁹ vt adeat, poteſt reſtitui vt repudiet
⁊ cõtra. h. d. ¶ Oppo. C. ſi ſep. in integ. reſti. poſtule. l. ij. Gl. po
nit hic duas ſol. Vltima ſolutio teneꝛ cõiter, vt dicamus, aut
reſtitutio fuit conceſſa, ⁊c. quam vide, ⁊ no.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Reſtitutus. No. reſtitutione conceſſa, an poſſit iterũ
peti. Et no. Bal. in l. ij. C. ſi ſep. in inte. reſti. ⁊ Bal. in l. fi. eo. ti. ⁊
limita vt habetur in l. fi. §. vbi autem pueriliſ. cum §. ſeq. C. de
bo. que libe.

1 ☞ Interrogatus de duobus, ſi vni reſpondet affirmatiue, vi-
detur alteri negatiue reſpondere.
2 Pretoris beneficium non facit quem heredem directo.
3 Heres qui ſemel eſt, nõ poteſt deſinere eſſe heres directo.
4 Subſtitutus ſi extraneus eſt, ⁊ heres repudiauerit, ⁊ poſtea
reſtituatur, ſubſtitutio reaſſumit vires.
5 Titulus, ſi quis omiſſa cauſa teſta. habet locũ in ſubſtituto pu
pillari, non in vulgari.

§. Sed quod Papinianus.

Fortis eſt, et h̃
ĩtẽdit, Subſtitutio vulgarꝭ expirat adita hr̃ditate, ⁊ ea ꝑ reſti
tutionẽ repudiata ĩ hr̃dẽ neceſſario vires reaſſumit, ſi hr̃ditas
nõ ẽ ſoluẽdo. Itẽ q ſemel eſt hr̃s, ꝑ reſtitutionẽ nõ deſinit eſſe
hr̃s directo, ſꝫ vtiliꝛ ſic. h. d. Primo ponit Iuriſcõſult⁹ Põpo-
ni⁹ duo dicta Papiniani. Secũdo poniꝛ rephẽſio ſcđi dicti. Ter
tio poniꝛ rephẽſio ꝑmi. Secũda ibi, nõ ꝑ oĩa. Tertia ibi, ⁊ qđ ait.
¶ Op. primo qđ dixi ĩ ſummario. Ad qđ facit l. poſt aditã C. de
1 ĩpu. ⁊ alijs ſubſt. ¶ † Secũdo no. qñ qs ĩterrogaꝛ đ duob⁹, ⁊ ad v-
nũ rñdet affirmatiue, ad aliũ vr̃ rñdeꝛ negatiue, ⁊ ecõ, vt h̃, ⁊ ſiľe
a eſt extra de ꝑſum. ca. nõne. ¶ Tertio no. a ꝙ † bñficiũ ꝑtoris nõ
2 facit quẽ heredẽ directo. ¶ Itẽ no. ꝙ q ſemel eſt hr̃s, † nõ deſi
3 nit eſſe hr̃s directo. ¶ Sꝫ ꝓ declaratiõe gl. primo quero, q̃ eſt
ratio ꝙ qñ hereditas nõ eſt ſoluendo admittiꝛ ſubſtitutus ne
4 ceſſarius? Dic vt in gl. ¶ † Secũdo quero, qđ ſi fuerit ſubſtitut⁹
extraneus, liber homo, nõ ſeruus, iſte eſt pulcher paſſus, vtrũ

ſubſtitutio reaſſumit vires herede repudiante per reſtitutio.
in integ. Gl. iſtū paſſum examinat hic optime, ⁊ primo vr̄ ꝙ nō
admittatur. l. poſt adita. C. de impub. ⁊ aliis ſubſti. l. vlti. ĩ. de ſuc
ceſ. edic. In cōtrarium eſt caſus trium legum, ſcʒ ĩ. de re iudic.
l. ex cōtractu. cū l. ſeq. ad Tertul. l. j. §. ſi quis adita. ⁊ l. ij. §. ſi bo
norū. que leges hoc probāt directo. Ad cōtraria reſpōdet gl. ⁊
circa ſol. l. fi. de ſucceſ. edic. tene ſecundam ſolu. glo. quā tʒ Dy.
in d. l. ex contractu. ĩ. de re iu. Iſta eſt vera, aut loquit̄ in eo, qui
poſt reſtitutionē in integ. vult venire, ⁊ de iure ciuili pōt, ſʒ de
iure pretorio non pōt, vt hic, ⁊ hec vera. ratio ſubdit̄ in gl. Sed
circa hoc extra gl. moueo vnū dubiū, ſi primus qui fuit heres,
etiā poſt reſtitutionē remanet heres de iure ciuili, videtur qꝺ
ſeruus nō poſſit adire de iure ciuili, ne duo eodē iure heredes
reperiant̄, qꝺ eſſe nō poteſt, vt l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehicu
lis. ĩ. cōmo. ⁊ videntur tenere doc. Mod. in l. qui ſe patris. C. vñ
li. Breuiter ego dico, ꝙ de iure ciuili poteſt adire. Caſus eſt in
d. l. j. ſi quis adita. ad Tert. nō ob. qꝺ dr̄, ergo duo erūt here-
des de iure ciuili, q2 fateor ꝙ vnus directo, alius vtiliter, non
autē ambo poſſunt eſſe heredes directo, vel vtiliter. ¶ Que-
ro, q̄ eſt rō, ꝙ neceſſarius nō poteſt eſſe heres ſimpliciter, ſʒ ex
§ traneus ſic? Dic vt in fi. gl. ⁊ bene. ¶ † Vlti. aduertas ad fi. gl.
primo poſite in hoc §. vbi dicit, ꝙ inſtituto omittēte ſubuenit̄
ſubſtitutis ex edicto, ſi quis omiſ. cau. teſtam. Quod intellige
de ſubſtituto pupillariter. Nam ſi eſt ſubſtitutus vulgariter,
per repudiationē heres facit ſibi locū de iure cōi, nec eſt locus
beneficio illius edicti, ſi quis omiſ. cau. teſt.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tertio no. Facit ad queſt. Bar. Dy. in l. legata inuti
liter. de leg. j. in ver. ſed pro declaratione, ⁊c. Et quid operetur
iſta additio, aduerſus quā petitur reſtitutio in integrum, vi-
de ſing. Bar. in l. filius, qui patri. ĩ. de vulg. ⁊ pup.

§. Item ſi non.

Minor, q nō appellauit, poteſt reſtitui, vt appellet. hoc dicit.
¶ Gl. opp. C. in qb. cau. in integ. reſti. nō eſt neceſ. l. fi. Dic vt in
1 gl. quā vide no. ¶ † Sed quero an eo ipſo ꝙ minor nō appella-
uit, videat̄ leſus, an vo in cā, in qua petit ſe reſtitui ad appellā-
dū, debeat probare ſua intereſſe ꝙ appellet. De quo dixi in l.
2 nā poſtea. §. ſi minor. ĩ. de iureiur. ¶ † Item quero qui petit ſe
reſtitui ad appellandū, coram quo iudice debet petere, vel co-
rā iudice a quo, vel ad quem? dic vt per Iac. de Aret. in l. pſes.
C. de appel. ⁊ ibi per Cy.

1 ☞ Dilationes legales vel iudiciales currunt minori, lʒ poſſit
reſtitui.
2 Minor nō cōparēs in termino, ſi leditur, poteſt venire, ⁊ reſti
tutionem impetrare. Idem in maiore, ſi fuerit iuſta cauſa.

§ Itē ⁊ in eremodiciis.

Si ꝓpter abſentiā minoris inſtantia ſit perempta, minor reſtituit̄, itē maior ex cauſa. h. d.
1 ¶ † No. ꝙ iſte ª dilationes iudiciales vel legales currūt mino
a ri ipſo iure, lʒ poſſet reſtitui, vt hic, ⁊ š. ꝓxi. §. ¶ † Itē no. ꝙ eo
2 ipſo ꝙ minor nō cōparuit in termino, ⁊ in hoc ledit̄, poteſt veni
3 re, ⁊ impetrare reſtitutionem in integ. ¶ † Not. idem in maio-
re, ſi iuſta cā fuerit. Dixi in l. ij. §. ſi quis in iudicio. š. ſi qs cau.

ADDITIO.

a POMA. ¶ No. ꝙ iſte. Vide Bar. in l. fi. ver. opponitur ⁊ videt̄.
C. in quib. cau. in inte. reſti. nō eſt neceſ. ⁊ aliquid in l. nā poſtea.
§. ſi minor. ver. quero quomodo probabiliter. de iureiur.

LEX NONA.

1 ☞ Minor aduerſus dolum qualiter reſtituatur, ⁊ ſic quando
fuerit contumax.

Minor etiam.

a ª Cōtumacia nō priuat minorē beneficio reſtitutionis
in integ. h. d. Iſta legit̄ tribus modis. Primo in cō
tumace non veniendo ad diffinitiuā ſententiam. Se
cundo in contumace in non veniendo ad interlocutoriam. Ter
tio in contumace in nō reſtituēdo, ⁊ hoc propter multa contra
ria, vt ĩ. videbitis. ⁊ fortis eſt ⁊ ſubtilis, ⁊ pluries vidi dari in
1 pñctis. ¶ Opp. ille † qui eſt cōtumax, eſt in dolo. l. nō pōt. ĩ. de
reg. iur. ⁊ qꝺ no. in l. ex cōſenſu. ĩ. de ap. ſed minor aduerſus do-
lum nō reſtituitur, ergo hic non debet reſtitui. ĩ. l. proxi. §. nunc
videndū. Cuius timore gl. intelligit hoc in minore cōtumace ꝓ-
b pter culpā, nō propter dolū, ego autē ſolitus ſum dicere ſic ᵇ,
ſoluendo aliter iſtud ꝯ͂riū: Minor nō reſtituit̄ aduerſus dolū
verum, ſed aduerſus dolū preſumptū reſtituitur, vt in eo non
preſumatur. l. vbi. in prin. ⁊ ibi no. š. de eden. ſed cōtumacia eſt
dolus preſumptus, non verus. Vel aliter. Minor hic nō petit
ſe reſtitui aduerſus dolum, ſed aduerſus ſentētiam ⁊ contuma
ciam quātuncunq; verā, licet auferat alicui beneficiū appellan
di, non aufert beneficiū reſtitutionis in integrū. Hic eſt caſus
de hoc. Idē no. in ſimili. C. ſi de mo. poſ. fue. appel. l. j. Et ideo
ſi minor verus cōtumax peteret ſe reſtitui, vt appellet non
ſtante vera cōtumacia, ⁊ ſic peteret directo reſtitutionē aduer-
ſus dolū, hoc nō poſſet, ſʒ ipſe petet reſtitutionē aduerſus ſen
tentiā. Unde ex his habes ꝙ aut minor vere ꝯtumax eſt in do
lo p̄ſumpto, aut in vero. Prio caſu reſtituit̄, vel aduerſus ſen
tentiā, vel etiam vt appellet nō obſtāte dolo p̄ſumpto, vt š.
ꝓxi. §. pe. qꝺ no. in l. vbi. in prin. š. de eden. Si autem eſt in ve
dolo, aut petit reſtitui aduerſus ipm̄ dolū ſeu aduerſus le-
nē cōtingētē propter dolū, q̄ leſio eſt in hoc, ꝙ ꝑdit bñficiū a-
pellādi. l. ⁊ poſt edictū. l. fi. de iudi. tūc nō poſſet reſtitui. ĩ. l.
xi. §. nūc videndū. Aut petit reſtitutionē aduerſus ſniam,
vt hic. Contra iſtā lec. oppo. minor non poteſt eſſe cōtumax,
non poteſt eſſe ſolus in iudicio. l. cū ⁊ minores. C. ſi aduer. re-
di. ⁊ l. cōtra pupillū. ĩ. de re iudi. Huius timore dicūt qdā,
hic fuit citatus minor, ⁊ ipſe curator, vel fuit cōtumax ipſe cu
rator, qꝺ ſatis pōt ꝓcedere. Aliĩ hu9 timore intelligūt, ꝙ
fuit contumax, ita ꝙ paſſus eſt miſſionē ex prio decreto, vel
c ditionē. Aliĩ dicūt, ꝙ fuit cōtumax ᶜ in nō reſtituēdo. Que oēs
ſunt vere in ſe, verūtñ ſi cū pſona legitima iudicium fuerit in-
choatū, licet tꝑe ſnīe abfuerit, valet ſentētia, ita ꝙ opus eſt re
ſtitutione, vt no. in l. cum ⁊ minores. C. ſi aduer. rem iudi.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Minor etiam. Quid in eccleſia, vtrū reſtituat̄
aduerſus cōtumaciam? vide gl. in c. auditis. de in integ. reſti. ⁊
ſic. ꝑ hāc l. quā Mod. ibi allegāt ꝑ ſingula. ⁊ no. ꝑ illā gl. ꝙ mi-
nor, ⁊ ecclīa equiparant̄ regul'r, adeo ꝙ iura loquentia de mino
re, habent locū in eccleſia, ſm̄ Mod. ibi, poſt gl. vide omnino.
b ALEX. ¶ Dicere ſic. No. hic caſum, ꝙ lʒ vera cōtumacia pri-
quē bñficio appellandi, nō tñ priuat quē beneficio reſtitutio
petende, ⁊ ad hanc l. an minor reſtituatur aduerſus moraʒ, ⁊
cōtumaciam, etiā nō refectis expenſis, vide Bal. in l. in mino
in fi. C. in quib. cau. in integ. reſt. non eſt neceſſaria.
ALEX. ¶ Fuit cōtumax. Vide no. ꝑ Bar. in l. ſi finita. §. ſi fo
re. de damno infecto.

LEX DECIMA.

Sed ex cauſa.

Minore reſtituto aduerſus ſniam intelligit̄ reſtitut9 aduerſus executionem, ⁊ etiā aduerſus venditionē ſi
magnum damnum patit̄. h. d. ¶ Op. ⁊ videtur ꝙ mi-
nor reſtituitur pro leui dāno. Unde videt̄ obſtare. C. de pre-
mi. l. j. Huius timore gl. diſtinguit tres caſus, quam not. ⁊ v
in l. Emilius. ĩ e o. circa vltimum caſum.

§. In dotis.

Aduerſus dotis cōſtitutionē minori lese ſubuenit̄. h. d. ¶ Op. de l. ſiue ge-
ralis. ĩ. de iure do. Sol. Hoc intelligit̄ ſm̄ diſtinctionem ibi
ſtam. ſ. aut mulier ꝓmittit vltra patrimoniū, ⁊c. vt ibi. ¶ Se
cūdo opp. ĩ. de iure do. l. iure ſuccurſum. §. fi. gl. ponit hic du
ſol. diſtingue vt ibi, ⁊ l. ſi mulier. ĩ. eo. ti. De hoc eſt titulus ſpe-
cialis. C. ſi aduer. dotem. Dic vt ibi.

1 ☞ Minor in caſibus, in quibus pena creſcit ꝑ inficiationem, re
ſtituitur, vt habeatur pro confeſſo.
2 Cautela quando minor litigat cum eccleſia, vt reſtituatur.
3 Minori qualiter ſubueniatur in delictis.

§. Nunc videndum.

a ª Aduerſus delictum dolo cōmiſſum mi
1 nō reſtituit̄, niſi vt habeat̄ ꝓ cōfeſſo, vel trāſacto. h. d. ¶ † No.
iſtū §. ⁊ ſpāliter ad illud, ꝙ minor non reſtituit̄, niſi vt ha-
ꝓ cōfeſſo, in caſibus, in quibus pena creſcit, ꝓpter inficiat-
b qꝺ eſt no. ¶ Scꝺo no. ᵇ illud qꝺ reſtituit̄, vt habeatur pro
2 cto. Ex quo † pluries feci fieri cautelam, qñ minor litigat cum ec
cleſia, ꝙ fiat tractatus cōcordie, ⁊ trāſactionis. Poſtea in
ſi veniet ſnīa pro minore, bene quidem, alias reſtituat̄, vt ha-
tur pro tranſacto. In hoc ſit cautus aduerſari9, ꝙ non pa-
tur iſtos tractatus fieri, ita ꝙ poſſit probari. ¶ Gloſ. hic q-
rit, quid ſi nō apparet ſumma, qua potuit trāſigi, ſʒ proba-
potuit fieri tranſactio, quid iuris? Certe tunc remanet in ar
3 bitrio iudicis, vide gl. ⁊ not. ¶ † Vltimo glo. tua ponit hic di-
c ſtinctionem ᶜ cōmunem qualiter minoribus ſubuenitur in deli
d ctis. Tu dic ᵈ aliquantulū clari9. Aut minor deliquit ex culpa
⁊ reſtituitur, aut deliquit ex dolo, ⁊ tūc dic vltra gl. aut loqui
mur de dolo p̄ſumpto, aut de vero, ſi de p̄ſumpto, aut in futu
ro, ⁊ nō reſtituitur. ĩ. e. l. auxilium. Aut de preſumpto in pre
rito, ⁊ reſtituitur. š. l. proxi. ⁊ no. in l. vbi. in prin. š. de eden.
Dy. in l. j. §. aduerſus. ĩ. de ope. no. nun. Aut loquimur de do
vero, ⁊ tunc nunquam reſtituitur, niſi vt habeatur pro tra
cto vel cōfeſſo, vt hic, vel niſi quatenus, ⁊c. l. auxilium. §. in de
ctis. circa prin. ĩ. eo. Sed nonne eſt in dolo eo ipſo ꝙ negat ve
ritatem? Cogitabitis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Nũc videndũ. Uide per iſtũ tex. quod no. dixi in auẽ.
ſacramẽta puberũ. ad fi. C. ſi aduer. vẽd. ⁊ iſtũ tex. no. alle. Bar
to. in l. ȝ negantem. in prin. ad legem Aqui. in prin.
b AND BARB. ¶ Secundo no. Adde Bal. in c. fi. de probat. vbi
loquitur de eccleſia, ⁊ reſtringit quando cõcluſa tranſactione.
Secus ſi duntaxat ſtetiſſent in tractatu, ⁊ non concluſione.
POMA. ¶ Idem ſequitur Bal. in l. ij. C. de reſti. in integ. refert
⁊ ſequitur Cremen. ſing. xxviij. ⁊ Roma. in ſing. cccc. vide Fel.
c. fi. verſi. ſed pone. de probat.
c ALEX. ¶ Diſtinctionẽ. Adde que habẽtur in l. j. C. ſi aduer. de
lic. ⁊ ibi gl. ponit not. Bar. in l. ſi quis in tantã. C. vnde vi.
d P. PAV. P. ¶ Tu dic. Uide Iaſ. in l. j. §. nũtiatio. ff. de operis no-
ui nunciatione.

§. Si mulier.
Si di nortiũ fiat dolo, aduerſus pe-
nã diuortij minor nõ reſtituitur. h. d.
1 ☞ Priuationis ad habitum nulla eſt reſtitutio.
2 Seruitus quo ad ius ciuile morti equiparatur.

§. Põponius. al's. Papinianus.
Aduerſus actum, per quem ſtatus alicuius perimitur, reſtitu
tio nõ conceditur, h. d. Not. qd † de priuatione ad habitũ nulla
1 eſt reſtitutio, ſecundum Philoſophos. ¶ Opp. ȝ. eo. l. iiij. §. ſi qs
minor. Sol. ibi dedit ſe ad arrogandum, per quod ſtatus eius
nõ perimitur in totum, q2 liber homo remanet, ſed minuiẽ, q2
efficitur iuris alterius, hic vero effectus eſt ſeruus, per quod
ſtatus eius totaliter tollitur, ⁊ perimitur. l. cognitionũ. in fi. ȷ.
2 de var. ⁊ extraord. cog. Nã ſeruitus, † qd ad ius ciuile attinet,
equiparaẽ morti. l. qd attinet. ⁊ l. ſeruitutẽ. de reg. iur. merito
reſtaurari non põt, q2 in totũ perdiẽ. Probaẽ in l. homo liber.
a de ſtatu ho. ¶ Querit gl. a vtrũ vxor vel † pater poterit vindi
3 care talem, qui paſſus eſt ſe vendi ad pretium participandum?
Et arguit pro ⁊ contra. Qd dic vt in gl. Et in hoc gloſſ. innuit
vnũ, qd p monachationẽ pater perdit b patriã ptãtẽ. Cõtra hoc
vr. Nã ingreſſus monaſteriũ retinet iura ſuorũ. l. Deo nobis.
§. j. C. de epiſ. ⁊ cleri. Sȝ certe nõ eſt ȝdictio, q2 retinet iura ſuo
rũ. Et tȝ gl. ſuper verbo, cũ ſtatũ mutat. qd nõ ſit in patria po-
teſtate. l. meminimus. C. de leg. her. Et finaliter credo, qd gl. di
4 cat veritatẽ. Nã † ipſe monachus efficitur poteſtatis alterius.
Nõ ergo poteſt dici in patris ptãte. l. ſic eueniet. ȷ. de adulter.
Hoc tȝ Gul. in l. pater furioſo. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris.
De hoc vide extra de etate ⁊ qualitate. c. indecorum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Querit gl. Uide Bar. in auẽ. ſi qua mulier. C. de ſac.
ſan. ecc. ⁊ vide Bal. in l. Deo nobis. de epiſ. ⁊ cle. ⁊ in l. i adoptio
nẽ. ad fi. C. de adop. ⁊ Uide Ang. qui tȝ ȝ in l. ſub cõditiõe. ȷ. de
libe. ⁊ poſth. ⁊ qd dixi poſt Bart. in d. auẽ. ſi qua mulier.
b ALEX. ¶ Pater perdit. Solue iſtud argumẽtũ vt melius di-
xit Bar. in l. tẽ in poteſtate. ȝ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.
Sȝ vtrũ ſi ante ingreſſum habebat precarium, vel libellũ, vel
vſumfructũ, an p ingreſſum amittat? Dic qd nõ. Ita cõcludit
Bal. in c. qui clericus. in fi. ſi de feu. fue. cõtro. inter do. ⁊ agna.
Et vide ad hoc gl. Bar. ⁊ doc. in auẽ. ingreſſi. Et adde, qd lȝ fi-
lius per ingreſſum monaſterij, exeat patriã potãtẽ, vt hic, ſem
per tamẽ retinet ius prioris gradus. l. Deo nobis. C. de epiſ. ⁊
cle. adeo qd nepote exiſtente preterito, teſtamentũ nõ rũpiẽ, ſm
Bal. in d. auẽ. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. ecc. Et vide late de cle
rico, ſacerdote, ⁊ de oĩb9, p Bald. in l. ſacroſancte. C. de epiſc. ⁊
cleri. qd facit ad q. ⁊ vide Bal. in d. l. Deo nobis. Bar. in cõſ. in
ci. filiuſ familias pſbyter. Bar. ⁊ Bal. in l. patre furioſo. de his
q ſunt ſui vel alie. iur. Hoſt. ⁊ Imo. in c. indecorũ. d etate ⁊ qua
li. Quid in pre clerico, vide Bar. in l. pri. ⁊ l. ſic eueniet, quas le
ges ſimul legit ȷ. de adul. Iac. but. in auẽ. excipitur. de bo. q li-
be. vt ibi refert Bal. ¶ Adde late Spe. in tit. de ſtat. mona.

§. Si in commiſſum.
a Aduerſus cõmiſſuȝ vectigal minor debet
reſtitui. h. d. ¶ Opp. ⁊ vr quod ipſo iure ſit tutus, vnde videẽ
b obſtare. ȷ. de publica. l. Imperatores b. in fi. Sol. intra trigin-
ta dies eſt tutus ipſo iure, poſtea per reſtitutionem.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si in cõmiſſum. Uide Bal. in l. in minorum. in fi. C. in
quib. cauſ. in integ. reſtitu. ⁊c. ⁊ in l. ſi tutor. C. de admi. tu. et vi
de Bald. inducentem ad q. in l. pupillorũ. in fi. C. de repu. here.
b P. PAV. P. ¶ L. Imperatores. Uide ibi ad Bar.

§. Aduerſus.
Aduerſus libertatem minor nõ re-
ſtituitur, niſi a principe ex cauſa, ſed
ad cetera damna contra manumiſſum in actione de dolo ſuccur
ritur. hoc dicit.

LEX XII.

Verum eſt vel dolo.

§. Sed ⁊ nemine.
Aduerſus manu-
miſſum cõpetunt
actiones in rem pro rebus in ſeruitute diſtractis, nõ actiones
ex delicto.

§. Quod ſi minor
Aduerſus libertatatẽ iam
cõpetẽtẽ minor nõ reſtitua
tur, ſȝ aduerſus competituram ſic. h. d.
1 ☞ Recuſare tutelam ſuſceptam quis non poſſit.
2 Iudex ſi cõmiſit cauſam conſulendam, conſilium datur ſucceſſo
ri, ſi officium conſulentis expirauit.

§. Ex facto.
Aduerſus ſñiaȝ ipſo iure nullã, minor
non reſtituitur, ſed res in priſtinuȝ ſta-
1 tum reducitur per iudicẽ competentem. h. d. No. † ꝙ ſuſceptaȝ
tutelã quis nõ poteſt recuſare, niſi in caſibus iſtis, ⁊ alijs addi-
tis in gl. quã vide ⁊ ſigna. ¶ Secundo no. ꝙ lȝ cauſam conſulẽ
2 dam † cõmiſerit iudex, ⁊ ante datum conſiliũ eius officiũ expira
uit, cõſiliũ tñ poteſt dari ſucceſſori. Et ſic videbitis, ꝙ Impe-
rator qñqȝ nõ reſpondet ei qui ipſum conſulit, ſed ſucceſſori
eius. ¶ Opp. ꝙ iſta ratio ſit mala: nã licet non ſit contractum
cũ minoribus, eſt tamen cũ eis litigatum, ergo reſtituuntur. l.
ait pretor. §. Pomponius. ȝ. eo. vbi ſufficit quocũqȝ modo cuȝ
minore ſit geſtum. Sol. qd hic dicitur, non eſt cõtractũ, ſubau
di, nec aliquod factũ, propter qd debeat dari reſtitutio. Erat
enim ſentẽtia executoria nulla, ipſo iure. C. ex falſis inſtr. l. j. er-
go nõ datur reſtitutio. l. in cauſe. in prin. ȷ. eo. ⁊ ex hoc apparet
ſol. gl. hic poſite. ¶ Dicitur hic, ꝙ princeps dȝ interuenire, q̃-
ro ad quid? Dicũt quidã ad reſtituẽdũ in integruȝ. Tu dic, ad
reponendum de facto iſtum ad adminiſtrationẽ, ſicut de facto
receſſit. Et ſi dicatur, quare hoc nõ facit preſes prouincie, ſiue
iudex? Reſpond. propter dignitatem, quã iſte habebat, quia
erat procurator fiſci, pretor nõ habebat iuriſdictionem in euȝ,
ideo princeps de neceſſitate aditur. l. ij. ȝ. de in ius voc.
1 ☞ Limitatio ad l. j. C. ſi aduer. ſolutionem.
2 In libello reſtitutionis in integrum quid exprimendum ſit.

§. Sciendum.
Hic Iuriſcõſultus exponit verba
edicti, q̃ dicunt, Utiqȝ que ea res
erit, ⁊c. ⁊ hoc intẽdit. Reſtitutio ex hoc edicto concediẽ cã co-
gnita, hoc eſt, ſi eſt minor, ⁊ leſus fuit facilitate, ſec9, ſi caſu for-
a tuito. a h. d. qd no. Opp. ȝ. eo. l. ait pretor. §. j. C. ſi aduer. ſolu. l. j.
vbi dr, ꝙ ſi res ſoluta minori perit, reſtituitur. Solu. intellige,
qñ perit ſui facilitate, nõ caſu fortuito. Qd no. q2 eſt bona limi
tatio illarũ legũ. Et iſta eſt vera, licet alij aliter ſoluant. ¶ Et
no. qd habes principaliter probare in reſtitutione in integrũ.
2 Sed quero, † an in libello ſufficiat hoc exprimere generaliter.
ſ. me, ⁊ minorem, ⁊ leſum mihi facilitate in tali cõtractu, an hẽat
neceſſe exprimere ꝙ deceptio fuit in hoc, qd ſic bonus paterfa-
milias non feciſſet. Reſpondeo, habetis tex. in l. minor autẽ ma
giſtratus. ȝ. eod.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Caſu fortuito. Adde quod in ſimili voluit Bald. l.
ait ptor. §. fi. ȝ. e. ⁊ l. fi. C. de legi. ⁊ ponit Peruſi. in rub. de app.
1 ☞ Priuilegiatus qñ poſſit vti priuilegio ȝ priuilegiatum.
2 Minor ſi credebat alium minorem maiorem, an reſtituatur.
3 Etatis priuilegium eſt potentius quam priuilegiũ, quod cõce
ditur filiofamilias.

§. Item queritur.
Si ſint duo priuilegiati
pari priuilegio, pferẽ ille,
q certat de dãno vitãdo, ſȝ ſi vterqȝ certat de hoc, potior eſt cã
rei, ſȝ ſi ſint priuilegiati diſpari priuilegio, priuilegium poten
1 tius preponiẽ. h. d. cũ l. ſeq. ¶ No. ꝙ † dixi in ſummario, ſcilicet,
an priuilegiatus poſſit vti priuilegio cõtra aliũ priuilegiatũ:
de quo in auẽ. quas actiones. C. de ſacroſanc. eccl. ⁊ ibi per doc.
a tamẽ tex. hic eſt melior quam alibi. ¶ Opp. gl. ⁊ videtur a, ꝙ mi
nor nũquã reſtituaẽ aduerſus minorem. Aut enim ille, contra
quem petiẽ reſtitutio, locupletior factus eſt, ⁊ tunc tenetur de
iure cõi. l. iij. ȷ. commo. ⁊ ſic reſtitutio nõ competit, aut non eſt
factus locupletior, ⁊ reſtitutio denegaẽ, vt hic. Sol. dicit gl. po
ne eũ locupletem, tñ reſtituiẽ propter alia pacta ⁊ dilationes
appoſitas in contractu. Itẽ potes ponere exemplũ in quocun
que alio ȝtractu, pterquã in mutuo, vt ſi minor vẽdidit minori
rem, quã nõ expediebat vẽdere, vel alio modo cũ eo contraxit.
2 ¶ Querit gl. † qd ſi minor vnus alium credebat eſſe maioreȝ?
Certe dicit gloſ. ⁊ bene, hoc nõ eſt aduertendũ, neqȝ curandũ.
Ueritas enim inſpiciẽ. Quod intelligo in minore xxv. annis.
l. minor xxv. annis. addito pñde ex aſpectu. ℣. plane. ȷ. hoc. e. tit.
Et ver. plane b no. † ꝙ priuilegiũ etatis eſt potentius. quaȝ pri
uilegium, quod competit filiofamilias per Macedonianum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Et videtur. Adde tex. in c. auditis. de reſti. in inte.
b AND. BARB. ¶ Ex ver. plane. Et vide Bar. in conſi. ccxxix. v-
trũ priuilegiatus, iniuriatus, vtaꝛ priuilegio aduerſus priui-
legiatum, inci. in queſtione mihi propoſita.

LEX XIII.

a **S I apud.** [a] Not. ꝙ priuilegiũ etatis eſt potẽ
b tius [b] priuilegio Velleiani, non tñ
ſuperat ipſum intantum, inquantuʒ ſuperat haben-
tem Macedonianum, ⁊ videbitis hic. Naʒ in illo non
diſtinguitur, hic autẽ diſtinguitur, vtrũ reus pricipalis ſit ſol
uendo vel nõ. ¶ Queriꝛ vtrũ iſta diſtinctio, que poniꝛ in iſta
l. que diſtinguit, an debitor ſit ſoluendo vel non, intelligatur ſi
fuit ſoluendo ab initio, vel qñ. Hug. intellexit, qñ deſijt eſſe ſol
uẽdo ex poſtfacto, ſecus ſi ab initio, qꝛ tũc mulier non tenetur
vltra ꝙ̃ reus. qđ gl. noſtre nõ placet. Jac. buc. ſuſtinebat opin.
Hug. Nã hic nõ queriꝛ, vtrũ ille, qui nõ eſt ſoluẽdo, poſſit dare
fideiuſſorẽ, vel nõ, ſʒ queritur, an per interceſſionẽ mulieris mi
nor ſit leſus, vel nõ, ita ꝙ reſtituaꝛ aduerſus eã, vt non poſſit
operari auxiliũ Velleiani. Sʒ eo caſu qñ ab initio non erat ſol
uendo, debitor minor nõ lediꝛ per interceſſionẽ mulieris, ideo
mulier poterit opponere exceptionem Velleiani. Ego credo
gl. melius dicere. Nã qñ debitor ab initio nõ eſt ſoluendo, tunc
creditor non deſiderat fideiuſſorem idoneum. Nõ enim contra
heret cũ illo ſimplici debitore. ĩ. l. proxim. ⁊ l. quoties. qui ſatiſ
da. cogan. ideo per interceſſionem mulieris decipitur, ⁊ ſic mi
nor iuuatur ꝯ eũ, vt nõ poſſit opponere extra exceptioneʒ Vel
leiani.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Si apud. Vide text. in l. cetera. §. ſed ⁊ ſi quis. ⁊ ibi
Pau. ponderat, ⁊ Aret. de leg. j.
b ALEX. ¶ Eſt potentius. Sʒ Bar. in l. maritũ. in fi. ſolu. ma. te
nuit, ꝙ hoc nõ eſſet propter priuilegiũ etatis inductũ pro eo,
qꝛ hic tractabat de dãno euitãdo, ideo in pari cauſa melior eſt
cauſa tractantis de damno, ꝙ̃ tranctantis de lucro. Ita intelli
git iſtũ tex. Bar. quod not. ⁊ qñ priuilegiatus vtatur priuile-
gio cõtra priuilegiatum, vide Bar. poſt Cy. in auꝛ. quas actio
nes. C. de ſacroſanc. eccl.

LEX XIIII.

I N cauſe. Minor reſtituiꝛ, non aũt fideiuſ-
ſor eius. Item reſtituiꝛ aduerſus
principalem creditorem ⁊ aduerſus fideiuſſorẽ actio
ne mandati agentem. h. d. ¶ Oppo. gl. de l. cũ princi-
palis. ĩ. de reg. iur. ⁊ ſol. vꝛ in gl. l. iiij. §. ſed vtrum. ſ. e. ⁊ l. ij. C. de
fideiuſ. mino.

§. In ſumma. Proſequitur eandem materiã, et
declarat aliqualiter p̃cedẽtia, non
autem ponit nouum caſum.

a **Cauſa autem cognita.** [a] In his, q̃ fiunt
cã cognita, req-
riꝛ ꝙ pars ſit preſens, vel per contumaciã abſens. h. d. ¶ Not.
1 qđ dixi in ſummario. ¶ † Sed queriꝛ [b], vtrum in cauſa reſtitu-
b tionis in integrũ poſſit perueniri ad diffinitiuã ſñiam, lite non
conteſtata. Tex. videꝛ hic ꝙ ſic. De quo plene per doct. C. ſi vt
2 ſe ab here. abſti. auꝛ. ſi omnes. vt ibi p Cy. in vlt. q. ¶ Itẽ que-
ro, vtrũ in cauſa reſtitutionis in integr. debeat dari libellus?
De quo in tex. in c. fi. extra de offi. iud. vbi diſtinguit, aut petiꝛ
principaliter, aut incidenter.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Cauſa auteʒ cognita. Limita ⁊ declara, vt per Bar.
in l. licet. §. ſi cauſa. ĩ. de bon. poſ. P. PAV. P. ¶ Vide Bart. in
l. iiij. §. cauſa cognita. de bo. poſ. vbi limitat habere locum in his
que ſunt magni preiudicij.
b ALEX. ¶ Sʒ queritur. Per Bal. in l. j. in fi. C. ſi aduer. de. tex.
in c. fi. de officio iudicis.

1 ☞ Reſtitutio in integrũ eſt in rem ſcripta, ⁊ ideo daꝛ in ſubſi-
dium contra tertiũ, cum diſtinctione tamen.
2 Poſſeſſor tertius qualiter conueniendus ſit.

a **Interdum.** [a] In integruʒ reſtitutio eſt ſcripta in
rẽ, ⁊ ideo daꝛ in ſubſidium contra eũ,
ad quẽ res peruenit, lʒ cũ minore nõ cõtraxerit. h. d. cũ duob⁹
1 §§. ſeq. ¶ No. ergo † ꝙ iſta reſtitutio eſt in rẽ ſcripta, ⁊ iõ daꝛ
in ſubſidium contra eum, ad quem res peruenit, non tamẽ ſim-
pliciter daꝛ contra tertiũ poſſeſſorẽ, ſed cũ diſtinctiõe. ¶ No.
ꝙ quãdo poſſeſſor terti⁹ ignorauit, dʒ precedere diſcuſſio prio
ris ꝯhentis. ¶ Not. diſtinctiones, que hic ponunꝛ. ¶ Quero
2 practicam, † qualiter agetur contra iſtum tertium poſſeſſoreʒ?
Juriſconſultus hic ponit duplicem modum. Primo, ꝙ in inte
grum reſtitutio directo proponatur contra iſtum tertiuʒ poſ
ſeſſorem, ibi, dum dicit, ⁊ hoc vel cognitione pretoria. Secundo
modo, vt petaꝛ reſtitutio contra primum emptorem, ⁊ po[...]
reſciſſo cõtractu in hoc iudicio, tũc agetur rei vẽdicatione [...]
tra poſſeſſorem. Et hoc eſt, qđ dicit tex. vel reſciſſa alienatio[...]
dato in rẽ iudicio. Ad vnũ tamen aduertendũ eſt, ꝙ hoc [...]
mo caſu quãdo reſtitutio poſtulatur cõtra primũ empto[...]
dʒ citari poſſeſſor, qꝛ eius intereſt. Ita dꝛ gl. in l. cũ miles [...]
ĩ. tit. ij. Facit ſ. proxi. §. dum dicit, preſentib⁹, vel citatis a[...]
ſarijs, hoc eſt, omnibus, quorum intereſt. ſ. de adop. l. nã [...]
uus. ⁊ no. in d. l. cum miles, §. j. ſ. ti. ij.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Interdum. Et iſtũ text. voluit allegare [...]
Ant. in c. pe. de dona. Joan. de Jmol. ibi, iſtũ tex. allegau[...]
ꝯhens cũ eo, qui põt reſtitui in integrũ, nõ habet titulũ [...]
ſit preſcribere. Sed iſte tex. non probat, ꝙ habeat titulũ [...]
ſtum, ſed dicit ꝙ nõ habet bonam fidem, vide tex. in l. ſi quis
ſciret. de vſuca. pro emptore. P. PAV. P. ¶ Vide Alexã. cõ[...]
xcij. vol. j.

LEX XVII.

1 ☞ Dolus dans cauſam contractui bone fidei, reddit ipſuʒ nul[...]
lum ipſo iure.
2 Reſtitutio in integrum eſt officium iudicis, ⁊ non actio.
3 Reſtitutio in integrum competit etiam ei, qui tutus eſt op[...]
ceptionis.
4 Dolus ſi dederit cauſam contractui bone fidei, poteſt dece[...]
ex eo agere.
5 Contractus, qui eſt ipſo iure nullus, tenet ex parte decepti.
6 Judicis officium quomodo concurrat cum auxilio ordinar[...]

a **I N cauſe.** [a] Auxiliũ extraordinariũ [b] in ſ[...]
b diũ introductum nõ cõcurrit c[...]
1 ordinario. h. d. No. qđ dixi in ſummario. ¶ † Se[...]
do no. ꝙ quando dolus dat cauſam cõtractui bo[...]
dei, contractus eſt ipſo iure nullus. Dixi plene in l. ⁊ elegãt[...]
in prin. ſ. tit. j. ¶ Op. ĩ. proxi. §. Sol. vt ibi ſtatiʒ dicã. ¶ Ci[...]
2 princ. iſtud † q̃rit gl. vtrũ in integrũ reſtitutio ſit actio vel o[...]
ciũ? Mar. Sil. dicebat ꝙ eſt actio, p iſtũ tex. ibi, aliqua actio.
ſ. e. l. in cauſe. §. interdũ. Jn contrarium eſt veritas, per tex. l.
ꝙ ſi minor. §. fina. ĩ. eo. Scđo per rationẽ, q̃ ſumitur ex doctri-
na, quã dedi in l. j. ĩ. de cõdi. ex lege. qñ verba legis diriguntur
ad iudicẽ, tũc oritur officium iudicis, nõ actio. l. j. in princi. ĩ. de
colla. dot. ⁊ l. iiij. ĩ. de ali. ⁊ ciba. leg. C. de col. l. ſi ſorori. ⁊ ibi not.
ita in propoſito verba edicti dicunt, q̃ ea res erit, animadu[...]
3 tã, ⁊ ſic ad iudicẽ referunꝛ, ergo ⁊c. ¶ † Querit gl. * vtrũ re[...]
* tutio in integrũ cõpetat ei, qui tutus eſt [c] ope exceptionis? [...]
c dꝛ ꝙ ſic. ⁊ idẽ tʒ ĩ. pri. §. per l. ſi minor. §. minores. ĩ. eo. lʒ ſ[...]
* ſit in actione de dolo, vt ſ. titulo. j. l. j. §. ait pretor *. ¶ † J[...]
4 quero dicitur hic ꝙ quando dolus dat cauſam cõtractui b[...]
fidei, eſt ipſo iure nullus. Quid ſi deceptus vult agere ex [...]
tractu? Dico ꝙ põt. l. ⁊ eleganter. in prin. ſ. ti. j. Sʒ quid ſi [...]
d ceptus agit [d], nunquid decipiens poterit agere? Glo. dic[...]
nõ, quã no. per l. ſi in emptione. §. item ſi emptor. de ꝯhẽ. c[...]
quod no. Ego puto cõtrarium. Nam agendo videtur appro[...]
re cõtractum, ⁊ ſic dolus purgatur. l. ij. C. quod met. cau. ⁊ l.
ĩ. de condic. ob tur. cau. Non ob. §. item ſi emptor. qꝛ ibi erat [...]
fect⁹ ex parte rei vẽdite, qꝛ erat inalienabilis, hic ex parte [...]
ſenſus, merito poteſt purgari, vt dixi in l. ⁊ eleganter. in p[...]
5 ſ. titu. j. ¶ Item quero, quando † cõtractus eſt ipſo iure n[...]
vtrum ſtatim teneat ex parte decepti? Gl. tenet. ꝙ ſtatim [...]
ctus tʒ, in l. ⁊ eleganter. in prin. ſ. tit. j. ⁊ illa videtur verior [...]
6 leges quas allegat. ¶ † Vltimo no. materiam huius princ[...]
vtrum officium iudicis concurrat cum auxilio ordinario? [...]
tetigit in l. j. §. per hanc. ĩ. de rei ven. Doc. ⁊ ego plene in l. in[...]
uinciali. ĩ. de ope. noui nunt.

ADDITONES.

a ¶ In cauſe. Pro concordia aduerte, quod vbi minor tutus [...]
ope exceptionis de iure communi aduerſus aliquam obliga[...]
nem, ipſe minor nõ poteſt petere reſtitutionem in integ. Bar. [...]
in l. ij. C. de filiofa. mino. ſed contrariũ tenere allegatur Bar. in
l. iiij. §. ſed vtrum. ſ. eo. titu. de minorib. ⁊ in hac. l. in cauſe. ſolue[...]
do facienda eſt differentia quo nomine conueniaꝛ, vt per Bar.
in d. l. ij. vel melius Bar. in hac l. in cauſe. loquitur in caſu l. ſi mi[...]
nor. §. minores. hoc eo. tit. vbi dicitur, ꝙ minor compromittẽs
poteſt in integrum reſtitui, quod intelligit ibi Bar. ſcilicet, ꝙ [...]
compromiſit in arbitrum, a quo non poteſt appellari, ergo [...]
ceſſat remedium ordinariũ, ſʒ licet Bar. referat gl. non tamẽ [...]
lud expreſſe firmat: preterea ſi eſt contrarius referendo ad [...]
lum caſum, vt ſ. poſſet etiam aliter ſolui ſecundum eum, vt a[...]
firmatiua procedat, quando reſtitutio datur iure actionis, [...]
gatiua vero, quando datur officio iudicis.
b P. PAV. P. ¶ Ordinarium. Quatuor limitationes ad iſtam [...]
ponit Panor. in c. ex parte. ad fi. extra de reſcrip.

ALEX. ¶ Qui tutus eſt. Singularis eſt ſm Jmo. in l. diuus.
de re iudicata, late per Sali. in l. j. C. de filiofa. mino.
CLAV. ¶ Ait pretor. Item ſecus eſt replicatione, vt eſt gl. quã
ibi ſingulariter põderat Alex. in l. de tutela. C. de in integ. reſt.
ALEX. ¶ Deceptus agit. Bar. in l. bona fides. de act. emp. fir
mat iſtã glo. quam hic reprobat.

1 ☞ Fideiuſſor minoris reſtituitur ex minoris perſona.
2 Reſtitutio in integrum concurrit cum cõdictione indebiti, vel
ſine cauſa.

a **§. Pomponius.** a Cõdictio indebiti vel ſine cau
ſa reſtitutionem non impedit.
h. d. ſecundum vnam lec. vel eã impedit ſecundũ aliã. ¶ Op. de
principio huius l. ad iſtum. §. Solue, dicunt quidam ibi loqui,
cum quando quis eſt ipſo iure tutus, tunc non eget reſtitutiõe.
Secus ſi per viam actionis, vt hic. Et ita videt hic velle Juriſ
cõſultus. Sed iſtud videtur contra prin. huius l. dũ dicit, for
te aliqua actio, &c. & j. eo. l. cum mandato. Huius timore dr Jo.
qd hic verſi. ſed & illud. corrigit precedẽtia. q. d. non eſt verũ qd
cõpetat in integrum reſtitutio, quia habet locum alia actio or
dinaria. Sed contra Jo. op. de l. fi. C. de fideiuſ. mi. gloſſ. ſoluit
primo quod illa lex poteſt intelligi, quando dolus incidit in cõ
tractum, tunc cõtractus non eſt ipſo iure nullus, & tunc ſuccur
ritur minori per actionem ex eo contractu, fideiuſſori vero non
poteſt ſuccurri per actionẽ ex eo contractu, q2 ipſe nõ emit, vel
vendidit, vnde neceſſe eſt, quod ſibi ſuccurratur per reſtitutio
1 nem in integrum. ¶ † No. ergo q fideiuſſor reſtituitur ex per
ſona minoris, lz ipſe minor non reſtituatur, quia iure commu
ni eſt tutus. Sed contra hoc oppo. q2 fideiuſſor põt habere re
greſſum contra minorem, vt ſibi cedat actionem, ergo etiam fi
deiuſſori denegabitur reſtitutio. Sol. regula poſita in prin. p
cedit quando competit contra eundẽ, ſecus ſi cõtra diuerſos.
l. etiam. C. ſi tut. vel cura. interue. dicam in l. cum mãdato. j. eo.
Secundo poteſt intelligi. d. l. quod loquitur, quãdo dolus cau
ſam dedit contractui, & ſecuta eſt traditio, vnde minori ſubueni
tur per actionem de dolo. l. & eleganter. in prin. ſ. tit. j. Iſtd nõ
videt verũ. Nam ſi dolus dedit cauſam contractui, minor ipſo
iure nõ tenet, ergo nõ põt accedere fideiuſſor. l. fideiuſſor obli
gari. j. de fideiuſ. Item oppo. fideiuſſor habet exceptionem, er
go nõ habet reſtitutionẽ? Solutio, Exceptio nõ excludit iſtd
auxilium. ¶ Item op. de l. i. C. ſi aduer. fiſ. Solue vt gl. ¶ Itẽ
2 opp. de l. Emilius. j. eod. Sol. vt ibi dicam. Concluditur † ergo
ex predictis. q iſtud auxilium nõ cõcurrit cum conditione in
debiti, vel ſine cauſa, quod videtur contra iſtum tex. Et iõ pu
tarem ſic dicendum, Per cõdictionẽ indebiti, vel ſine cauſa agi
tur, vt quis cogatur liberare ab obligatione, quam ipſe recepe
rat. Per in integrum vero reſtitutionem agit, vt iudex ipſe re
ſcindatur, & ſi competat ad diuerſa merito poſſunt concurrere.
Vel dic, q non concurrunt cum alia actione, ſcilicet ſpeciali, ſz
cũ generali ſic, ſed condictio indebiti, vel ſine cauſa, eſt genera
lis, ideo poteſt cum ea concurrere, ſicut actio de dolo, vt not. in
l. & eleganter. in prin. & l. ſi legatarius. ſ. tit. j. ergo, &c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Pomponius. Vide de iſto tex. ſing. Pau. de caſt. in
l. Titia cum teſtamento. §. Titia. de le. ij. in lectura Paduana.

a **§. Idem Pomponius.** a Iſte §. cõtinua
tur ad ſuperio
ra, ideo nõ indiget ſummario. Intellige dũmodo abſit dolus, &
* nõ ſit deceptio vltra dimidiam iuſti pretij, * hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Idem Pompo. Adde no. in c. in ciuitate. de vſur.
POMA. ¶ Adde q diſpoſitio hui9 §. nõ pcederet in foro cõſciẽ
tie. Ita Bald. c. cauſam que. el ij. de teſtib. P. PAV. P. ¶ Circa
regu. huius §. q ſit licitũ 3hentibus ſe inuicem decipere, vide
Jaſo. in l. pen. C. de pac. & latiſſime Barba. conſi. lxvij, vol. iiij. in
j. dub. vbi etiam ponit quid in foro conſcientie.
* CLAV. ¶ Iuſti pretij. Itẽ intellige inter laicos, ſecus eſt in p
ſonis eccleſiaſticis, vt dr gl. in c. j. §. hoc ius porrectũ. x. q. ij. que
reputat ſingularis, quã etiã ſequunt Butr. & Panor. in c. in ci
uitate. d vſur. vide plene Cepol. in tract. cõtr. ſimul. i ij. pſumpt.

§. Nunc videndum. Qui habẽt merũ & mi
ſtum imperiuz poſſunt
in integrũ reſtituere, etiam cõtra ſuam ſententiam, & minor iu
dex nõ põt reſtituere, cõtra ſententiam maiorũ. h. d. cũ lege ſe
quenti. ¶ Opp. de l. ea que. §. magiſtratibus. j. ad munic. Sol.
qd hic dr, alij magiſtratus, intellige de magiſtratibus habenti
bus merum & miſtum imperium, ſecus in alijs magiſtratibus
& defenſoribus ciuitatum, qui non poſſunt in integruz reſtitue
re. Vide gl. iſtud, quod dicit de defenſoribus ciuitatum, hodie
eſt immutatũ p Italiã, qm ſunt multe ciuitates, q̃ habẽt immu
nitatẽ, & merũ & miſtũ imperiũ ex cõſtitutione Federici Impe
ratoris, alie ex vſurpatiõe, vt no. in aut. de defen. ciui. §. iuſiu
randũ. in fi. gl. magne. ¶ Opp. C. vbi & apud quẽ. l. fi. vbi dr, qd
in integrũ reſtitutio cõpetit iure magiſtratus. Gl. ponit du
plicẽ ſol. illa tz, q iura hodie ſint correcta, ſiue immutata, q q
libet magiſtratus poſſit hodie reſtituere fauore minoris. Op
a po. vlterius a q nõ ſemper allegat turpitudo, vel iniquitas ſnĩe
p appellationẽ, imo fiũt noue probationes. l. eos. C. de app. & l.
j. j. de app. Rñ. q ſemper allegatur iniquitas ſnĩe, nõ tñ iniqui
tas iudicis. Et intelligatis ſnĩam iniquã ſm veritatem, lz ſit e
qua ſm acta prime cauſe. Item hoc intelligo in ſnĩa diffinitiua,
in interlocutoria ſemper dz appellari ab iniquitate iudicis, vt
dixi ſ. in l. ait pretor. §. pmittit. ſ. e. ¶ Opp. q minor magiſtra
tus reſtituitur aduerſus maiorẽ. l. iij. C. ſi aduer. rẽ iud. Solu.
ibi ponit nomẽ pſidis pro quolibet habente iuriſdictionem.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Opp. vlterius. Adde q lz iudex nõ poſſit cogno
ſcere cãm appellationis a ſnĩa quam tulit, bene tamen poteſt
adiri ſuper nullitate. vide Com. conſi. xxxvj. incip. Pompo.

LEX XIX.

1 ☞ Libellus in remedio reſtitutionis in integrum quod cõti
nere debeat.
2 Minor reſtituitur etiam poſt ſententiam, qñ omittit allegare.

Minor autez magiſtratus.

a **§. Si autem.** a Aduerſus ſnĩam princi
pis non admittit quis ad
* petendã reſtitutionẽ * in integrũ, niſi ex cauſa omiſſe allegatio
nis, vel procurationis aduocati. Item ſolus princeps reſti
tuit aduerſus ſuã ſnĩam, & ſui delegati. h. d. ¶ Ex iſto tex. not.
1 † mirabile, quod in libello reſtitutiõis in integrũ ſufficit, q qs
dicat ſe minorẽ & leſum ſui facilitate, nec eſt neceſſe, q exprimat
particulariter cãm leſionis, ſeu articulũ in quo fuit leſus. l. ve
ro. §. ſciendũ. ſ. eo. tit. l. qd ſi minor. §. non ſemper. j. e. Fallit cũ
petitur reſtitutio aduerſus ſententiã principis, q2 tunc libell9
debet particulariter articulate continere cauſaz, in qua fuit le
ſio ſeu deceptio, vnde in alijs cauſis, q in cauſis per principem
cognitis, videtur q generaliter admittat, vt hic, qd no. ¶ Itẽ
no. q ſi allegatio, vel appellatio eſt omiſſa, nõ ſolũ põt minor re
ſtitui añ ſententiã. l. minor xxv annis. j. eo. ſed etiam poſt ſen
tentiã, vt hic, qd nõ eſt, ideo q2 ſnĩa leſit minorẽ (fuit em̃ iuſta ſz
actitata.) ſz iõ petit 3 ſnĩam reſtitui, q2 allegatiões omiſerit, vt
hic, quod not. Habes ergo qualis dz eſſe narratio hic in libello
2 reſtitutorio. Qualr † añt libell9 debeat cõcludere, cũ petit re
ſtitutio aduerſus ſnĩam, dixi in l. diuus. ſ. de in integrum reſti
tutio.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Si añt. Adde Bar. in l. interdũ. j. de cõd. indeb.
Fallit tñ aduerſus ſnĩam, vt hic. Inn. in c. auditis. extra. de in
integ. reſt. allegat hãc l. propter rõnem omiſſaz admittitur mi
nor ad probãdũ poſt didicita, & publicata teſtificata. Vbi om
nino vide qd procedit ſm eum ibi, facta diligenti inquiſitione,
q eccl̃ia nõ facit in fraudẽ, poſtq didicit teſtificata, alias nõ ad
admitteretur. quod ſingulariter no. ſm Mod. ibi. Sed non de
bet cadere ſuper iſta l. ſz in l. minor. j. eo.
* CLAV. ¶ Reſtitutionẽ. Vide ad ampliationẽ huius legis q
no. dicit Alex. in l. nam poſtea. §. ſi minor. j. de iureiur.

§. Sed & Proſennio. No. q lz in vna cauſa
nõ liceat tertio puo
care, tñ poteſt peti poſt duas ſententias in integ. reſti. ¶ Op
po. qñ ſnĩa eſt lata per preuaricationem aduocati, eſt ipſo iure
nulla, & ſuccurritur. l. j. C. de aduo. diuer. iudi. Glo. dat plures
ſol. Dicas q ibi loquitur, quando aduocatus fuit corrupt9 pe
cunia, ſi autem precibus, ſententia eſt aliqua, ſz eget reſtitutio
ne. ¶ Opp. q legatus etiam poſſit reſtituere aduerſus ſuã ſen
tẽtiam. l. aduerſus. C. ſi aduer. rem iudi. Sol. dicit gl. cõcedo, q
ſolus princeps reſtituit vel delegat9 ab eo. Alij doc. quos Cy.
refert in contrario tenẽt cõtra. Sed dictum gl. placet maxime
hodie, per l. fi. C. vbi & apud quem.

§. Non ſolum. Reſtitutio tranſit ad heredẽ, & ſi
quidem eſt heres minor, nõ currit
tempus reſtitutionis, niſi finita minori etate. hoc dicit, cũ l.
ſequenti.

LEX XX.

1 ☞ Reſtitutio in integrum an tranſeat ad heredes.
2 Heres quando ſit melioris conditionis, quam defunctus.

3 Reſtitutio in integrum intra quantum tempus peti debeat, & an currat ipſo iure, nu. 4.

1 **INterdum.** Summata eſt ſ. pxi. §. ¶ Oppo. † ꝙ reſtitutio in integrum nõ trãſeat ad heredem, q2 beneficium perſonale, &c. l. q2 tale. j. ſolu. mat. Sol. Dicit Dy. in c. priuilegiũ perſonale. extra de reg. iur. lib. vj. ꝙ cauſa reſtitutiõis nõ eſt pñcipaliter fauor perſone, ſed eſt deceptio, ſiue leſio, nõ mirũ ſi trãſit ad heredẽ. Vide quod dixi in l. non ſolum. s. de in integ. re-
2 ſti. & infra ſolu. matri. l. qui tale. ¶ Scdo oppo. † q2 non dz eſſe melioris cõditionis heres, quã defunctus. l. non debet. j. de reg. iur. hic dicitur contrarium, quare male. Sol. illud verũ, inquãtũ heres nititur iure hereditario, ſed hic heres ex ſua perſona, q2 minor, nõ q2 heres, conſequitur vt tempus ſibi non currat. Diſtingue ergo ꝙ quandoqz maior ſuccedit minori, quandoqz minor maiori, quãdoqz minor minori. Qui caſus omnes
3 ponunt hic in tex. Dic vt in glo. ¶ † Quero, quod tempus dat ad petẽdũ reſtitutionẽ in integrum? Tex. hic videtur dicere ꝙ annus vtilis. Gl. diſtinguit notabiliter hic. aut minor leditur in tempore, & tunc ſi quidem tempus eſt maius quadriẽnio, habebit quadriennium, ſi minus, tantum tempus habebit, quãtũ eſt illud, in quo leſus eſt. Aut ledit in contractu, vel quaſi & tũc
a ſemper hz quadriennĩũ. Iſtud quod hic dicitur, [a] quando leditur in minori tempore, iſtud ſolũ datur intelligi ad petẽdã ſeu inchoandã in integrum reſtitutionẽ, nõ ad eam finiendã, vt habuiſtis in l. diuus. & l. vlti. de in integ. reſti. Dicemus in l. ab hoſtibus. §. ſz quod ſimpliciter. j. ti. ij. & vide Cle. j. de reſti. in inte.
4 ¶ † Vltimo quero, vtrũ iſtud tempus, quod datur ad petedũ
b reſtitutionem[b], currat heredi minoris ipſo iure, licet reſtituatur, an vero currat durante minoritate? Super queſtiõe iſta eſt facta tota gl. magna hic poſita, finaliter determinat ꝙ ipſo iure nõ currat. Et hoc ſatis innuit iſte tex. Eſt enim abſurdũ, quod quis petat reſtitutionem ad petendam reſtitutionem.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Qd hic dicitur. Vide in Cle. j. de reſti. in integrum.
b P. PAV. P. ¶ Ad petendũ reſtitutionẽ. Idez dicit Cy. in j. q. Sali. Pan. de ca. & aliĩ, in l. j. C. ſi ſep. in integ. reſti.

LEX XXII.

1 ☞ Abſens ex cauſa neceſſaria tantum, ſi potuit procuratorem dimittere nõ reſtituitur.
2 Illatio non fit ex ſeparatis.
3 Bannito non debet concedi ſecuritas, eo caſu, quo poteſt per procuratorem comparere.

a
1 **PApinianus.** [a] Abſens † ex cauſa neceſſaria tm̃, non reſtituit ſi potuit procuratorẽ dimittere, & nõ fecit. h. d. ¶ Not. ꝙ dixi in ſummario, de quo plene dixi in l. ſi. s. de in in-
2 teg. reſt. ¶ † Itẽ no. quod in his, que ſunt ſeparata, de vno ad
b aliud[b] nõ infert, vt hic. ibi, quid enim, &c. l. ſi. s. de cal. ¶ Itẽ no.
c ꝙ[c] Old. in quadã q. diſputata dicit, ꝙ hic eſt caſus, † ꝙ banni-
3 to non debet concedi ſecuritas veniendi eo caſu, quo poteſt cõparere per procuratorem. Cum enim Vlpianus reprehendat Papi. in eo qui omiſerit illum caſum, vt preſidẽ, vbi erat, nõ eſt veriſimile ꝙ omiſerit illum caſum de petenda ſecuritate, q2 tũc incideret in id, de quo aliũ reprehendit, ſed quando non poteſt comparere per procuratorem, tunc bene datur ei ſecuritas. l. is qui reus. & ibi no. per gl. & ibi plene dixi j. de publi. iudic. &c.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Papinianus. Vide quid per iſtum tex. dicat Ang. limitando l. ij. §. legatis. j. de iudi.
b P. PAV. P. ¶ Ad aliud. Vide ad iſtud dictũ & ſimilia, Iaſ. in l. iij. §. item Iulianus. in ij. no. j. de eo qd cer. loc. Are. in l. naturaliter. §. nihil commune. in j. no. j. de acqui. poſ.
c ¶ Itẽ no. ꝙ. Adde ꝙ no. in l. j. C. ſi a nõ cõpe. iud. Adde Bal. & vide Inn. pro iſto tex. in c. ij. de procur. & ibi doc.

1 ☞ Reſtitutionis in integrum in cauſa lis conteſtatur, quando agitur contra certum aduerſarium, & qñ principaliter agitur.

§. Si quis tamen. Litis conteſtatio non prodeſt poſtea deſiſtente. h. d.
1 ¶ † Not ꝙ in cauſa reſtitutionis in integrum cõteſtatur lis [a].
a qd intellige qñ agitur contra certum aduerſariũ, alias ſecus, vt in aut. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hered. abſti. Item hoc verũ, qñ principaliter ſuper reſtitutione lis cõteſtatur. Secus quando incidenter, vt extra de offi. iud. c. ſi. lib. vj.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Conteſtatur lis. Vide qñ lis cõteſtetur ſupra in integrũ reſti. adde quod no. Imo. & doc. in c. quoniam. §. ſunt aliĩ. vt lite nõ cõte. Et an requiratur libellus, vide s. de reſti. in integ. l. diuus. in ſi. per Bar.

LEX XXIII.

IN integrum Hic iuriſcõſultus ẽt [...]bet mẽti pertractare [...] quas queſtiones vſqz ad ſi. & hoc intẽdit. Quãdo [...]nor eſt reſtitutus aduerſus aditionem, geſta per [...] nõ reſcindunt. Item eo reſtituto aduerſus repudiatione [...]ſta per procuratorem nõ irritant. h. d. ¶ Opp. de l. ij. & iij [...] condi. inde. Sol. nõ repetuntur a minore, ſed a legatarus [...] ſibi queritur, licet per minorem non ſint reſcindẽda ſoluta [...] eum. ¶ Quero an per aliuz heredem repetũtur? Dic vt [...]

LEX XXIIII.

a **CVm mandato.** [a] In his, que mi[...]cit vt procurato[...] reſtituitur ad commodũ dñi. Item vbi alia actio [...] petit contra alium, denegatur reſtitutio, niſi ille [...] exiſteret no ſoluẽdo. h. d. ¶ Opp. de l. iij. §. ſed vtrũ. s. eo. S[...] gl. hic ponit multas ſolu. Dicas ergo, fateor ꝙ reſtituit mino[...] inquantũ ipſe eſt obligatus, non autem reſtituitur maior, qui mandauit vel iuſſit, vel alter. Lex contraria loquit qñ minor ſe obligauit iuſſu patris, vel mãdato, nõ obligauit ſe, ſz patre[...] merito ſibi nõ eſt neceſſaria reſtitutio. ¶ Oppo. de l. etiã. C. ſi tut. vel cur. inter. vbi auxiliũ ordinariũ cõpetens contra [...] impedit reſtitutionẽ contra aliũ. Sol. dicit gl. ibi loquit [...] xilio qd competit contra tutorem, qui ex necеſſitate quaſi [...] traxit, hic competit contra procuratorẽ qui mãdatũ ſpõte [...] ſcepit, qui nõ eſt dignus tãto fauore, quanto dignus eſt [...] ¶ Contra hoc opp. de l. in cauſe. §. ſi. s. eo. & qd ibi tetigi ſup[...] gl. Sol. ibi auxilium ordinarium qd competit contra minor[...] vt cedat fideiuſſor actionem, non excludit extraordinariũ [...] beneficium reſtitutionis in inte. & hoc fauore minoris, ſicut [...] proxime dixi fauore tutoris.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Cum mandato. Vide gl. in c. ij. de in integ. [...] que aliter loquitur. Vide ibi Ant. & alios.

LEX XXV.

1 ☞ Iudicis officium, per quod petitur in integrum reſtituti[...] poteſt cedi.

1 **QVod ſi minor** Si minor aliena negotia geſſerit abſqz mãdato, poteſt reſtitui, alias ſibi actio denegat, niſi in integrũ reſtitutioni cedere ſit paratꝰ. h. d. ¶ † No. ꝙ [...]ficiũ iudicis, per quod petit in integrum reſtitutio, poteſt [...]di. Simile j. de admi. tu. l. ſi minoris.

§. Nõ ſemper Gl. format duo ꝯria. Sol. [...] Geſta cũ minoribꝰ reſcindũ[...] equitas ſuadet, qd eſt quando ſui facilitate minor decipit[...]

a **§. Seruus.** [a] Ad hereditatem repudiataz [...] reſtituit re integra, ſecus rebꝰ [...]ctis per ſubſtitutũ. h. d. ¶ No. pulchrã diſtinctionẽ, aut [...] diſtracta, aut nõ. Opp. C. de repud. here. l. ſi. in ſi. gl. dat [...]res ſol. inter alias ponit vnam, que cõmuniter tenet, ꝙ [...]na fuerint vendita ſeu diſtracta per ſubſtitutum, ibi per [...]tores. Nõ dñie põt eſſe, q2 ſubſtitutus vendidit nomine [...]
b ſuũ negotiũ gerebat, creditores vero vẽdebant[b] nomine [...]ditario tanquam curatores dati bonis. l. j. j. de ra. cu. bo. [...]rito quicũqz heres ſuperuenit, auditur, vel creditores [...]bant nomine eius, ad quem hereditas pertinet.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Sceuola. Facit ad no. q. quam vide per Bal. in l. [...] pillorũ. C. de repud. hered.
b ALEX. ¶ Vẽdebãt. Vide Imo. in l. nam qd. §. ſed & qui [...]diat. poſt gl. infra ad Trebel.

§. Sceuola. In integrũ reſtitutio datur cõtra [...]trem vel dñm cum actiõe de peculio [...] de in rem verſo. Item ex dolo datur noxalis. h. d. ¶ No. g[...] hic poſita ſuper verbo, condemnabitur, quod contra filium [...] non poteſt fieri executio. ¶ Item no. in l. iij. §. ſed vtrum. s. eo. quod ibi reprobaui, & contrarium determinaui. ¶ No. diſtin-
a ctionem [a] quod ſeruus vl datur pro noxa, vel verberat. ¶ Que[...]rit gloſſ. cuius erit electio? Dicit gl. quod domini, non mino[...]ris. domi. Iac. Butr. dicebat contrarium, ꝙ imo minoris. R[...] natura actionis noxalis eſt, vt pecunia nõ ſoluta ſuccedat de[...]titio pro noxa. l. miles. §. decem. j. de re iudi. Tu dic vt dixi [...]nius in l. ſed ſi vnius. §. cum ſeruus. j. de iniurijs.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ No. diſtinctionem. Et ſic luit in corpore, [...] qd no. in l. ſi. j. de in ius voc. & l. j. in ſi. de iniu. & l. ſi. C. de ſep[...] vio. & Bal. in preal. l. ſi. de in ius voc. & vide Cy. in l. ſi non co[...]tij. C. de iniur. in xij. q. ad petitionem cuius debet imponi [...] corporalis, pro qua in tex. & ibi Bal. in preal. l. ſi. & an ſi [...]

poſtea ad pinguioꝛem foꝛtunam, teneatur ſatiſfacere? vide gl.
in l. illicitas. ſ. fi. ſ. de offi. preſi. ⁊ tex. no. in l. ſed ſi vni⁹. ſ. ſi an-
te iudiciũ. de iniurijs. ⁊ Bal. in prealleg. l. fi. Sed an pro cã ci
uili, qui nõ eſt ſoluẽdo, luat in coꝛpus, vide tex. in c. finem liti-
bus. de do. ⁊ cõtu. vbi in caſu illius c. imponitur, ⁊ poteſt eẽ ra
tio propter dolũ ipſius, ⁊ vide tex. v. q. vi. q2 iuxta xxiiij. q. j. q
contra eccleſie pacem. ⁊ cõiter iſta duo iura ad hoc allegãtur:
ideo ea tene menti. ⁊ vide Bal. in rub. C. de pen. iudi. qui male
iudica. vbi no. dixit, ꝙ qui per imperitiam male iudicauit, pro-
pter paupertatem, nõ luit in coꝛpoꝛe, per l. ſi filiusfa. ſ. de iudi.
quod eſt ſumme no. ⁊ vide in materia gl. in c. ſicut dignũ. de ho
mi. vide gl. no. Inſti. de acti. ſ. item miſta. que vult, ꝙ nõ ſolum
vbi pena applicatur fiſco, luat in coꝛpoꝛe, qui non habet ꝙ ſol-
uat: ſꝫ etiam quãdo debetur priuato, ⁊ ſic cauſa eſt ciuilis, vide
doc. in c. Odoardus. de ſol. Ang. in l. ſi quis id quod. ſ. fi. ſ. de
iuriſdic. omnium iudi. Uide gl. in c. rephenſibilis. de appella.
ibi vide Bal. in c. de cal. De pena verboꝛum, vide c. fin. de male
dicis. ⁊ ibi docto.

1 ☞ Reſtitutio eſt in priſtinum ſtatum repoſitio.
2 Fauetur magis ei qui facit ex neceſſitate, quam ei qui facit ex
voluntate.

a **§. Reſtitutio autem.** [a] Per reſtitutionẽ omnia reponuntur i
b pſtinũ [b] ſtatũ, pter ea de qbus minoꝛ lederet. h. d. ❡ No. † ꝙ
1 reſtitutio, eſt in priſtinum ſtatum repoſitio. No. † ꝙ magis fa
2 uẽdũ eſt ei, qui facit ex neceſſitate, quam ei, qui facit ex volunta
te. ſ. l. proxi. ⁊ tex. dicitur expreſſus in l. cũ qui facit ex volunta
te. ſ. l. proxi. ⁊ tex. dicitur expreſſus in l. cum poſtulaſſeꝫ. in fi. ſ.
dã. infec. ❡ Circa hãc l. quero: hic dicitur, ꝙ pecunia ſoluitur
perdituro, quid ſi ſoluitur ei non perdituro, ⁊ tamẽ perdidit?
In hoc fuerunt opi. inter Pla. ex vna parte, ⁊ gl. ex alia. Nam
Placen. faciebat differentiam inter mutuantem ⁊ ſoluentem, ꝙ
gl. noſtra reprobat, ⁊ bene, quia nulla eſt differentia in effectu,
licet ſit magis ſtricta ratio in vno, quam in alio. Ultimo not.
intellectum l. ſ. quarum re. actio. non datur. qui eſt no. quoniã
illa lex varios intellectus habet.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ❡ Reſtitutio. Uide multas cõcoꝛdãtias per Anto.
de But. in cõſi. xix. poſt princ. ⁊ ibi etiã ponit quod verbũ, reꝫ
integramus, eſt plus pleniſſimuꝫ, ⁊ ibi etiam verbũ, reſtitutio
b ALEX. ❡ In priſtinũ. Nota, ꝙ minoꝛ tenet reſtituere, oĩa in q
bus dolo verſatus eſt: ⁊ oĩa, ex quibus, locupletioꝛ factus eſt,
ſi reſtitutio petatur. l. j. C. de repu. que fiunt in iudicio.

a **§ Ex hoc edicto.** [a] Hec reſtitutio petitur per officium iudicis, non non iu
reactionis. hoc dicit. Facit contra Marti. in eo, quod dicebat
in l. in cauſe. ſupra eodem.

ADDITIO.

a POMA. ❡ Ex hoc edicto. Aduerte ꝙ hic eſt tex. ⁊ gl. ⁊ Bar. ſen
tit ꝙ cognitio, ⁊ officium iudicis eſt ideꝫ. Uide gl. l. j. ſ. p hanc.
in gl. magna. circa medium. ſ. de rei vendi.

LEX XXVII.

Illud. Si minoꝛ ſoluit indebitũ: pſona interdũ facit locum repetitioni. hoc dicit. De hoc
dixi plene in l. interdum. ſ. de condi. indebi.

1 ☞ Procuratoꝛ cum cautione rati ita admittitur quando eſt
dubium de mandato ſpeciali, ſicut quando eſt dubium de man-
dato generali.
2 Mandatum ad petendam reſtitututionem in integruꝫ, vt dica
tur ſpeciale, requiritur ꝙ ſit ad petendum reſtitutionem in in
tegrum in tali cauſa.
3 Reſtitutio in integrum quando petitur incidenter, nõ requiri
tur ſpeciale mandatum, ſecus quando pꝛincipaliter.

§. Si talis. Reſtitutionem debet quis petere per ſe, vel per alium pꝛocuratoꝛeꝫ habentẽ ſpe
ciale mandatũ, de quo ſi dubitetur, cum cautiõe de rato admit
titur. h. d. ❡ No. ꝙ hic eſt vnus de caſibus, in quib⁹ requiritur
1 ſpeciale mandatũ. ❡ Secundo no. † ꝙ ſicut vbi ẽ dubiũ d mã
dato generali, admittit pꝛocuratoꝛ cũ cautione de rato, ita vbi
a eſt dubium de mãdato ſpeciali [a]. ❡ Circa legem iſtam querit
pꝛimo, quomodo intelligatur ſpeciale mandatuꝫ habere vtrũ
2 ſufficit † ꝙ dicatur in inſtrumento pꝛocurationis, Et ad petẽ
dum reſtitutionem in integrum? Doct. dicunt ꝙ non, ſed debet
dici, ad petẽdũ reſtitutionẽ in integrũ in tali cauſa, l. ſi quis mi
hi bona. ſ. ſed vtrum. de acqui. here. doc. tangunt. C. etiam per
pꝛocu. cauſam in integ. reſtit. agi poſ. l. j. Plene dixi i l. filiusfa.
3 ſ. de dona. verſi. Tertio fallit. ❡ Secundo quero, † vtrũ hoc ꝙ
dicitur hic, verũ ſit, ſiue petatur in integrũ reſtitutio pꝛincipa
liter, ſiue incidẽter. Inn. extra, de in integruꝫ reſti. c. ſuſcitata.
intelligit hanc l. quãdo reſtitutio pꝛincipaliter poſtulatur: ſꝫ
b ſi peteretur incidenter [b] ſuper aliquo articulo omiſſo in cau-
ſa, tunc nõ requiritur ſpeciale mãdatũ. Unde eo ipſo, ꝙ ipſuem
facit pꝛocuratoꝛem ad cauſam, videtuꝛ eũ facere ab omnia, que
pertinent ad ipſam cauſam l. ad rem. ⁊ l. ad legatum. ſ. de ꝓcu.
circa pꝛincipium. Ego de hoc dico in l. cũ pꝛocuratoꝛ. circa pn.
ſ. de no. ope. nun.

ADDITIONES.

a ALEX. ❡ De mãdato ſpeciali. Et iſtũ tex. p notabili alle. Bal.
in l. ſi maritus. C. mandati. quod etiam vbi requiritur ſpeciale
mandatum, habet locum ratihabitio. POMA. ❡ Uide gloſ. in
ſ. de his. Inſti. per quas perſo. ⁊ ibi Ang.
b ALEX. ❡ Incidenter. Adde Bar. in l. interdũ. ſ. d cõdi. indebi.
⁊ Bal. p illũ tex. i l. ſi. C. vbi ⁊ apud quẽ in integ. reſti. ⁊ Barto. ⁊
Bal. in d. l. j. ⁊ ib no. C. ẽt p ꝓcu. cau. in integ. reſti. agi poſſe.
P. PAV. P. ❡ Uide Ant. conſi. xliiij. circa medium, de quo habes
etiam in l. mandato generali. ſ. de pꝛocu. Item limita ſing. illa
quod dicit Barto. hic, ⁊ Ro. ſing. cxxvij. Item adde, quod pꝛo-
curatoꝛ generalis poteſt petere reſtitutionem in integrum, ad
uerſus ſententiam contra eum latam, vide Panoꝛ. cõſi. lxxxvij.
j. parte. Et ad dictum Bar. hic, quod propter incidentiam poſ
ſit pꝛocuratoꝛ ea, que alias requirerent ſpeciale mandatum, vi
de Salic. in c. cãm q. de re iudi. in c. cum olim. el j. de offic. dele.
Barto. ⁊ Alex. in l. cum pꝛocuratoꝛ. ſ. de ope. no. nun. ⁊ etiam
Bar. in l. indebitam. ſ. de condi. indebi. cuꝫ ſuis concoꝛdantijs.

§. Quod ſi is. Pꝛocuratoꝛ eius contra quem petitur reſtitutio, ſuſtinet ptes rei, ideo
debet cauere iudicatum ſolui. hoc dicit.

LEX XXVIII.

1 ☞ Cõiuncta pſona, ẽt in requirentibus ſpeciale mandatum, ad
mittitur, quando pꝛetendit pꝛopꝛium intereſſe.
2 Libellus, ago tanquaꝫ coniuncta perſona, ⁊ pꝛo intereſſe meo,
admittitur.
3 Coniuncta perſona pꝛo coniuncto admittitur, etiaꝫ eo inuito,
quando venit etiam pꝛo ſuo intereſſe.
4 Mandatum generale legis non ſufficit, vbi ſpeciale hominis
requiritur.
5 Coniuncta perſona agit pꝛo minoꝛe in caſibus, in quib⁹ ſpecia-
le mandatum non requiritur.
6 Coniuncta perſona etiam in requirentibus ſpeciale mãdatum
admittitur pꝛo minoꝛe ⁊ pꝛodigo.

a **Patri pꝛo filio.** [a] In caſibus, in quib⁹
1 † requiritur ſpeciale mandatum, coniuncta perſona admittitur, ſi pẽdit
ꝓpꝛium intereſſe: alias ſecus. h. d. ❡ Quam legem
no. q2 iſtud pꝛincipiũ foꝛte nõ eſt alibi. ❡ No. pꝛimo quod di-
2 xi in ſummario. ❡ Secundo † no. caſuꝫ, quod admittitur talis
poſitio, qñ quis dicit, ago tanquam cõiũcta pſona, ⁊ p intereſſe
meo. Facit ſ. de pꝛocur. l. licet. in pꝛin. ⁊ quod no. in l. iuris gen
tium. ſ. ſi paciſcar. ſ. de pac. vbi agit quis pꝛo Republica, ⁊ p
b intereſſe ſuo. ❡ Tertio no. [b] ꝙ licet alias † coniuncta perſona
3 nõ admittatur pꝛo coniuncto contra eius voluntatem, ſed pꝛe-
ter l. ſed ⁊ he. in pꝛin. ſ. de pꝛocu. tamen quando venit tanquaꝫ
coniuncta perſona, ⁊ pꝛo ſuo intereſſe, admittitur, etiam eo inui
to. Caſus eſt ibi, licet filius reſtitui nolit. Cõcoꝛdãtie ſunt in gl.
4 ❡ Quarto no. † ꝙ vbi requirit mandatum ſpeciale hominis,
c nõ ſufficit [c] gñrale mãdatũ legis, vt hic. Nam poteſtas agendi
data coniuncte perſone a lege, non valet, vbi requiritur ſpecia-
5 le mandatum. ❡ † No. etiam ex hac l. quod coniuncta perſona
põt agere p minoꝛe in caſibus, in quibus non requiritur ſpecia
le mandatũ, vt hic a cõtrario ſenſu. Gl. ponit hic, ⁊ ſ. de admini.
d tuto. l. tutoꝛes qui poſt. ⁊ doc. in l. exigẽdi [d]. C. de ꝓcu. ❡ Ulti
6 mo no. † quod in caſibus, in quibus reqrit ſpeciale mandatum,
e admittit coniuncta perſona pꝛo eo qui eſſet minoꝛ ⁊ pꝛodig⁹ [e].
Secus ſi minoꝛ tm̃, vel pꝛodigus tm̃, vt hic in fi. quod not. ib[i],
aut eius, ⁊c. Gl. tamen dicit, quod iſto caſu admittitur vt cura-
toꝛ furioſi, quod non placet. Cum enim ſit minoꝛ, datur ſibi cu-
ratoꝛ, vt furioſo, ſed vt minoꝛi. l. qui habent. de tute. ❡ Oppo.
de l. iij. ſ. ſed vtruꝫ. ſ. e. Gl. ponit plures ſolutiões. tene pꝛimã
f vel ſecundam. ❡ Itẽ opponitur extra gl. ⁊ videtur [f], quod vbi
requiritur ſpeciale mandatum, coniuncta perſona admittitur,
g vt in c. nonnulli [g]. extra de reſcrip. Cogitabis.

ADDITIONES.

a ALEX. ❡ Patri pꝛo filio. Et vide gl. ⁊ doc. in l. fin. C. de filiofa
mi. mino. POMA. ❡ Uide quid per iſtã l. dicat Ro. ſin. cccxxix.
b ALEX. ❡ Tertio no. limitationes ad id, ꝙ dr, cõiuncta perſona
non agit cõtra voluntatem cõiuncti. Idẽ dixit Bar. in l. ſi cõſtã
te. in x. q. ij. q. pꝛincipalis. ſolu. matri.
❡ AND. BARB. Et an coniuncta perſona poſſit impetrare
reſcriptum pꝛo coniuncta? vide gl. in c. ad aures. ⁊ c. nonnulli.
de reſcrip. nec ſunt alibi in iure, ſecundum Mod.

k ALEX. ¶ Nõ ſufficit. Et per hanc l. & no. Bar. Ange. poſt gl.
in l. j. C. etiam p pcu. cauſam in integ. reſti. agi poſ. q licet coniũ
cte perſone non admittantur, vbi requiritur ſpeciale manda-
tum: tamen fallit in coniuncta perſona, que eſſet legitimus ad-
miniſtrator, vt pater & tutor, etiam per iſtum tex. quod nota.
b ALEX. ¶ L. exigendi. & ibi per Guidonem de Suza, in l. inui-
tus, la ij. C. de procura.
ALEX. ¶ Minor & prodigus. Quod facit, vt coniuncte pſone
poſſit ſolui p iſto tali, per ea que habentur in l. verum. j. de ſo-
lu. & que ibi dixi. Itẽ admittitur ẽt ad impetrãdũ reſcriptũ, li
cet regrat ſpeciale mãdatũ. c. nonnulli. in fi. & c. ex parte. de re-
ſcrip. & no. in c. conſtitutus. vt in gl. de reſti. in integ. & Spec. &
coniuncta perſona. verſi. quid ergo. & ibi per Joan. An.
f POMA. ¶ Et videtur. Vide Panor. c. conſtitutus. de reſtitu-
tione in integrum.
g ALEX. ¶ Nõnulli. Cõmuniter dicitur, q ibi ſpeciale l ſcripto,
& in c. ex parte decani. eo. titu.
1 ☞ Iudex debet negare actionem creditori. quando minor pe
tit reſtitutionem aduerſus obligationem.
2 Minor reſtitutus recuperat pecuniam cum vſuris, & fructib'
perceptis, & qui percipi potuerunt.

§. Si pecuniam. Minor aduerſus creditorẽ, qui mutuauit, reſtituit, ſi pe-
cuniam diſſipauit, vel ex ea debitorẽ nõ idoneũ acquiſiuit, vel
prediũ emerit pretio cariori, quo caſu reſtituet minor, quaten'
1 eſt locupletior. h. d. ¶ † Nota ex prin. modum ſententiãdi, quã
do minor petit reſtitutionem aduerſus obligationẽ, quia dz
a denegare creditori actionem. ¶ Nota iſtum [a] verſi. ex quo ap
2 paret, † q minor recuperat pecuniam cum vſuris, & fructib'
perceptis, & q percipi potuerunt. Quod eſt nota. quia emptor
habet titulum.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Nota iſtum verſi. Vide Cremenſem ſing. cxxiiij.

§. Si minor. Minori reſtituitur actio cõtra ipſuz debitorẽ, & fideiuſſores, & correos, ſi
aliquem liberauit acceptilatione. hoc dicit.

§. Aduerſus. Reſtitutio etiam data contra eos, qui de dolo nõ conueniuntur, exce-
pto patre & patrono. hoc dicit.

LEX XXIX.

a **CVm minor.** [a] Reſtituta actione tutele, non reſtituitur contraria.
hoc dicit. ¶ Oppo. & l. j. & ij. C. ſi aduer. trãſac. Sol.
Dicũt qdã aliud in ſentẽtia, & aliud in tranſactione,
q nõ eſt verũ, vt j. l. proxi. §. j. Dico ergo q hic cauſe ſunt diuer
ſe, & ſe non cõtingentes: nã tutor liberauit pupilluz pacto gra
tuito, pupillus liberauit tutorem credens ſibi ſatiſfactum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cũ minor. Ad hãc l. vide Bart. in l. j. § nunciatio. de
operibus noui nunciatione.

LEX XXX.

ETiam. Etiam vbi interuenit patris authori-
tas minor reſtituit. h. d. ¶ Opp. ſ. e. l.
iij. §. ſed vtrũ. Solu. hic pater fuit author filij tãquã
tutor, & hic filius cõſtituitur pro obligatiõe ſua, nõ
ad commodum patris.

§. Ex cauſa. Si per reſtitutionez vnũ capitulũ ſen-
tentie reſcindit, cetera firma remanẽt,
ſi illi nõ ſunt connexa, alias ſec'. h. d. ¶ Quod no. Et ſic vides,
a q ſententia poteſt pro parte valere, [a] p. parte nõ. Contra ſ. fa.
erciſ. l. in hoc iudicio. Sol. Ibi loq' in connexis, hic in diſiun-
* ctis, * vnde tot vident ſententie, quot ſunt capitula. ¶ Que
ro, que dicantur negotia ſeu capitula connexa, & que ſeparata?
Dic vt in gl. que eſt clara.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sententia poteſt pro parte valere. Late Bar. in l.
j. C. ſi aduer. rem iudicatam.
* CLAVD. ¶ Diſiunctis. Vide quod per hoc dicit Paul. Caſt.
in l. vbi pure. §. j. in lectura Padua. j. ad Trebel. & ponit Ale.
in l. qui Rome. §. ſi. j. de verb. oblig. Fely. in c. cum inter. de ſen.
& re iudi.

a **§. Si ab hereditate.** [a] Reſtitutio conceſſa non citatis his quorũ
intereſt, in eorũ preiudicium nil valet. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si ab hereditate. Vide in aut. ſi omnes, maxime p
Bal. C. ſi vt ſe ab here. abſti.

LEX XXXI.

1 ☞ Authentica, ex cauſa. C. de liberis pteritis, habet locum ẽt
in pteritione emancipati.

SI filius. Per vnum actuz contrariuz quis
videtur renunciare in integrum re
* ſtitutioni. * Item ille actus, qui tolleret illud, ad q
petit reſtitutio, tollit reſtitutionẽ. h. d. ¶ Opp gl.
tribus modis. Primo q emancipatus poteſt dicere nullũ. C.
de libe. pte. l. ſi. & in aut. non licet. Solu. Quidaz fatẽtur, q ho
die eſt immutatũ. Tu dic, vt & gl. in aut. de here. & fal. §. exhe-
redatos, videlicet q ſi emãcipatus eſt pteritus ſine cã, & nul-
lum: ſi cum cã, tunc veniret hodie per cõtratabulas, ſicut olim:
qr hodie in nullo eſt immutatum, niſi in inſertione cauſe vt di-
xi plene in authen. ex cauſa. Secundo oppo. quia cum fuerit ſi-
bi relictum legatũ, pz agere ad ſupplementũ l. omnimodo. C. de
inoffi. teſta. & in authen, de triente & ſemiſ. §. j. Gl. fatetur con-
trarium. dicit tamen q etiam illud eſt corretum, quia debet re
linqui iure inſtitutionis. §. aliud quoqz capitulum. in corpore,
vt cum de appel. cogno. Vel dicas, dicit gl. illud in querela, ſe-
1 cus in contratabulas. Videtur innuere, † q §. aliud quoqz ca-
pitulũ. vnde ſumit aut. cã. nõ hz locũ in filio emancipato prete
rito, cui competit contratabulas, dum &, aliud in querela &c.
Et ſic innuit aut. ex cauſa. non habere locũ in pteritione emã
cipati. Cõtrarium no. C. de bo. poſ. contratabu. l. j. & illa eſt ve-
rior. Quod dic vt plene dixi in aut. ex cauſa. & ibi ẽt tangitur.
¶ Itez oppo. & videtur, quod hec preſcriptio ipſo iure nõ cur
rat, vt l. ſi. C. in quibus cauſis in integrum reſtitutio nõ eſt ne-
ceſſa. Solu. concedo q iſtud tempus hodie nõ currit ipſo iure.

ADDITIO.

* CLAVD. ¶ Reſtitutio. Vide Alex. in l. ſi conſtante. §. ſi pater.
j. ſolu. matrimo.

LEX XXXII.

SI mulier. Minore reſtituto aduerſus adi-
tionem hereditatis, libertates da
te, & ſolutiones creditorib' facte nõ reſcindunt. hoc d.

LEX XXXIII.

1 ☞ Etas minor probatur ex aſpectu iudicis.
Iudex iudicat ſecundum conſcientiam, quam habet vt iudex.
2 Pronunciatio ſuper etate excuſat debitores ſoluentes & igno
rantes.
Pronunciatio ſuper etate facta ex aſpectu, nõ facit plenã pro
bationem, & in quo preiudicat. nu. 3.
3 Pronunciatio que fit per aſpectum excuſat ignorantes, nõ au-
tem ſcientes.
4 Turpitudinez ſuam allegare non poteſt quis, quãdo ex ea ſuã
intentionem fundat.
5 Iudicis decretum ſuper alienatione rerum minoruz, nõ tollit
reſtitutionem in integrum, ſecus ſuper etate.
6 Etatem minoris, curator quando preſumatur ſcire.

MInor. Etas ex aſpectu iudicis probatur, & p
nunciatio ex aſpectu nõ prodeſt eis, qui
ſciebant contrarium, ſed ignorantes & pnunciatoni
1 acquieſcentes excuſat. h. d. ¶ No. minor etas proba
a tur ex aſpectu iudicis, [a] & ſic iudex iudicat ſecũdum cõſciẽtiã
ſuam, quam habet vt iudex. De hoc ẽt an minor etas probet ex
aſpectu alterius quam iudicis, dicam plene in l. de etate. j. eo.
2 ¶ † Secundo no. quod pronũtiatio ſuper etate excuſat debito
res ſoluentes, & ignorantes. Et ex hoc apparet quod talis p
nunciatio non facit plenam pbationez, qr poteſt probari cõtra
rium ab eo qui ſcit. De quo dixi plene in d. l. de etate. ¶ Item
opp. q ſoluentes non ſint excuſati, nec pronũciatio pſit eis, niſi
ipſi allegent eum eſſe minorem, vt ſ. eo. l. ait pretor. §. pmittit.
Sol. Aut iudex nihil de etate pnunciat, ſed ſolum precipit, q
pecunia ſoluatur, & tũc ſoluens ita demũ excuſatur, ſi allegauit
minorem etatem, vt ibi. Aut iudex de etate pnunciauit, vt hic
& tunc non requiritur, quod quis alleget eum eſſe minorẽ: quia
per hoc veniret contra ſententiam, contra quã venire non tene
3 tur, vt d. l. ait pretor. §. permittit. & ita loquit hic. ¶ † Tertio
no. quod pronunciatio, que fit per aſpectũ, excuſat ignorãtes
non autez ſcientes. Ex quo habes, quod hec pnunciatio etatis
ex aſpectu non facit preiudicium ei, qui diceret, ſcio quod contra
rium eſt veritas, & paratus ſum probare: ſed in hoc ſolum piu
dicat, quod transfert in eum onus probandi. Videbitis in l. de
etate. l. e. ¶ Oppo. Inſti. qui. mod. tu. ſi. in prin. Solu. Ibi lo-
qtur de alio aſpectu, quã hic. Itẽ oppo. qd minor cõtra cura-
torem non poſſit allegare ſuum dolum. l. ſi duo. ſ. & dolo. Sol.
& gl. intellige quod hic minores non erant in dolo, vel ſi erant
4 i dolo, ñ aduerſus curatores, ſz aduerſus alios. Vel dicas †, q
hic minor nõ fundabat intentionem ſuam ex dolo, qr tunc nõ li-
ceret ei allegare ſuam turpitudinẽ: ſz agebat contra curatores
vtili actione negotiorũ geſtorum, ex illo quaſi contractu: & ſi cura
tor excipiat de dolo, minor replicet de ſcientia curatoris. Et
5 qd facit quod dixi in l. alias. j. de iureiurã. ¶ † Itẽ oppo. quod
decretum

b decretum iudicis non tollat [b] reſtitutionẽ in integrum,vt l.tu
toꝛ.in pꝛin.ſ.eo.Sol. Ibi decreto ſuper alienatione permitten
6 da,hic de decreto ſup etate;hec vera. ¶ Ultimo quero,✝ qd
in dubio,vtrũ curatoꝛes pſumãtur ſciuiſſe,vel ignoꝛaſſe etatẽ.
Reſpondeo aut erant curatoꝛes ⁊ conſanguinei,⁊ pſumuntur
ſciuiſſe.l.de tutela.C.de in integ.reſtitu.⁊ l.octaui.vnde cog.
aut erant curatoꝛes tantum,⁊ nõ pꝛeſumuntur ſciuiſſe,vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ex aſpectu iudicis. De pꝛobatione ex aſpectu,vide
ꝙ no.Bal.in l.Deo nobis.C.de epiſc.⁊ cler.⁊ quod dicam in d.
l.de etate.Bal.⁊ Saly.in l.ſi minoꝛem.C.de in integ.reſtitu.
b ALEX. ¶ Nõ tollat. Utrũ decretũ iudicis tollat reſtit.in inte
grum vide in l.ij.C.de fideiuſ.mi.

LEX XXXIIII.

SI minoꝛ. Minoꝛi per reſtitutionem remittit
onus manumiſſionis,ſi eſt paratus
reſtituere legatum,quod accepit.hoc dicit.

LEX XXXV.

1 ☞ Si filiuſfamilias,qui accepit decez mutuo,⁊ in ludo ea per
didit,⁊ ea recuperauit.an videatur locupletioꝛ.

a SI minoꝛ xxv.annis filiof.
Inter duos minoꝛes melioꝛ eſt conditio conuenti ſi
vterq₃ certat de damno vitando:ſecus ſi alter certat
de lucro.h.d. ¶ Nota,ꝙ an quis ſit locupletioꝛ,inſpicitur tẽ
pus litis conteſta. Unde ſi ab initio pecuniaz perdidit,poſtea
eam recuperauit tenetur. ¶ Sed iuxta hoc quero,quid ſi econ
uerſo,ſi tẽpoꝛe litis cõteſtate habebat pecuniã,⁊ pendẽte iudi
cio vel etiam poſt ſniam,eam perdidit:docto.dicunt ꝙ pote
rit petere reſtitutionem in integ.quaſi ex noua cauſa.C.ſi ſep.ĩ
integ.reſtit.poſtu.l.ij.⁊ iij.de hoc plene p doct.C.in integ.reſti.
1 poſtu.ne quid no.ſi.l.j. ¶ ✝ Querit gl.quid ſi decẽ,que accepit
mutuo,in ludo perdidit,⁊ ea recuperauit,an videatur locuple
tioꝛ:Tenet gl.ꝙ videatur habere ex noua cauſa. Pꝛo quo fa
cit optime ſ.de donat.inter virum ⁊ vxoꝛem.l.quid ergo.doct.
Ultramon.diſtinguũt,aut recuperauit in eodem ludo incõti
nẽti,aut poſtea ex interuallo. Pꝛimo caſu videtur nõ amiſiſſe.
Secũdo caſu pꝛocedit gl.arg.l.quãuis.de iure do.⁊ l.plerique.
ſ.de ritu nup.⁊ hoc ſatis placet.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si minoꝛ filiofami. Qualiter minoꝛ reſtituatur ad
uerſus arbitriũ,vel arbitramentũ:qd ſi per ſtatutũ puideat,
quod non poſſit reſtitui,qualiter dz intelligi:vide Bar.in l.cũ
hi.ſ.ſed cum lis.ſ.de tranſac.⁊ facit ad no.per Bar.in j.cõſtit.
Cod.Adde late Roma.conſi.xc.Abba.xxxi.lib.ij.Bald.conſi.
xxxiij.Et an ſi minoꝛ poteſt habere regreſſum de leſione cõtra
aliũ,ſint ei bñficia minoꝛis concedẽda,p Abb.conſi.lxviij.li.ij.
1 ☞ Minoꝛ eo ipſo quod compꝛomittit in arbitratoꝛem,nõ vi
detur leſus,ſicut ſi in arbitrum.

a
b ſ. Minoꝛes. [a] Eo ipſo quod minoꝛ cõpꝛomittit, [b]
videtur leſus.hoc dt,qd not.multum.
¶ Quero de ratione. Dicit glo.ꝙ a ſnia arbitri non poteſt ap
pellari.l.ſ.C.de arbi.vnde compꝛomittendo perdit beneficium
appellandi.quod eſt no. Facit ad ea que dixi in l.nam poſtea.ſ.
1 ſi minoꝛ.ſ.de iureiur. Et iſtud intelligo ✝ verũ in compꝛomiſſo
c facto in arbitrum,ſecus in arbitratoꝛem, [c] tunc eniz nõ eo ipſo
minoꝛ leditur. Poteſt enim eſſe,ꝙ eius intereſt,quia foꝛte hz
cauſam dubiam,ſicut intereſt eius qñq₃,ꝙ iuramentũ deferat.
l.tutoꝛ.ſ.de iureiuran. Unde ſi peteret reſtitutionez,haberet
neceſſe pꝛobare aliud,nam ex ſolo compꝛomiſſo arbitratoꝛis
non leditur. Sed contra pꝛedicta facit tex.qui dicit,in iudicez
compꝛomiſerunt:quia in iudicem non poteſt compꝛomitti,niſi
vt in arbitratoꝛem.l.ſed ⁊ ſi in ſeruuz.ſ.de arbi. Solu.intellige
in iudicem.id eſt,in arbitratoꝛem tanꝙ in iudicem,quoniaz ad
inſtar iudicioꝛum,⁊c.l.j.de arbi.ſ.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Minoꝛes. Uide Panoꝛ.conſi.xxxj.dub.ij.vol.
b P.PAV.P. ¶ Minoꝛ compꝛomittit. Qualiter hoc pꝛocedat,vi
de Alexan.in l.cum hereditas.j.ſ.ad trebel.
c ALEX. ¶ Secus in arbitratoꝛem. Adde Bar.in conſi.inci.q̃
ritur an ſtatutum de compꝛomiſſis. Et vide Pau.de Caſ.in l.
nam poſtea.ſ.ſi minoꝛ.ſ.de iureiur.⁊ idem ibi Ang.⁊ Imol.in
l.cum hereditas.j.ſ.ad Trebel.

LEX XXXVI.

a SI in emptione. [a] Pꝛopter intereſſe affe
ctiõis minoꝛ reſtituitur.
hoc dicit.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Si in emptione. Uide Barba.cõſi.xiij.⁊ cõſi.xxvij.
in j.volumine.

LEX XXXVII.

1 ☞ Minoꝛ vt non litiget per pꝛocuratoꝛem conſtitutum a ſe
ipſo cum iuramento,cautela,quia non haberet beneficium hu
ius legis.
3 Minoꝛ vt reſtituatur aduerſus obligationes omiſſas,non re
quiritur libellus,ſi petit ante latam ſententiam:ſed iudex ex of
ficio reſtituit.

a MInoꝛ. [a] Minoꝛ reſtituitur,vt omiſſam allega
tionem,ſeu pꝛobationem iterum indu
* cat. * hoc dicit,⁊ eſt no.lex. Antequam intrem glo.fa
1 ciatis ✝ ꝙ ſitis cauti,qñ eſtis aduocati minoꝛis,qd
minoꝛ non litiget per pꝛocuratoꝛem,quem conſtituit cuz ſacra
mento,vel per ſeipſum cũ iuramento:qꝛ per iuramentum per
deret beneficiu huius legis,vt in authen.ſacramenta.C.ſi ad
uerſus venditi.ſed litiget ipſe cum authoꝛitate curatoꝛis,vt
habeat beneficium huius legis,⁊ totius tituli. ¶ Quero exẽ
b plum [b] in l.noſtra,gloſſa ponit,quãdo minoꝛ omiſit opponere
* aliquam exceptionem dilatoꝛiam * vel peremptoꝛiã.C.de pba.
l.exceptionem.⁊ C.ſen.reſcind.non poſſe.l.peremptoꝛias. Itez
c gl.intelligit [c] ſiue in cauſa ciuili,ſiue in cauſa criminali.l.ſi ma
ritus.ſ.pꝛeſcriptiones.ſ.ad leg.Iuliã d adulter. Secũdo po
2 nit ✝ exemplũ,ꝙ minoꝛ omiſit pꝛoducere teſtes,⁊ teſtes ſunt
publicati:nã maioꝛ nõ admitteret ad nouam pꝛobationem,vt
in authẽ.at qui ſemel.de pꝛoba.minoꝛ aũt admitteretur p be
d neficiũ reſtitutionis. ¶ Cõtra hoc [d] opponitur,aduerſus do
lum pꝛeſumptum in futurũ minoꝛ nõ reſtituitur.ſ.l.pꝛoxi. Sz
ratio quare teſtium pꝛoductio poſt publicationem nõ admitti
tur,eſt timoꝛ ſuboꝛnationis,⁊ ſic eſt dolus pꝛeſumptus in futu
rum,merito minoꝛ non reſtituitur. Iſtam obiectionem tangit
* Guli.in l.ſi qs ex argẽtarijs.ſ.j.ſ.de eden. * Examinaui latiſſi
me in l.j.ſ.aduerſarius.ſ.de ope.noui nuncia.⁊ Inno.extra de
in integ.reſti.c.auditis. Ponit gl.aliud exemplum,quando mi
noꝛ omiſit allegationem legũ,vt pp hoc reſtituatur. Quod eſt
verum,pꝛeterquam ſi ſententia eſſet lata per pꝛincipẽ.l.minoꝛ
3 autem.ſ.j.ſ.eo. ¶ Quero,✝ vtrũ iſta reſtitutio in integrum
e poſtulabitur [e] ſolẽniter dato libello,cauſa cognita: Reſpõ.qd
non ſi petitur ante latam ſententiam:ſed incidenter iudex ex of
ficio ſuo reſtituit,vt in c.vlti.extra de offi.iudi. Sed ſi peteret
poſt latam ſententiaz,deberet peti in integrũ reſtitutio aduer
ſus ſententiam,d.l.minoꝛ.ſ.j.ſ.eod.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Minoꝛ Adde Bar.⁊ doc.in d.authen.ſacramenta.
* CLAV. ¶ Inducat. Iſtam legem limitant Doc.p id quod dicit
Pau.de Caſt. poſt Ang.in l.j.ſ.ſin autem.C.de bo.que lib.
b POMA. ¶ Quero exemplũ. Uide Fely.in c.exceptionem.ver.
fallit ſexto.de exception.
* CLAV. ¶ Dilatoꝛiam Inquantum dicit peremptoꝛiam,vide
tur contrarium quod habetur per Alex.in l.ſi inſulam.ſ.de v.
oblig.iuncta l.ſcio.ſ.de in integ.reſtit.⁊ expꝛeſſius Alex.in l.j.
ſ.nunciatio.ſ.de noui oper.nuncia.
c ALEX. ¶ Intelligit. Adde que no.Bar.in l.nã poſtea.ſ.ſi mi
noꝛ.ſ.de iureiur. Adde Bal.C.de ap.in l.per hanc.
d ALEX. ¶ Cõtra hoc. Limita ſing.p Ang.in ſ.penul.in authen
tica de here.⁊ Fale.
* CLAV. ¶ Eccend. Adde ipſummet Bar.in l.vbi.ſ.illo eod.tit.
e ALEX. ¶ Poſtulabitur ſolẽniter. Sz pone,qd ſi pcuratoꝛ mi
noꝛis vel eccleſie,in pſecutione cãe eſt leſus,quis reſtituetur,⁊
qualiter: vide Inn.in c.ſuſcitata.de reſtit.in integrum. Quid
ſi minoꝛ dum certat de obtinendo piuilegium foꝛi,non potuit
hoc obtinere,ſed per ſententiaz ſuccubuit,an poterit reſtitui:
Dic quod non:quia dicitur certare de lucro captando,ſm glo.
no.⁊ ibi hoc volunt do.in l.ij.ſ.conuenire.ſ.de iud. Facit ꝙ no.
Inn.in c.coꝛam felicis.de reſti.in integ.quod eſt no ad hanc l.⁊
ad titu.C.ſi aduer.rem iud.⁊ no.ad hic notata,quod ſi poſt ſen
tentiam minoꝛ non fuit reſtitutus ad exceptionem perempto
riam,quam non pꝛobauerit,non eſt opus noua condemnatio
ne ſecundum Bal.in d.l.peremptoꝛias.⁊ ibi an minoꝛ reſtitua
tur in declinatoꝛijs.

LEX XXXIX.

1 ☞ Legis auxiliũ fruſtra imploꝛat,qui in legem committit.
2 Minoꝛ aduerſus dolum pꝛeſumptum in futurum non reſtitui
tur,ſed in pꝛeteritum ſic.
3 Minoꝛ reſtituitur aduerſus penam conuentionalem,non le
galem.
4 Minoꝛ aduerſus penam non cõpetentem etiam ad vindictam,
vt puta dupli vel quadrupli,non reſtituitur.
5 Crimina atrocioꝛa ⁊ leuia que dicantur.
6 Minoꝛ in atrocioꝛibus,aduerſus confeſſionem factam in deli
ctis non reſtituitur.
7 Teſtamenti ſi caſſatio poteſt peti intra ſex menſes,ſi non fuerit

inſinuatū ſecundum diſpoſitionem ſtatuti: ⁊ minor, qui potuit petere, non petijt, non reſtituitur.

a **Auxilium.** [a] In actionibus competētibus
b ad vindictā ceſſat [b] in integrum
* reſtitutio. * Item aduerſus dolum preſumptū i fu
turum minor non reſtituitur. Item nec aduerſus ve
c rum dolum preteritū, niſi vt pena minuatur. c hoc dt. ¶ No
ta ea que dixi tibi in ſummario. ¶ Nota tex. q ponit omnia p̄
cepta legis Iul. d adulter. ſimul, melius quā alibi. ¶ Vltimo
1 nota tex. hic l ſi. ibi, ⁊ nō ſit etatis, ⁊c. quod † fruſtra legis d im
d plorat auxilium, qui committit in legē. ¶ Opponit. j. ad l. Iu
liam de ambi. l. prima. ⁊ ad ſenatuſconſultum Turpillianum. l.
j. ſ. accuſationē. Sol. Dicit gl. non reſtituitur minor in execu
tionibus penarum. quas petit in necem alterius, ſed bene reſti
tuitur vt ipſe excuſetur, vt in contrarijs. ¶ Sz cōtra hoc op
2 ponitur de hac l. verſiculo, in delictis. Sol. † aduerſus dolū
verū nō reſtituitur, vt hic, ⁊ ſupra eodem. l. ſi ex cauſa. ſ. nūc vi
e dendum, ſed aduerſus e dolū preſumptum bene reſtituitur, vt
in contrarijs. ¶ Contra hoc oponitur de hac l. tertio reſpon
f ſo. f Solu. Aduerſus dolū preſumptum in futurū non reſti
tuitur, vt hic, ſed aduerſus dolū preſumptum in preteritū re
ſtituitur, vt non preſumatur, vt no. in l. vbi. ſ. de edē. ¶ Cōtra
predicta opponit de l. ait pretor. in principio. ⁊ ſ. hodie. ſupra
3 eodem. Sol. Si minor † peteret penā conuentionalem, vel re
ſtitutionem in integrū ad ipſam penam conuētionalem, audire
tur, vt ibi, ſecus ſi petit reſtitutionem ad penam que imponit
4 per legem, vt hic. ¶ Querit gl. † hic loquitur de penis q̄ exi
guntur ad vindictā, quid de pena dupli vel quadrupli in actio
ne furti, ⁊ vi bonorum raptorum vel ſimili, cum illa non compe
tat ad vindictam? Quidam dicunt idem. Alij dicunt contra
rium. Glo. non determinat. Videtur quod ſit idem, primo p
tex. l. ſi tibi. ſ. quedam. ſ. de pactis. ⁊ quod ibi nota. ſecundo
p textū huius l. in principio. vbi eſt regula de exceptionibus
penarum, non competere reſtitutionem. Et quod infra dicit,
ideoque. ⁊c. eſt illatio ad caſum ſpecialem. Regula tamen eſt
generalis. ¶ Venio ad gloſ. magnā, que eſt hic, ſuper verbo.
ceſſabit. ⁊ opponitur, quod iſta tempora nō currūt minoribus
ipſo iure. Vnde videtur obſtare. C. ſ quibus cauſis in inte. re
ſtitu. non eſt neceſ. l. ſi. Huius timore eſt facta iſta gl. magna, n̄
examino, dic vt in ea. Qualiter autem currant preſcriptiones
conuentionales, dicam, infra l. proxima. Qualiter currant pre
5 ſcriptiones legales, dicam infra. l. etiam. ¶ † Quero que dicā
tur crimina atrociora, ⁊ que leuia? Vide gl. q̄ notabiliter hoc
ponit. ¶ Nota iſtam gl. quam pleniſſime examinaui infra de in
iurijs. l. non ſolum. ſ. ſi mādato. Tangit glo. in l. liber homo. in
fra ad legem Aquil. ⁊ l. ad ea. ⁊ l. fere. ⁊ l. in omnibus. infra de
reg. iur. Facit infra de penis l. reſpiciendū. ſ. furta domeſtica.
6 ¶ † Nota ex hac l. g quod in iſtis atrocioribus minor non reſti
g tuitur aduerſus confeſſionem factā in delictis, vt ibi, ſi minor
h annis adulterū ſe fateatur. Iſta lex facit ad queſtionē h, Sta
7 tutum * eſt in ciuitate iſta, quod ſi quis nō pduxerit inſtru
mentum teſtamenti cauſa inſinuandi, poſſit peti caſſatio in fine
ſexti menſis. Modo minor, qui potuit petere caſſationē teſta
menti: quia non erat inſinuatum, intra ſex mēſes nō petijt, vult
petere reſtitui, vt poſſit petere caſſationem, nunqd poſſit? Hec
lex eſt in arg. quod non, quia in executionibus penarū. ⁊c. Nō
determino modo, quia pendet de facto.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Auxilium. Sed aduerte qr Ang. in l. quid ergo. ſ. pe
na grauior. de infamibus videtur dicere contra iſtū tex. dū dt
qd ſi iudex cōdēnauit aliquē minori penā, ſyndic⁹ cōmunis po
terit petere reſtitutionem coram eodem iudice, ⁊ excuſabit tūc
iudex in ſyndicatu. ⁊ ita dicit Bar. conſuluiſſe, ſed contra iſtum
textum. ¶ POMA. Vide Raph. Cumanum conſi. lxxiiij.

b P. PAV. P. ¶ Ceſſat. An idē ſit in maiore, q alia iuſta cauſa poſ
ſet in integrum reſtitui, aduerſus lapſum anni in actione iniu
riarum, vide omnino Com. conſi. lxxiiij. incipien. qr ſuperius.
vbi vult, quod non, licet multum non firmet.

* CLAVD. ¶ Reſtitutio. Iſtud pcedit, etiam ſi minor per triē
nium datum a iudice ſit excluſus nedum a termino legis, ſed ēt
iudicis: ſecundum gl in verb. queſiuimus c. licet in beato, de ac
cuſ. ext. quam ad hoc ponderat ibi Aret. ⁊ Alex. in l. j. ſ. nuncia
tio. j. de noui ope. nuncia.

c P. PAV. P. ¶ Pena minuatur. Sequitur Com. conſil. lxxv. circa
finem.

d ALEX. ¶ Fruſtra legis. An qui committit in legem, poſſit vti
beneficio alterius legis. vide no. in c. quia fruſtra. de vſur. ⁊ ali
qd p Imo. i l. viro. j. ſoluto matr. ⁊ Inno. i c. intelleximus. d adul.
¶ Adde Ro. conſi. cclxxxv.

e POMA. ¶ Aduerſus. Limita niſi dolus preſumptus de futu
ro inferret damnum de preſenti, vt Bar. l. prima. ſ. nūciatio. j.
de noui ope. nunciā.

f ALEX. ¶ Tertio reſōp. Vide per Bar. plenius in l. j. ſ. nūciatio.
j. de ope. no. nuncia.

g ALEX. ¶ No. ex hac l. Vide apoſtillā Iac. de Ra. quā habeo
ſup tex. qd no. Ange. in l. certum. ſ. in pupillo. j. de confeſ. cum
ſimilibus.

h ALEX. ¶ Facit ad q. Vide quod no. Bal. in l. ſi. C. in qb⁹ cauſis
in integrū reſtitutio. vbi qrit qd ſi ſtatuto cauetur, quod quis
non poſſit accuſare poſt menſem, quod minor, non poterit reſti
tui ad accuſandum poſt mēſem de morte patris, quia ipſo iure
currit, ⁊ non datur reſtitutio in executionibus penarū. Et ad
hoc adde Bal. in l. cum quidā. ſ. ſi pupillo. j. de vſu. in lec. anti.
* Item facit ad q. no. quā poſuit Bal. in l. ſi a pupillo. in ſi. C. de
repu. hered.

LEX XXXIX.

1 Mora precedens quod videatur remitti per nouā denun
ciationem; ſeu proteſtationem de ſoluendo.
2 Proteſtationibus ſeu denunciationibus de ſoluēdo, vt inſera
tur certum tempus, cautela.
3 Extraordinarium remediū non concurrit cum ordinario, quā
do eſt eque conſultū per ordinariū, ſicut per extraordinariū.
4 Reſtitutio in integrum eſt ſcripta in rem, ⁊ per eam agitur cō
tra tertium poſſeſſorem.
5 Minor non reſtituitur aduerſus preſcriptionem cōuētionalē
inceptā cū maiore, quando nihil eſt geſtū cū minore ex edicto d
minoribus, ſed ex clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa.
6 Snīa prima qn̄ eſt abſolutoria, iudex in cauſa appellatiōis dʒ
condemnare, vel pronunciare, vel ſimile.

a **Emilius.** [a] Si preſcriptio conuentionalis in
cipiat cum defuncto maiore, ⁊ finiat
cum minore, currit ſine ſpe reſtitutionis, niſi cū mi
nore aliqd geſtum fuerit, vel aliquid interueniat, ex
quo etiam maior reſtitueretur. hoc dicit, ⁊ diuiditur in qnque
partes. Primo ponitur thema, ⁊ queſtio. Secundo ponit opi.
Pau. quam habebat ante ſnīam. Tertio ponit ſnīam Impe
ratoris, ⁊ vnam eius rationē. Quarto ponit opi Pauli poſt
ſententiam. Quinto ponūtur quedam alie rationes, que moue
runt principē. Secunda ibi, putabā. Tertia ibi, Imperator.
Quarta ibi, dicebam. Quinta ibi, quia tamen. Vt ergo vides
in caſu l. noſtre Paulus acquieuit ſnīe domini Imperatoris
non per rationem, quā fecit Princeps, ſed qr proteſtando de
nouo videtur receſſiſſe a lege cōmiſſoria, hoc eſt, a pacto facto
b cū defuncto, ⁊ feciſſe nouū pactū cū hr̄de. ¶ Opp. ſi per [b] pro
teſtationē videt receſſum a pacto legis cōmiſſorie, ergo videt,
q iſta mulier ſeu pupilla de iure cōi poſſet offerre, nec ſit opus
reſtitutione. l. poſt diē. j. de lege cōmiſ. Hui⁹ timore ſunt hic in
gl. due lect. pncipales. Vna, q nō poſſit eſſe tuta iure cōi. Alia
q poſſit eſſe tuta iure cōi. Et quelibet eſt no. Secundū pmā
reſpondetur ad l. poſt diem. qd illud eſt verum, quod videtur
recedere a primo pacto: ſi illud, quod poſtea petijt, habuit cū
* effectu, qd hic non fecit. Vide eam, * ⁊ nota. Gloſ. tamen rece
c dit c ab iſta ſol. per iſtum tex. ¶ Ex quo no. d qd † per nouam
d denunciationem, ſeu proteſtationem de ſoluēdo videtur remit
1 ti mora f precedens, vt hic. Alij dicunt, quod hic denūciauit q
e ſolueret g progando terminum in certum tempus, ⁊ poſtea fini
f tum fuit. Iſta mihi multum placet. Et eſt cautela, † qd in iſtis
g denunciationibus, ⁊ cautionibus ſiue proteſtationibus, inſera
2 tur certum tempus, vt puta, proteſtor q debeas mihi ſoluere
intra tres dies primos, vel ſimilia. Probatur i l. aut q aliter.
ſ. j. quod vi aut clam. Sed iſtud continet diuinationem. Et io
alij dicunt, q nullum tempus in proteſtatione fuit adiectū cer
h tum, h ſed fuit proteſtatus q ſolueret ſimpliciter, vt puta, pte
i ſtor q debeas mihi ſoluere: i tn̄ intelligitur prorogatum intra
modicū tempus: quod magis intellectu, ⁊c. l. j. ſ. itē ſi ita. j. ad
l. Falcidiam. Et iſta eſt bona ⁊ multū no. vide gl. ⁊ ſigna. Alia
lect. eſt, quod de iure cōi iſta mulier poterat offerre: ſed tn̄ ob
ſtat. l. in cauſe. ſ. e. Sol. Mar. dicit, q auxiliū extraordinariū
cōcurrit cū auxilio ordinario. Sʒ eius opi. eſt reprobata in cō
trario. Vnde alij volentes tenere iſtā opi. ſoluūt aliter: fateor
q habet auxilium iuris communis, tn̄ non impedit reſtitutio
3 nem hoc caſu. † qr extraordinarium auxilium non cōcurrit cū
ordinario. quando per ordinarium eſt eque plene conſultū, ſi
cut per extraordinarium: Sec⁹ ſi non ita plene, vt no. hic, ⁊ C. ſi
aduer. rem iud. l. fin. ⁊ j. de dam infec. l. Trebatius. Dixi plene
in l. in prouinciali. infra de noui oper. nuncia. Ita in propoſito
per reſtitutionem in integrū plenius eſt conſultum, quia conſe
quitur quis fructus perceptos, ⁊ qui percipi potuerunt. Sec⁹
4 eſſet offerendo de iure cōmuni. † Item reſtitutio in integrū eſt
ſcripta

ſcripta in rem,vnde per eam poteſt agi contra tertium poſſeſ-
rem.l.in cauſe.§.interdum.ſ.eod. Ita poteſt intelligi hic quod
agebatur contra tertium emptorem,contra quem non põt dari
k actio perſonalis,vide gl. Opponitur,quod k preſcriptio mi-
l nori ipſo iure non currat l l.fina.C.in quibus cauſis in integ.re
5 ſtitu.non eſt neceſſa. Solutio, † Ibi loquitur ſin preſcriptiõe le
gali,de qua dic vt not.ſupra l.proxima, dicam in l. etiam. infra
eodem.hic loquitur in preſcriptione cõuentionali,in qua ſi ce-
perit cum maiore,⁊ finitur cum minore currit ſine ſpe, reſtitu
tionis,qđ intellige quãdo cum minore nihil eſt geſtum. Secus
ſi cum minore aliquid geſtum fuerit,vt quia ſibi fuit denuncia
tum vt hic in tex.⁊ C.de reſtitut.militum.l.ſi cum militibus.⁊
ibi bona gl. Adhuc predicta dico eſſe vera quod non reſtituit
minor aduerſus preſcriptionem conuentionaleꝫ,quando nihil
eſt geſtum cum minore ſcilicet non reſtituitur ex edicto de mi-
noribus,quod requiritur quod cum minore ſit geſtum.ſSꝫ ſi
m peteret reſtitutionẽ in integrum vigore illius clauſule, m Si
n qua mihi iuſta cã n eſſe videbit.poſita ĩ.in tit.i.l.j.§.i.poſſet pe-
tere ſe reſtitui,allegando ſe ignoraſſe pactum factuꝫ defuncto,
⁊ eſt iuſta cauſa ignorantie,qꝛ ſuccedit in ius alterius. Ita te-
o net gl.o in l.cum filius.§.in hac.ĩ.de verb.obli. Dy.dicit ideꝫ in
p c.ſi quis in ius.extra de reg.iur.li.vj. Et hoc eſt qđ voluit p hic
Imperator quando dedit hic ſententiam,qꝛ lex cõmiſſoria ſibi
diſplicebat,⁊ tutores erant pronunciati ſuſpecti, voluit iſtum
minorem reſtituere magis ex equitate illius clauſule, Si qua
mihi iuſta cauſa eſſe videbitur,quam ex equitate ti.ð mino. qꝛ
q cũ minore nihil erat geſtum.⁊ hoc potuit facere q Imperator
ex plenitudine poteſtatis ſue,alius iudex non poſſet,qꝛ ſi peti-
ta eſt reſtitutio ex edicto de mino.non poteſt reſtituere ex edi-
cto ex quibus cauſis ma.ſꝫ Impera.vt finẽ litibus imponeret,
potuit hoc facere,veritate inſpecta potius,quaꝫ rigoroſitate.
Sed ſi poneremus petitam reſtitutionẽ in integrũ ſimplici-
ter,tũc potuiſſet facere iudex qlibet. Ex his apparet ſol.qſtio.
quis melius hic dixerit,an Pau.an imperator. Reſpõ.qñ cum
minore nõ fuit aliqd geſtũ,abſqꝫ dubio dicit verũ Imperator,
⁊ Paulus acquieuit ſcilicet ſi petatur ex clauſula generali: Si
qua mihi iuſta cauſa. Sed quando cũ minore nõ eſt aliquid ge-
ſtum,tũc ſi reſtitutio peteretur ex edicto de minoribus,dicit
verũ Pau.p rõnem ſuam,quia cum eo nihil eſt geſtũ. In his
tamen quibus Pau.diſcrepat ab Imperatore ſtanduꝫ eſt di-
cto Pauli,tanquam approbato in proemio huius libri vt di-
6 cit gl.in verbo erant,in fine. † Ultimo nota quod in cauſa
appellationis,ſi ſententia prima eſt abſolutoria,iudex appella
tionis nõ ſolũ dꝫ pronuntiare male iudicatum,ſed debet con-
demnare,vel pronuntiare,reſtituẽdũ, vel ſimile, vt hic ibi, pro
nunciauit reſtitutionem. Et facit l.cuꝫ apud.ĩ. iudicatũ ſolui.
⁊ l.Offidius.infra.de legatis tertio.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. Emilius.hãc l.repetit Bal. Itẽ procedit iſta reg.
quando ceſſio procedit ex cõuentione hominis,ſecus ſi a legis
diſpoſitione.vide Aret.in l.j.C.ſi aduer.vſuc.

b AND.BARBA. Opp.ſi per. Sed qđ ſi eſſet pſcriptio lega-
lis incepta cum minore,an continuatur cum pupillo? Et vide
Ang.in conſilijs ſuis. Et quid ſi ſtatutum diceret, quod nulla
preſcriptio currat minori,an preſcriptio inchoata cuꝫ maiore
currat minori. Angel.conſuluit quod non in conſilio cxcvij.vbi
omnino vide.

* CLAVD. Uide eam. Et ſigna ad intellectum predictorũ, an
per ſimplicem interpellationem etiam extra iudiciũ factã, vi-
deatur receſſuꝫ a pena legis,vide Aret.conſi.cxlix.incip. viſis
diligenter.verſi.ſed queritur conſequenter.⁊ iſtud vltimum di
ctum gl.ſequitur L. Ro. conſi.xxvij.incip.viſo themate.verſi.
ſecundo poterunt.in ſi.

c ALEX. Recedit. Uide Ang.in l.mora.ð vſur.⁊ quod ibi gl.
⁊ Bar.⁊ Pau.de Caſt.in l.ſemel.ĩ.ſolu.mat.

d P.PAV.P. Ex quo no. Uide Are.in conſi.cl. Iaſ. omnino in
l.ſi ex legati cauſa.ĩ.de verb.obli. Alex.conſi.lxxij.volu.iij vide
Soci.in l.commiſſorie.C.de pact.inter emp.⁊ vendi. Alex.in l.
ſi procurator.§.ſi dominus.ĩ.de oper.nou. nuntia.

e POMA. Per nouam. Pro declaratione dictorum Bart. hic
vide Iaſ.l.ſi ex legati cauſa.ĩ.de verb.obli.quam limitat nõ ita
procedere generaliter.⁊ vide que ibi poſui.

f ALEX. Remitti mora,ſecus in prorogatione termini. Adđ
Bal.in l.acceptã.in vij.queſt.C.de vſur.⁊ Bal.in l. vinũ.ad ſi ĩ.
ſi cer.pe.⁊ Imo.in l.cũ pcurator.§.j.de oper.noui nũti.intelli
ge vt ibi ſcripſi poſt Imol. Et ad illud qđ iſta gl.dicit ð tacita
prorogatione reſultante denuntiatione facta poſt terminum,
vide Bal.poſt Cy.in l.commiſſorie.C.de pac.inter emp.⁊ vẽdi.

g P.PAV.P. Quod ſolueret. Adde quod talis prorogatio non
inducit remiſſionem,ſed ſolam dilationem conuertit in moraꝫ
ſi non ſoluit,vt hic,⁊ ibi per totum.

h ALEX. Fuit adiectum certum. Dicit Bal.in c.j.in prin.de no.
for.fideli.qđ oĩs interpellatio legis,vel hominis,ſpatiuꝫ quod
dam continere debet,ſaltem tacitũ. Et ita dicit ipẽ qđ hic eſt gl.
que non reperit alibi,⁊ menti tenenda in interpellatione expreſ
ſa. Et videtur tex.⁊ ibi Bal.in ca.domino guerram.§.ad hoc.in
tit.hic finitur lex,deinde ſequũtur cõſu.reg.in.in vſib.feu. Ad
de Bal.in l.⁊ ſi poſt tres.ĩ.ſi quis cautio.per Ioã.de Imo.in l.
§.ſi ita.ĩ.ad leg.Falc.

i POMA. Mihi ſoluere.vide Rom.conſi.xxvij.in fin.

k AND. BARB. Opp.quod. Aureum eſt hoc dictum ⁊ fin.ideo
fin.no.⁊ vide Io.de Imo.in d.§.in hac.adde aliud not. dictum
Bar.in l.j.§.ſi quis autem.de itin.actuqꝫ priuato. Io.de Imo.
in c.fin.de reſcrip.

l ALEX. Non currat. Adde Bal.in l.j.C.ſi aduer.vſucap.

m ALEX. Illius clauſule. Adde quod not.Bar.in l.j.§.ſi quis
autem.ĩ.de itine.actuque priuato.

n P.PAV.P. Iuſta cauſa. Uide omnino circa hoc ſcripſi in Ber
tachino in verbo,reſtitutio,ex clauſula generali.

o P.PAV.P. Ita tenet gl. Uide Alex.in cõſ.lxxj.vo.j. Are.cõſi.
xvj.incipiente, Preſupponitur in hac.

p b POMA. Quod voluit. Tu vide ad quid iſta verba ponderat
Decius,in capitulo,dilecti.iij.notabili.de iudicijs.

q ALEX. Facere. Imperator poteſt facere ſententiã nõ confor-
mem libello,quod eſt ſingu.no.⁊ not. Archid.in capitulo ſecun
do,de reſtitutione ſpoliatoruꝫ.in ſexto.⁊ Ant.de Bu.in c.licet.
de ſimonia. P.PAV.P. Uide Barb.c.ſi. de ſucceſſiõe ab inte-
ſtato. Fel.in caplo,lꝫ.de ſimo.⁊ ibi limitationẽ ad regulam. vide
etiã Bal.in c.j.§.inueſtitura.de nou.for.fidel.qđ princeps dꝫ vt
Deus cauſam decidere veritate facti.inſpecta,⁊ nõ ſeruato or-
dine iudiciario.vide late Fel.in capi.in cauſis.extra de re iudic.

§. Id quod dicitur. Etiam poſt emancipa-tionem non ſuccurritur filijs in id quod patri acquirunt,hoc dicit.

LEX XL.

1 Appellari ab interlocutoria quo caſu poſſit de iure ciuili.
2 Iudicis officium a quo ab interlocutoria appellatur,quale eſſe
debeat.

Ultra vtile. Ab interlocutoria que quaſi totã cauſam dirimit,⁊ in alijs
preiudicium parat,poteſt appellari,⁊ pendente ap-
pellatione ab interlocutoria,iudicis officium cõquie-
ſcit ſuper principali,⁊ tempus in ea nõ currit. Iteꝫ ſi appellãs
ab interlocutoria ſuccumbat,cauſa redit ad primuꝫ iudicẽ,hoc
dicit,quã legẽ not. Oppo.⁊ videtur ꝙ ab interlocutoria ap-
pellari nõ poſſit.l.ante ſententiã.C.quorum ap.non reci.⁊ l.ſe-
cũda.C.de epiſ.aud. Huius timore hec l.legitur duobꝰ modis,
principaliter. Primo,quod hic fuit pronũtiatũ diffinitiue. Se
cũdo,qđ hic fuit pronuntiatum interlocutorie, Quero ergo
exempla prime lec. Gl.ponit duobus modis. Primo qđ hic pe
tebatur in integrũ reſtitutio.⁊ fuit lata ſentẽtia pro etate,⁊ cõ-
ceſſa reſtitutio,a qua ſentẽtia fuit appellatũ. Contra iſtam lect.
facit tex.qui dicit,cetera cognitionis,⁊c.⁊ ibi impedirent cogni
tionem. Reſpon.gl.intellige cognitionẽ habendam ſuper execu
tione:nam ſuper principali erat pronũtiatũ.iſta lec.non placet.
Nam hec lex dicit qđ huic cognitioni habẽde preſcribat tẽpore
vtilis anni,ſed actio iudicati,ſeu executionis non preſcribitur,
qꝛ perpetua eſt.l.miles.§.iudicati.de re iud. Unde alij tenẽtes
hanc lec.qđ hic erat pronuntiatum diffinitiue,dicunt aliter, qđ
hic minor fuit reſtitutus ad rei vendicationẽ amiſſam.vnde per
reſtitutionem conſecutus eſt actionẽ vtilem que vocatur reſciſ
ſoria,que durat anno.l.in honorarijs.verſic.ſed cũ reſciſſa.infra
de actio.⁊ oblig. Quod ergo hic dicitur in tex.cetera cognitio
nis,⁊c.⁊ ibi,vt impedirent cognitionem,⁊c.intellige, cognitiõis
habende ſuper vtili reſciſſoria intentanda. Iſta eſſet vera in ſe,
tamen non cõgruit litere,que dicit ꝙ iſta appellatio impediuit
ſolum ne finem acciperet,ſed ſꝫ hoc impediret etiã initiũ.vnde
legitur ſecũdo modo ſm quẽ poſui vobis caſum,ꝙ hic fuit ſen-
tentia interlocutoria,per quã fuit pronũtiatũ illũ eſſe minorẽ.
a Ad hanc lec.obſtat contrarium primo factũ,quod ab interlocu
toria nõ appellatur. Glo.hic in ſi.ſoluit qđ hoc eſt ſpeciale. Alij
dicũt ꝙ hoc eſt ideo,qꝛ interlocutoria fere perimit totã cauſaꝫ.
b Iſtud vltimum nõ mihi placet b,per l.generaliter.§.ij. C.de re.
cre.⁊ iureiurã.vbi erat interlocutoria,que perimebat totã cau
ſaꝫ,vt iuramẽti delatio,⁊ tñ nõ poteſt appellari ante diffinitiuã
ſententiã. Dicẽdũ eſt ergo prout gl.dicit.ſ.ꝙ hoc eſt ſpeciale,
ideo qꝛ hec ſententia lata ſuper etate,nõ ſoluꝫ preiudicat in hac
cauſa,ſꝫ etiã in omnibus alijs,vt ĩ.e.l.de etate.vnde habet vim

diffinitiue ſententie. Iſtam puto veriorem, licet hec lec. cõiter
legetur ſm aliam ſolu. ⁊ ſm illam ſummaui: tñ iſta videtur mi-
1 hi verior. Habes ergo † caſum, in quo ab inter locutoria põt
c appellari. ſ. qñ eſt talis, ꝙ facit preiudiciũ in illa cã, ⁊ in aliis c.
Addit gl. Item qñ eſt talis interlocutoria, ꝙ mãdaretur execu
tioni ſtatim. l. ait pretor. §. permittitur. ſ. eo. Adde, qñ eſt ta-
lis interlocutoria, ꝙ poſt eã nulla ſperatur diffinitiua. l. ab exe
cutione. C. quo. appel. nõ reci. ⁊ ibi no. de appel. l. ab executore.
Itẽ qñ ꝑ interlocutoriã infert tale grauamẽ, ꝙ ꝑ appellationẽ
a diffinitiua non poſſet eẽ conſultũ ꝯ illud. l. ij. ſ. de appel. reci. ⁊
l. arbitro. ſupra qui ſatiſda. cogã. alias ab interlocutoria de iu-
re ciuili non põt appellari, vt in cõtrario primo facto. ¶ Opp.
ad iſtam lect. in integrum reſtitutio non debet differri vltra
quadriennium. l. petende. C. de tem. in inte. reſt. ſed hic differt:
ergo, ⁊c. Sol. hoc contingit fauore actoris, ⁊ in odium rei, qui
propter ſuã ſubterfugia cognitionem impediuit. Facit ad hoc
ſ. de execu. tuto. l. ſi is. ¶ Item opp. ſuꝑ incidenti non eſt ꝓnũ
d tiandũ, [d] vt l. j. de ord. iud. Sol. fateor, ꝙ non eſt ꝓnũtiãdum
de neceſſitate, ſꝫ põt, ſi vult. De hoc eſt caſus hic. ¶ Opp. ꝙ cũ
iſte annus ſit vtilis non currit, cum actor non potuerit plus fa
cere. l. j. de diuer. ⁊ temp. preſcr. Sol. vt in ij. gl. ¶ Quero de ali
e quibus, [e] extra gl. nos habemus hic, a qua interlocutoria põt
appellari. Itẽ in l. ait pretor. §. permittitur. ſ. eo. qualiter de-
beat appellari ab ea, ⁊ ex quibus actis debet iuſtificari, vel im-
2 pugnari appellatio: qr ex ꝑmis habem9 hic videre † quale de-
beat eẽ officiũ iudicis, a quo appellatur ab interlocutoria. Et
vide quod debeat ſuperſedere, ⁊ non ꝓcedere vlterius in cã,
vt hic in tex. ibi, preſes in euentum, ⁊c. Sꝫ ſi bene aduertatis,
hic dicitur quod preſes ipſe diſtulit, nõ quod lex faciat ipſum
differre: ⁊ ideõ aduertẽdũ eſt, ꝙ qñ appellatur ab interlocuto
ria, appellatur propter iniuriam iudicis, vt dixi in d. §. ꝑmitti
tur. Si ergo iudex appellationis vult differre appellationem
debet ſuperſedere, vt hic extra de appel. c. cũ appellationibus.
Sed ſi nollet differre vidẽs ipſum calumnioſe appellare, põt
in cauſa procedere illo appellante amplius non reqſito, quaſi
ſit vere contumax, vt extra de dolo ⁊ contu. c. eum qui. lib. vi. ⁊
e. ti. ca. primo in Cle. tunc ſi ꝓnuntiabitur bene iudicatum ꝑ iu
dicẽ appellationis, remanebit prima ſnĩa firma, ⁊ totus proceſ
f ſus poſtea factus. Sed ſi pronuntiaretur male iudicatũ, f irri
taretur quicqd factum eſt poſt appellationem. Ita eſt decla-
ratum hodie, extra de appel. c. non ſolum lib. vj. Quod poteſt
ꝓbari hic. Nã qñ quis appellat propter iniuriam factam, non
eximitur a iuriſdictione illius iudicis. vt C. ſi quac. predi. po. l.
prima. §. j. merito cum pronuntiatur bene appellatum, ⁊ ſic iu-
dicem feciſſe iniuriam, reuocatur quicquid factuꝫ eſt, ⁊ tota cã
de cetero agitabitur corã iudice appellationis. Sed ſi ſenten-
tia cõfirmat, cã redit ad primum iudicem, vt habes hic, quod ẽ
verum. niſi appellatus vellet corã iudice appellationis litiga-
re, vt extra de appel. c. cordi. lib. vi.

ADDITIONES.

a AND. BARBA. ¶ Ad hãc. Tñ fallit in caſu ſing. quando ꝓ-
iudicat omnibus aliis. Secundo fallit, quando meretur execu
tionem. l. ait pretor. §. ꝑmittitur. ſ. eo. Tertio, quando preiudi
cat in executione futura, vt no. in l. arbitro. ſ. qui ſatiſda. cog.
vel quando ſuper executione lata ſnĩa refert, vt l. ab executiõe.
C. quo. ap. non reci. Iteꝫ qñ non põt reparari. l. ſi qs procura-
tione. C. de appel. vide alias no. limi. per Bal. in l. arbitro. ſu-
pra qui ſatiſda. cog. vide Abb. in conſi. xxxix.
b ALEX. ¶ Mihi placet. Idem Bart. in l. ij. infra de appel. circa
prin. Sꝫ contrariũ tenet Bar. in l. ſententie. C. quo appell. nõ
recip.
c POMA. ¶ Et in aliis. Vide Panor. cõſi. xxxviij. volu. j. ⁊ conſi.
xxx. e. volu. Fely. in r. b. de te iudi.
d ALEX. ¶ Pronũtiãdũ. Adde tex. ⁊ ibi Bar. i l. viro ſ. ſol. ma.
e AND. BARBA. ¶ Quero de aliquibus. Vide Abb. q alle-
gauit quatuor iura ꝯ deciſionẽ Vide ꝙ ibi dixi in c. ſuꝑ e. ſ. de
appel. Põdera bñ, qmia Ant ibi tenet iſtud, ſed non ita exquiſi
te, vt hic facit Bar. ſed de Bar. non facit mentionem.
f POMA. ¶ Iudicatum. Vide Fede cõſi. clxxiij. alias clxiij.
a §. Vendentibus. [a] Si minor omittit auxiliuꝫ
ordinarium ꝯ curatores, ſeu
adminiſtratores, ⁊ intentat extraordinariũ ꝯ poſſeſſores, tenet
reſtituere omnes expenſas poſſeſſoribus. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vendentibus. Singularis eſt ſm Bal. in l. ij. in xix.
queſtio. C. de reſcind. vendi.

LEX XLI.

1 ☞ Snĩa diffinitiua habet executionem paratam.
2 Stipulatio nouans ſententiam, non habet executionem pa-
ratam.

a Minor. [a] Stipulatio, per quã nouatur actio iu
dicati, non hꝫ paratam executioneꝫ, ⁊ ad
1 hoc minor põt reſtitui. h. d. ¶ † No. ꝙ ſnĩa diffiniti-
b uam hꝫ executionem [b] paratam. † Not. ꝙ ſtipulatio
2 nouans ſnĩam, non hꝫ paratam executionem. Simile in l. ſi. C.
de exe. rei iudi. ⁊ ſ. de re iud. l. iiij §. ſi ex conuentione.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Minor. Vide que dixi poſt Bar. in l. per diuerſas. C.
manda.
P. PAV. P. ¶ Minor. Circa reg. huius l. ꝙ inſtrumẽta de iure
cõi, non habeant executionẽ paratã. ⁊ ꝙ ſtatuta cõtrariũ diſpo
nentia, ſint ꝯ ius commune, Vide Io. de Ana cõſi. xvj. in ij. dub.
Ang. in l. ait pretor §. ſi iudex. per illũ text. ſ. de re iudi. Vide
ẽt de iſta reg. ſex caſus ſpeciales in contrarium per Imol. in l.
ſi. in v. no. de edic. diui Adria. tol. Itẽ ꝙ inſtrumẽta de iure cõ
muni non habeant executionẽ paratã, ſecus tñ ſit in inſtrumen
to guarẽtigiato Vide Io. de Ana. cõſi. 50. ⁊ Alex. late in l. ait
pretor. §. j. de re iudi. Itẽ ꝙ ſtatuta aliter diſponentia, ſint ſtri
cte intelligenda, vide Ang. conſi. cclxv. inci. ſtatuto Piſtorien.
vbi loquitur de quodam ſtatuto diſponẽte, ꝙ ſtatutum habeat
executionẽ contra obligatum, puta contra tertium principalẽ
poſſeſſorem rei legate Item de dictis limitationibus, ⁊ an dica
tur ſtatutũ eſſe exorbitãs. Vide Alex. in l. ſi cũ dotẽ. §. eo aũt
tpe. ſ. ſol. ma. Vide ꝙ dixi poſt Bar. in l. per diuerſas. C. mãd.
¶ POMA. Limita aliquibus modis, vt per Alex. l. ſi cũ dotẽ.
§. eo autem tempore. verſi. item no. quod in actione. ſ. ſol. ma. ⁊
Barba conſi. liij. vol. j.
b ALEX. ¶ Habet executionẽ. Cõtrarium dicit in l. itẽ veniũt. §.
idem recte. ſ. de pe. here.
§. Predia. Vſure ab vno debite, cũ fructib9 perceptis
ab alio cõpenſant. h. d. ¶ Nota, ꝙ fructus
compenſantur cum pecunia. De hoc l. neqꝫ. C. de compen.

LEX XLII.

1 ☞ Actor dilatione data reo an poſſit vti, reo inuito.
2 Minor nõ põt renuntiare beneficio reſtitutionis in integrum.
3 Militis vel doctoris vxor non poteſt dicere marito, vt vocet
eam dominam.
a Si iudex [a] Beneficio mihi cõpetẽte ex per-
ſona tua non vtorte inuito hoc di
1 cit. Facit ad q. † Reo eſt data noua dilatio, quã ꝓten
dit vti actor ſm formã l. pe. de tem. in integ. reſti. di-
cit reus: nolo vti. Certe poteſt ar. huius l. Facit l. amiciſſimos.
b ſ. de excu. tut. Facit ꝙ notatur per doc. l. ſi poſt mortem. [b] ſ. de
2 cõtratab. Vide gl. hic ꝙ facit † ad q. an minor põt renuntiare
bñficio reſtitutionis? Et dt ꝙ nõ, vt habes in gl. Facit ꝯ id qd
no. ꝑ Cy. in l. omnẽ honorẽ. C. qñ prouo. nõ eſt neceſ. ⁊ l. ꝑ hanc
C. de tem. appel. ¶ Oppo. ꝙ bñficio, ꝙ habeo a te, poſſuꝫ vti te
inuito. l. ſi poſt mortẽ. ſ. de ꝯtabu. Sol. bñ poſſum vti ꝯ aliũ te
3 inuito, nõ ꝯ te, facit l. amiciſſimos. ſ. ſi. de excuſa. tuto. ¶ † Que
ro, vtrũ vxor dt dicere marito militi, vl doctori, ꝙ eã vocet do
minã? Breuiter, cũ vxor habeat iſtd bñficiũ a marito. l. femi-
ne. ſ. de ſenato. nõ põt vti ꝯ maritũ eo inuito, contra alios ſic.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Si iudex. Pro declaratiõe hu9 regule vide Bal.
in c. ſacramentum. §. in quibuſdam. de conſue. recti feud.
b ALEX. ¶ Poſt mortem. Contrarium tꝫ Bar. in d. l. ſi poſt mor
tẽ. Sꝫ vtrũ bñficio reſtitutionis poſſit renuntiari, vide gl. hic,
⁊ Archi. in c. ij. de reſti. i inte in vj. per gl. ⁊ doc. in l. ſi intra. C. de
in inte. reſti. Et an in alia ſnĩa, quã in ſnĩa reſtitutionis in inte.
poſſit reus vti beneficio ſnĩe inuito actore renuntiãte ſnĩe? dic
quod non, vt no. Bald. in l. ſi predium. C. de edi. actio. Adde an
poſſet prelatus renuntiare beneficio reſtituionis in integrũ,
Angelum conſi. ccclxxij.

LEX XLIII.

Preſes prouincie. Iudex põt reſtitue
re contra ſnĩam ſuã
⁊ predeceſſoris ſui. hoc dicit.

LEX XLIIII.

1 ☞ Etatis queſtio duobus modis in iudicium deducitur, prin
cipaliter, ⁊ incidenter.
2 Legitimari vbicunqꝫ quis petit ſuam perſonã, hoc expedit iu
dicis officio mercenario, diſeruiente actioni proponende.
3 Teſtes ad perpetuam rei memoriam ex parte rei poſſunt exa
minari, ⁊ publicari ante lit. conteſt. Ex parte actoris nõ exami
nat, niſi timeat, vel dubitet de morte, vel abſentia diuturna, vel
vbi non audiret ante litem cõteſtatã, niſi illa ꝓbatione facta.
4 Libell9 vel litis cõteſtatio nõ requiritur in queſtione etatis.
5 Citatur aduerſarius, ſi eſt certus, ſi non eſt cert9, ſit ꝓclama.
6 Reſipuiſſe vel ſnĩam excõicationis non tenuiſſe, vel ſe nõ infa
matum ex ſententia, qs põt petere principaliter pronuntiari.
Etas

7 Etas quomodo probetur per teſtes.
Vicini ⁊ conſanguinei in probanda etate alicuius admittunt,
⁊ ꝓbant, ſi reddendo rationem dicant, ſcio, quia vicinus ſum.
Cantela in ꝓbanda etate, qñ teſtis nõ recordat de natiuitate.
8 Etatis probatio per aſpectum quomodo fiat.
Teſtis debet deponere per alterum ex ſenſibus corporeis, ⁊
cum iudicio intellectus.
Subſtantia rei vel perſone nunquam ꝑcipitur per ſenſum cor
poreum.
9 Teſtem reddere rationem per aſpectum ſufficit, licet cõſiſtat
in iudicio intellectus in cognoſcibilibus per aſpectum ſecũdũ
communem hominum notitiam, ſecus ſi ex arte, quia tunc per
iudicem vel peritos.
10 Etatis in probatione, quis ſit exceſſus cognoſcibilis cõmuni-
ter aſpectu.
11 Teſtis deponens ſuper etate ex aſpectu quomodo deponere
debet. Teſtis interrogatus quid eſt albũ, ⁊ quid eſt poſſidere,
non tenetur reſpondere.
12 Etatem probandi onus cui incumbat.
13 Preteriti in futurũ ꝑſumptio nõ fit in his, que curſu tempo-
ris mutantur.
14 Etatis probatio ſola ſine pronuntiatione facit preiudicium.
15 Etatis probatio facta in vna cauſa, preiudicat in alia penitus
extranea.
16 Sententia lata ſuper etate quando faciat ius.
Confeſſio emanãs ſuper etate alicuius, quãdo preiudicet alijs
cauſis, ⁊ alijs perſonis.
17 Sententia lata quod quis ſit minor, quomodo faciat fidem in
alijs cauſis.
18 Iudex in his, quibus aſpectus ex curſu temporis mutatur, de
bet ex aſpectu pronuntiare vt in futurum fidem faciat.
19 Sententia lata ſuper aliquo impedimento, puta qđ aliquis nõ
ſit infamis vel excõicatus, quando preiudicet in alijs cauſis.
20 Appellatur a ſententia interlocutoria lata ſuper etate.

a De etate. [a] Hec eſt bona lex, ⁊ no. in materia
ſua, ⁊ hoc dicit in ſumma, Ea, que
pariunt magnum preiudicium, ſunt cuz plena cauſe
cognitione tractanda. hoc dicit. Et primo ponit di-
ctum. Secundo illud probat per rationẽ. Secunda ibi, qr. Ca-
ſus in terminis facilis eſt. Aduerte tamen quia ad declarandã
materiam noſtre l. intendo procedere per queſtiones tantum.
1 Et † primo quero, qualiter queſtio de etate in iudiciũ deduca
tur, ⁊ per hoc apparebit qualiter in hac l. debeat poni caſus.
Secundo queram, qualiter etas probatur. Tertio, per quẽ ꝓ-
bari debeat, ſeu cui onus probandi incumbit. Quarto, de ꝓba
tionis effectu, ⁊ ſic erit expedita noſtra materia.

Venio ad primum, ⁊ quero Qua liter q̃
ſtio de etate in iudiciũ deducatur? Nam hic dicitur, ꝙ qs di-
cebat ſe maiorez, non dicitur qualiter, ad hoc eſt dicendũ, ꝙ q̃-
ſtio de etate poteſt deduci in iudiciũ duobus modis. Vno mo
do inciděter, alio modo principaliter. Et iſtis duobus modis
omnia exẽpla, que ponunt in gl. poſſunt intelligi excepto quar
to exemplo, qđ poteſt ſolum intelligi, qñ principaliter propo-
nebatur. Ponit ergo gl. primũ exemplũ, ꝙ aliquis volebat ad
honores admitti, ad quos non admittitur minor. l. ad Rempu
bli. j. de mu. ⁊ hon. Iſta q. poteſt duob. mod. agitari, vel ꝙ mi-
nor ideo erat iam electus: ⁊ cũ petebat confirmari, ego oppo-
nebam ei, ⁊ dicebam eũ eſſe minorem: ⁊ ſecundũ hoc qđ de etate
veniebat incidenter. Scđo modo poteſt intelligi, ꝙ aliquis af-
fectãs vocari ad honores, corã iudice petijt examinari, ⁊ recipi
teſtes ſuper etate ad perpetuã rei memoriã, vt ſic poſſet ad ho
nores admitti. Et ita Old. ponebat hic caſum. Secũdũ exem-
plum eſt ꝙ qs volebat exigere a debitore, ⁊ hoc ẽt põt eẽ duo-
bus modis, vt ꝙ debitorẽ ad iudicium ꝓuocet: ⁊ ipſe obijcit ei,
ꝙ eſt minor, ⁊ ſic de etate querit incidenter. Vel quod ipſe mi
nor ante, quam petat debitum, petat ſe pronuntiari maiorẽ, vt
ſic debitorẽ poſſit conuenire. Tertiũ exemplũ eſt de eo, qui vo
lebat ſolus in iudicio ſiſtere. Et ſm hoc ipſe minor adibat ꝑto
rem principaliter, vt ipſe reciperet probationes de etate, ⁊ eũ
pronuntiaret maiorem, ⁊ ſic poſſit in iudicio ſiſtere. Vel cũ ipſe
minor cõueniret ab alio in iudicio, ⁊ ſic cõpareret ſolꝰ, petebat
aduerſarius ſibi dari curatorem: ipſe vero dicebat ſe maiorẽ,
iſto caſu qđ venit in iudicio iſto de etate incidenter. Quartuz
exemplum eſt in eo, qui vult alienare rẽ ſuaz ſine decreto. Iſto
caſu de neceſſitate debet intelligi, quod minor in iudicio princi
paliter ſe petebat pronuntiari maiorem. Nam hic nulla lis ꝓ-
ponit preſens, vel futura, cui queſtio etatis incidat. Quintum
exemplum eſt in eo, qui vult rerum ſuarum adminiſtrationem,
quã habere nõ debet niſi ſit maior. Et hoc poteſt intelligi duo
bus modis. Primo, quod contentio erat inter minorẽ, ⁊ quen-
dam eius curatorem. Et hoc poteſt eſſe, vel curatore inferẽte.
⁊ petẽte ſibi adminiſtrationem decerni, vel minore petente euz
ab adminiſtratione remoueri. Et ſecundum hoc queſtio de eta
te veniret incidenter. Poteſt etiam intelligi, quod minor ꝑnci
paliter petebat ſe pronunciari maiorem, ad hoc vt rerum ſua-
rum adminiſtrationem habeat, prout hec l. intelligit, ꝙ qđ eta
tis venit incidenter, tunc iſta l. eſt clara, quia queſtio etatis ex-
pedit iudicis offõ mercenario deſeruiente illi actioni ſeu offõ,
ꝙ principaliter eſt propoſitum, ſicut in alijs queſtionibꝰ emer
gẽtibus, vel incidentibꝰ, infra de iudic. l. de qua re. ⁊ C. de ordi.
iudi. l. prima. Prout vero hec lex intelligitur, qñ petitur prin
cipaliter cognitio de etate. Ex iſtis gloſſis habes notare duo.
Primo quod iſtud petit quãdoq3 reſpectu certe cauſe. Ver-
2 bi gratia, quia † ego volo exigere Titium debitorez meũ, ante
omnia peto legitimari perſonam meam, vt hic in ſecundo exẽ-
plo, ⁊ iſtđ expediet iudicis officio mercenario deſeruiẽte actio
ni proponende, ſicut dicimus in omnibus interrogationibus,
que fiunt ante litis conteſtationẽ, vel etiam ante porrectũ libel
lum ad preparatoria litis, vt infra de interrog. act. l. j. ⁊ qđ ibi
notatur ſuper rubrica. Et ita videmꝰ obſeruari de facto in om
nibus legitimationibus perſonarũ: qr vel primo datur libellꝰ
ex parte opponẽte, examinatur de legitimatione perſonarum,
vel ipſemet actor ante omnia producit inſtr3 authenticũ ſue ꝓ-
curationis, vel cure, ⁊ facit ſe legitimari. Scđo modo queſtio
de etate proponit principaliter ad legitimationem perſone, nõ
reſpectu certi actus, ſ3 reſpectu omniũ, ſcilicet, vt poſſit libere
adminiſtrare, vt maior, ⁊ iſtud expedietur iudicis officio nobi-
li, vt hic. Et ſecundũ aliam lecturam textus eſt no. ſupra de fe-
ris. l. ſecunda ibi, ⁊ etates probentur, ⁊c. Vbi eſt expreſſum ꝙ
iudex principaliter aditur, vt etas principaliter probetur. Et
hoc modo põt intelligi lec. Sed diceris vos, quomodo recipiũ
tur teſtes ante litem cõteſtatam, cũ regulariter fieri non poſſit,
vt in authen. de teſtibus. §. penul. ⁊ C. de teſtibus. authen. ſ3 ⁊ ſi
3 quis. † Reſpond. ⁊ hic aduerte ex parte rei examinãtur teſtes
ante litez cõteſtatam, vt publicentur ad eternam rei memoriã,
cum non ſit in eius poteſtate qñ agat, vt C. de vſuris pupilla-
rib. l. fina. ⁊ ibi gl. in dicta authen. no. extra de teſtibus. c. ſigni-
ficauit. ⁊ capi. Albericus. Ex parte vero actoris, quando põt
agere incontinenti, non poſſunt examinari teſtes ante litem cõ-
teſtatam, niſi cum timetur, vel dubitatur de morte teſtiũ, ⁊ ab
ſentia diuturna, vt extra, vt lite non cõteſt. c. quoniã frequẽter.
⁊ infra ad legem Aqui. l. in lege Aquilia. ſi deletum. ⁊ tunc fit
examinatio non publicatio, vt dicto c. quoniam frequẽter. Qđ
intelligendum eſt, qñ eſt in poteſtate actoris agere ante illam
probationem factam, ſed vbi non audiretur, niſi illa probatiõe
facta, tunc ante litem conteſtatã permittitur examinatio, ⁊ pu
blicatio, vt hic, ⁊ dicta l. ſecunda. đ ferijs. ⁊ C. de bonorũ poſſeſ.
ſm tabul. l. ſecunda. ⁊ quod ibi no. ⁊ C. de teſtamen. l. publicati.
Nã ex teſtamẽto nõ põt adiri hereditas, nec qđ teſtamenti mo
ueri, niſi quis ſit certus de viribus teſtamẽti, vt j. de acqui. he-
red. l. ſed ⁊ ſi de ſua. ideo permittitur ei, qui vult agere ex te-
ſtamẽto, facere examinari, ⁊ publicari teſtes ad eternã rei me-
moriam: quia alias poſſet adire hereditatem, ⁊ per cõſequens
nõ agere petitione hereditatis. Dixi plene in authen. ſed et ſi
4 quis. C. de teſtibus dic vt ibi ¶ † Quero an in iſta cauſa dabi
tur libellus, vel lis conteſtabitur? Reſpon. qđ quando hoc pe
titur principaliter, tamen ad preparationez litis future, quod
non datur libellus, no. infra đ interrog. actio. ſuper rub. Quã-
b do vero hoc principaliter [b] non reſpectu certe litis, tunc idez.
Cum enim nihil petatur ab aliquo aduerſario, ſed ſolũ a iudi-
ce, non videtur neceſſarius libellus, vel litis conteſtatio, vt no.
doc. ⁊ ibi gl. tangit in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ſupra de
offic. procon. ⁊ Spec. in ti. de offi. iudi. §. i. Nã auth. offeratur.
C. de litis conteſta. dicit, ei qui ad iudiciũ vocatur, offeratur li
bellus, ſed hic nullus ad iudiciũ pricipaliter vocatur, ergo, ⁊c.
5 † Item quero, cũ in cauſe cognitione requirat citatio aduerſa
c riũ, l. in cauſe. §. cã cognita. ꝛ. eo. quomodo fiet citatio [c] aduer-
ſarij? Reſpon. qñ nullus eſt aduerſarius certus, fiet procla-
ma gñale. C. ſi vt ſe ab heredi. abſti. aut. ſi omnes. ⁊ C. de remiſ.
6 pig. l. ſi eo tẽpore. † Item quero, hec lex loquitur de etate, ex
qua oritur impedimẽtũ volẽti adminiſtrare negotia ſua, vl age
re: qd de alijs impedimẽtis, puta, alicui eſt datꝰ curator, vt pro
digo, vel vt furioſo, ipſe vult petere principaliter pronuntiari
ſe ad bonos mores rediſſe, vel ad ſanam mentem, vt ſic admini
ſtratio ſuarum rerum ei concedatur, an poſſet? Reſpon. ſic, vt
hic, ⁊ l. j. ĩ. de cura. fur. ⁊ ibi per Iac. de Are. ⁊ quod dicã ſtatim
ĩ. proxi. q. Idẽ dico, ſi aliquis fuit excõmunicatus, vel per ſen-
tentiam pronũciatur infamis, poteſt principaliter iudicis offi
cium implorare, vt pronuntietur ſententiã excõmunicationis.

Non tenuiſſe, vel ſe per ſententiam infamatum non eſſe, vt extra de offi. deleg. c. cum contingat. facit ff. de fer. l. i. §. primo. in eo q̄d dicit quod ſententia circa appellationem infirmabitur, quaſi dicat, per officium iudicis nulla declarabitur.

o Venio ad ſecundā questionē.

7 Qualiter †etas probetur[e]. Circa q̄d ſciēdū eſt, ꝙ probatio eta
8 cis fit duobus modis. Uno mō per teſtes de veritate. Alio modo per aſpectū. De quolibet videamus. Et circa primū, ſcilicet in probatiōe etatis, per teſtes, ſciēdū eſt, q̄d maior etas poteſt ꝓbari de facili per teſtes, qui dicūt ſe vidiſſe talē viuētē iā ſunt xxv. anni cōpleti, ⁊ mō viuit. Nā ſequit̄ de neceſſitate, ꝙ ipſe eſt maior xxv. an. Sꝫ in ꝓbāda minori etate eſt minor difficultas. Nam primus terminus, a quo incipit etas, eſt pūctus natiuitatis, qui modicus eſt, ⁊ nō clarus, quoniā act' parturiēdi (vt ſcitis) fit i occulto, ⁊ ideo videt̄, ꝙ iſta etas debeat ꝓbari per obſtetrices, q̄ interfuerunt tēpore partus, ⁊ viderūt puerū exeūtem de vētre, l. iij. §. due. ff. ad Carb. ⁊ not. in d. l. ij. ff. de ferijs. ſup verbo, etate. ⁊ ideo iſta ꝓbatio eēt indubitata, ſi haberi poſſet. Sed ſi haberi nō poſſet, tunc iſta ꝓbatio poſſet fieri per conſan
f guineos[f] ⁊ vicinos, qui dicent, ꝙ tali tempore fuit natus talis. Interrogati quomodo ſciunt, dicūt, q2 ſunt ſui vicini, ⁊ conſanguinei, ⁊ etiā ante illū diē publicū, ⁊ notoriū erat inter vicinos, ⁊ conſanguineos, ꝙ talis nō habebat talem filium, ⁊ illo tempore inceperit eſſe notoriū ꝙ talis filius ſibi natus erat, ⁊ hoc ſufficit. Preſumitur enim ꝙ vicini, ⁊ cōſanguinei hoc ſciūt l. filiū. ff. de hi, q ſunt ſui, vel alie. iur. ⁊ l. de tutela. de in inte. reſti. adeo, ꝙ ſaſſiceret dicere, ꝙ ſum vicinus, ⁊ conſanguine', vt dixi in d. l.
g i. ff. ſi cer. pet.[g] ¶ Sꝫ iuxta hoc[h] quero de q. quā habui de facto,
h Pone, ꝙ obſtetrices examinate, ⁊ interrogate, dixerūt puerū eſſe minorē xiiij. ann. Interrogate q̄uō ſciunt, dixerunt q2 vide
i runt eū naſci,[i] ⁊ ab eo tēpore, quo natus eſt, vſqꝫ ad preſentē diē nō cucurrerunt perfecte xiiij. anni. Interrogate quo anno na
k tus fuit, ⁊ dixerūt ſe neſcire[k], querit̄ vtrū minor [l]etas ſit pro
l bata? Et videt̄ q̄d nō, q2 qui ignorat principium, a quo debet fieri numeratio, ignorat dinumerationem. l. nō facile. infra de gra
m di. Sed cōtrariū puto verum.[m] Nam dicta teſtium debent intelligi, ne ſint ſibi cōtraria, vt extra de teſtib. c. cuꝫ tu. ⁊ in prima conſti. Codi. §. quibus. Modo cum teſtis dixerit, ſcio q̄d ab illo anno natiuitatis vſqꝫ ad preſentē dieꝫ facta computatione non ſunt xiiij. anni elapſi, apparet q̄d intellexit quotitatē dinumeradi a dicto tēpore, de eo vero, q̄d poſtea fuit interrogat', ſcilicet quo anno natus eſt, ⁊ dixit, neſcio, debet intelligi, neſcio, ſcilicet, dinumerare quotitatem dicti anni ab illa dinumeratione, quaꝫ ſibi feci, quaſi dicat, neſcio quot anni ſunt a natiuitate Domini, vel ab vrbe cōdita, ⁊ ſimilia, ſcio tamē quotus eſt annus a natiuitate huius pueri, de quo querit̄. Et iſte eſt ver' intellectus, ⁊ ſecūdum communem vſum intelligitur, cum quis interrogatur, quo anno aliquid factū fuit, id eſt, quoto anno a natiuitate Domini, a quo facimus dinumerationē annorum, vt in aut. vt prepo. no. Imper. in prin. ⁊ q̄d no. C. de acc. l. in cauſis. Aduocatus autem debet eſſe multum cautus, q2 quādoqꝫ teſtis recordatur de natiuitate, nec tamē recordatur de annorum numero, tūc debet aduertere, vtrum ille annus natiuitatis, vel menſis fuit, in quo fuit aliqua nouitas. Verbi gratia, ſcio quod fuit natus talis eō tempore, quo Imperator fuit in ciuitate illa interfectus, vel a quo Peruſini ceperunt ciuitateꝫ Caſtelli, vel quod fuit natus eo tempore, quo facta fuit talis militia. Tunc vnus teſtis,
n vel duo poſſunt probare natiuitatem, alij probabunt numerum
8 annorum de facili. Secūdo[n] eſt videndum †de probatione etatis per aſpectum. Dic quod fieri debet per iudicem, vt ſupra e. l. minor xxv. annis ex aſpectu. Quod hoc aūt non poſſit fieri ꝑ teſtes, apparet, q2 minor etas non videtur. vnde ſi teſtis deponeret per aſpectuꝫ, eſſet magis iudex, quā teſtis, cum deponere debeat de his, que percipiuntur per ſenſum corporeum, ſecundum Inn. extra de teſtibus, c. cum cauſam. Si hoc eſſet verum inſurgeret magna iniquitas. Quid enim ſi in ciuitate iſta decederet quidam puer forenſis etatis xij. annorum, ⁊ expediret q̄d eius etas probetur? Certe per iudicem nō poteſt inſpici, quia mortuus eſt. Teſtes, qui eum cognouerunt, nō poſſunt deponere de aſpectu, ſecundum predicta: vicini, ⁊ cōſanguinei nō ſunt, ergo eius etas nō poteſt probari, quod eſt abſurdū. Ideo dico, quod teſtis poteſt deponere de etate alicuius per aſpectū, ⁊ faciet plenam fidem, non tamen ſimpliciter, ſed ſecūdum determinationem, quam dicam. Ad cuius euidentiam premitto quedaꝫ. ⁊ primo illud, quod ſepius eſt dictuꝫ, q̄d teſtis debet deponere ꝑ ſenſum corporeum, ſecundū Inn. extra de teſt. c. cum cauſam. ⁊ C. de teſti. l. teſtium. ⁊ ff. de teſtamen. l. qui teſtamento. in fine. ⁊ infra de his, que in teſta. delen. l. prima, in prin. Item premitto quod percipere per ſenſum corporeum ſine iudicio intellectus, nō ſufficit, ⁊ ideo impuberes, licet ſenſu percipiant, tamen quia intellectus nō iudicaret propter etatis defectum non ſunt idonei. l. tertia. §. lege Iuli. ff. de teſtibus. ⁊ l. i. C. de falſa mone. Item aduerte quod ſubſtantia rei, vel perſone nūquam percipit̄ per ſenſum corporeum immediate. Unde ſi tu diceres, q̄d hec cathedra eſt de ligno, quare, q2 vides lignū, impropria eſt locutio. Nā tu vides coloreꝫ, qui in obiectu viſus ex colore indicat quod eſt lignum. Unde iſtud percipis iudicio intellectus per colorē repreſentatum in intellectu per viſum. Idem de ſimilibus, ſi tu diceres quod vidiſti me numerare decem florenos aureos, nō vidiſti aurum, neqꝫ ſubſtantiam auri, ſed vidiſti colorem, qui reſultat ex ſubſtantia auri, ex quo iudicas aurum, ⁊ tamē licet hoc non percipiat̄ immediate per ſenſum, valet tamē teſtimoniuꝫ, in authētica de teſtib. §. ⁊ licet. C. de teſtib. l. teſtium. ⁊ in authentica
9 ibi poſita. Hoc premiſſo pono duo. † Primo, in eo quod cognoſcibile per aſpectum ſecundum cōmunem hominuꝫ noticiā, in eo eſt ſufficiens redditio rationis in teſte per aſpectum, licet iſtud conſiſtat in iudicio intellectus. Text. eſt in l. pedius. §. Neratius. infra de auro ⁊ argento leg. ⁊ l. ſi quando. e. tit. ⁊ C. de cā. fru. vrb. Ro. l. i. libr. xi. Secundo pono, quod eſt cognoſcibi
o le per aſpectum[o], nō ſecundum hominum peritiam, ſed ex arte eius, nō eſt ſufficiens rationis redditio per aſpectum, ſed debet tunc aſpici per iudicem ſeu peritos, quibus iudex cōmiſit. l. cōparationes. C. de fide inſtr. ⁊ l. i. § primo. de ventre inſpi. ⁊ C. de re mili. l. ſemel. libro duodecimo. Nūc ad propoſitum, in probāda etate poteſt eſſe, quod inter illud, quod aſpect' indicat, ⁊ illud de quo queritur, eſt modic' exceſſus, ⁊ tūc aut illud ex aſpectu nō eſt cognoſcibile ſecundum cōmunem hominuꝫ peritiam, ⁊ tunc debet fieri per iudicem, vel per illos quibus committeret iudex d. l. minor. xxv. annorum. ⁊ d. l. comparationes. cū ſi. Po
p teſt etiam eſſe, quod eſt tantus exceſſus,[p] quod per aſpectuꝫ eſt cognoſcibile ſecūdum cōmunem hominum peritiam, tunc in hoc reddit teſtis ſufficientē rationem per aſpectum, ⁊ facit plenam fidem. Hoc probatur infra de prob. l. cum de etate. in fine, recte
10 intelligendo, vt ibi dicam. Ad cuius †declarationem eſt videndum, quis ſit iſte exceſſus, ſic cōmuniter cognoſcibilis, ⁊ per cōſequens cognoſcemus quādo nō eſt cognoſcibilis cōmuniter. Ad quod ſciendum eſt, quod quanto quis eſt minor, tanto facilius ex modico exceſſu cognoſcitur etas. ⁊ quāto eſt antiquior, tanto requiritur maior exceſſus, vt probat̄ infra de ventre inſp. l. prima. §. de inſpiciendo. Iſte autem exceſſus nō poteſt probari per legem, ſed ſecūdum motum animi mei, ⁊ habito colloquio cum quā pluribus doctoribus iuris Canonici ⁊ Ciuilis, nec nō etiam medicine, ſuper his que infra dicam. Poſſumus tempora ſic limitare, quia ad probandam etatem ſex menſium deſcēſiue ſufficiant tres menſes, aſcenſiue quatuor, vt hic. Modo volo probare, quod talis tali tempore erat minor ſex menſium, teſtis dicit vera eſſe, Interrogatus quomodo ſcit, reſpondet, quia ex aſpectu corporis videbat̄ trium menſium aſcenſiue. Si volo probare quod erat maior ſex mēſium, teſtis dicit vera eſſe, Interrogatus quomodo ſcit, reſpondet, quia eo tempore videbatur maior decem menſium. Et hoc eſt quod dicitur in d. l. cum de etate. in fine, infra de proba. ibi, ex quo precipue fidem in ea re conſtare, ⁊c. ⁊ verba, que precedunt ibi, ex eo annos computari. ⁊ ſequitur ibi, ex quo, ⁊c. Debet igitur incipi a computatione annorum ex eo tempore, quo certum eſt ipſum eſſe tante etatis, ſed quādo ipſe videbatur minor trium menſium cōmuni aſpectu, abſqꝫ dubio erat minor ſex menſium. Ad probandum etatem anni ſufficiunt deſcenſiue quinqꝫ menſes, aſcenſiue ſex modo ꝑdicto. Ad etatem triennij deſcenſiue annus, aſcēſiue xviij. menſes. Ad etatem vij. annorum deſcenſiue biennium, aſcenſiue triennium. Ad etatem xij. annorum in muliere, ⁊ xiiij. in maſculo deſcēſiue triennium, aſcenſiue quadriennium. Ad etatem xxv. an. deſcenſiue ⁊ aſcenſiue quinquēnium. Ad etatem xl. ann. deſcenſiue, ⁊ etiā aſcenſiue, viij. anni. Ad etatem lxx. ann. deſcenſiue, ⁊ aſcenſiue. x. anni ab inde ſupra vſqꝫ ad etatem centum annorum deſcenſiue, ⁊ aſcenſiue xv. an. ⁊ idē q̄d dictum eſt ſupra in dictis temporibus, intelligas in tēporibus medijs. Similem limitationem temporis facit iuriſconſultus infra ad legem Falcidiam. l. hereditatum. Et ad predicta facit quod legitur Ioan. viij. c. circa finem. vbi dicitur quod Iudei dixerunt Chriſto, quinquaginta annos nōdum habes, ⁊ Abraham vidiſti. Certum eſt quod Chriſtus illo tempore erat xxxiij. annorū, vel circa, ⁊ ſic errabatur in aſpectu maiori tempore x. an. contra ea que dicta ſunt. Reſpon. Ego volui habere expoſitionem Theologorum dicti cap. ⁊ inter alios reperi ſanctum Thom. de Aquino, qui dicit, Mirandum eſt quare non dixerunt xl. annos nondum habes, ⁊c. cum Chriſtus erat xxxiij. an. vel circa, ⁊ allegat alios doctor. antiquos, q de hoc mirabantur. Ecce ergo quod habes illos doct. pro me, quod exceſſus x. anno, videtur cognoſcibilis manifeſte, ⁊ ideo mirabantur illi

mi docto.cur. Iudei dicebant Chriſto de quinquaginta annis.
Unde reſpōdēt ipſi, quod ſic occurrit eis, nō quod tāte etatis
videretur. Alij dixerunt, quod ideo dixerunt, quinquagita an-
nos nondum habes ⁊c. quaſi nondum perueniſti ad annum Iu
bileum, in quo ſit remiſſio peccatorum. Quomodo ergo te dicis
tantam poteſtatem habere? Et ſic concludunt quod non vide-
batur tot annorum. Alij dicunt quod eſt ſpeciale in Chriſto pro
pter ieiunia multa, ⁊ abſtinētias, ⁊ labores. Et breuiter qcquid
ſit, ille tex. non facit cōtra me imo facit pro me. Dicit enim quin
quaginta annos nondum habes, quaſi dicat non videris tante
etatis ex aſpectu, non autem dicitur ibi quod tante etatis vide
retur, ⁊ ſic non facit contra. Sis ergo cautus in modo articulā
di, quia ſi referas te ad aſpectum etatis iuuenilis modicus ex-
ceſſus requiritur. Si vero referas te ad aſpectum maioris eta
11 tis, tūc requiritur maior exceſſus. † Sed iuxta hoc quero, pone
quod teſtis interrogatus depoſuit de aſpectu, ſecūdum ea que
dixi ſupra, quia ex aſpectu diceretur homo. xxx. annorum, quid
habet teſtis dicere? ⁊ idem in ſimilibus queſtionibꝰ, Reſpond.
debetis ſcire, quod ideo hic dicitur. Quod manifeſtum eſt, non
indiget probatione. l. ciues. C. de appel. quia nulla probatio pōt
fieri de manifeſto, quin ſit magis obſcura quam manifeſtum, et
ideo dicit lex quod illud qđ eſt demonſtratum, non indiget alia
q demōſtratiōe, vt ſ. de do. pre. l. j. circa ſi. ¶ Nūc ad ꝓpoſitūq po
no vnum aliud exemplum, Teſtis interrogatꝰ ſi talis res erat
alba dixit quod ſic, quia vidit. Interrogatꝰ quid eſt albū, dico
quod de hoc non debet interrogari, ⁊ teſtis poteſt dicere ſi iter
rogaretur, quid ſit album, neſcio tibi aliter demonſtrare, quia
eſt ita clarum de ſe, quod nō indiget alia demonſtratione, dicta
l. j. in ſin. de do. prele. Nunc ad propoſitum, iſte aſpectus tempo
ris, ⁊ etatis non eſt bene declarabilis per notas, ⁊ ſigna, quādo
non ſunt in forma, quia quidam ſunt barbati, quidam non, qui-
dam rubei, quidam non, ⁊ quidam parui, quidam magni, ⁊ ſic de
ſimilibus. Sufficit ergo ſi teſtis dicat interrogatꝰ qđ eſt aſpe-
ctus tanti temporis, neſcio tibi dicere, niſi quod eſt aſpectus tā
r ti temporis. Sed quid ſi ſimpliciterr dicat neſcio?s Reſpōdeo,
s idem. Nam itelligitur neſcio, ſubaudi aliter declarare quod ſu
pra dixi. Simile no. ſ. de verb. obli. l. ſtipulatio iſta. Item inter
rogatꝰ qui dixit aliquem poſſidere quomodo ſcit, ſi dicat ſe ſci
re eum poſſidere, quia eum vidit arare, ſeminare, fructus colli-
gere, ⁊ ſimilia facere. Si poſtea īterrogatur quid eſt poſſidere?
non cogitur reſpōdere. Nam ſufficit ſi dicat, neſcio aliter quam
t ſupra dixerim.t d. l. ſtipulatio. §. hi quoque.

Sumus expediti de ſecūda que

12 ſtione principali, † venio ad tertiam, ſcilicet, cui incumbit onus
probandi. Gloſ. hic dicit, ꝙ iudex ex aſpectu corporis trāſfert
onus probādi de vno ad alium, ſed in dubio ei qui dicit, incum
bit onus probandi. Et ſi vtroqꝫ negante, poſtea vnus dicat, ne-
go te minorem, alius dicat, nego te maiorem, tunc dicit gl. forte
preſumitur minor quia ſemel fuit minor. C. de ꝓbat. l. ſiue poſſi
detis. Cy. hoc examinat C. de proba. l. cum te. Tu dicas quod il
lud dictum an ponatur affirmatiue, vel negatiue, nihil eſt dice-
re, ſecundum Iac. de Are. duabꝰ rationibus. Prima quia tunc
eſt verum, ꝙ ei qui negat, non incumbit onus probandi, quoniā
negatiua non eſt probabilis. l. actor. C. de probat. Secūda qꝛ vt
ſepe dixi vobis, illa oratio eſt negatiua, que ſignificat priuatio-
v nem. Illa eſt affirmatiua v que ſignificat poſitionem. Non curo
x quibꝰ verbis ponatur, x vt no. ſ. de dol. exceptio. l. ſi. in ſi. ⁊ ꝓba
tur. ſ. de ver. obl. l. inter ſtipulantem, in prin. ⁊ ſ. de itine. actuqꝫ
priuato. l. j. §. ꝑmo. Unde ī propoſito, ſiue quis dicat, nego me
maiorem, ſiue dicat, dicō me minorem, ſemper iſta negatiua eſt,
qꝛ illud verbum, minor, habet negationem in ſe, vnde ſepe poni
tur in iure minus, id eſt non idem eſt. Eſt ergo idē dicere minor
xxv. anno. id eſt qđ nō habeo. xxv. annos, ⁊ eodem modo ſi dicam
te maiorem, ſiue nego te minorem, eſt affirmatiua, quia nego ne
gatiuam, ⁊ ſic affirmo. Et ideo in iſta materia cui incūbit onus
probandi dicas ſic. Aut iudex ex aſpectu tranſfert onus probā
di in aliquam partem, ⁊ illā debet probare. Aut non, ⁊ tunc, aut
vnus allegat etatem maiorem ad fundandam intentionem ſuā,
⁊ ipſe debet eam probare. Aut allegatur etas minor ad fundan
dam intentionem minoris, ⁊ idem, ⁊ ipſe qui allegat, debet hoc
probare. Et de hoc eſt caſus C. de in integrum reſtitutione. l. ſi
minorem, vbi ſi minor petit reſcindi contractum, tunc quia mi-
nor etas eſt ſue intentionis cauſa, ipſe debet probare, vt ibi pa-
13 tet. nec ob. ꝙ glo. hic dicat ꝙ ſemel fuit minor. ⁊ ideo† hodie pre
z ſumitur minor qꝛ illa regulaz non preſumitur in his que curſu
temporis mutantur, vt in etate. ſ. de excu. tut. l. ſpadonem. §. qui
abſolutus. Et ita intelligitur C. de proba. l. cum te. vnde cū tu
agis, ⁊ alius opponit tibi ꝙ tu es minor, ille debet ꝓbare, vt no.
in d. l. cū te. Quāqꝫ etas nō eſt cauſa intentionis alicuius, vt pu
ta ſi nil aliud intendo principaliter, niſi probare etatem, tūc, ei
qui dicit etatem, incūbit onus probandi. De hoc eſt caſus hic.

Expeditus de tertia queſtione

principali venio ad quartā. Et ſuper quarto ⁊ vltimo dubio q̄
14 ro de probationis effectu. † Et vidēdum eſt primo, vtrum ꝓba
tio ſola ſine pronūciatione pariat preiudicium? Et videt quod
non, vt ſ. de iureiu. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. §. ſi. l gl. ſuper verbo, pro-
batum eſſet. In contrarium eſt veritas, per text. hic, ibi per eā
probationem, ⁊c. Nil autem dicit de pronunciatione. Et ſic no. ꝙ
probatio ſola ſufficit, ⁊ hoc puto verum. Non obſtat lex contra
ria, ⁊ quod ibi dixi, qꝛ ibi non ſufficit probatio ſola ad actionem
producendam, ſed ad actionem productam adiuuādam ſufficit,
15 vt hic. † Secūdo eſt videndum, vtrum probatio facta in vna cau
3 ſa preiudicet in alia prorſus 3 extranea, ſeparata, ⁊ diſtincta. Et
in gl. ſunt opin. Finaliter determinat in omnibus fieri preiudi
cium, vt in ea habebitis. Et tamen eſt intelligendū cū diſtinctio-
16 ne, quam dicam ſ. † Tertio eſt vidēdum, vtrum ſententia lata ſu
a per etatea faciat ius. Gl. hic dicit, ꝙ ſic, quod nō eſt verum, quia
poteſt admitti probatio in contrarium. ſ. eo. l. minor. xxv. annis
ex aſpectu, quod nō eſſet, ſi faceret ius. Et ideo eſt aduertendū,
Nam quandoque probatur ex confeſſione perſone, de cuiꝰ etate
agitur, ⁊ tunc aut iſta probatio eſt facta cū iuramento corpora
liter preſtito, ⁊ tunc dicta confeſſio nō porriget effectum ſuū ad
alias cauſas, vel perſonas, quam ad eas, in quas eſt facta dicta
confeſſio. no. in aut. ſacramenta. C. ſi aduer. vēd. in x. q. quod dic
b vt ibi. Quādoque etasb probatur per alios modos legitimos,
vt puta teſtibꝰ, inſtrumētis natalium, ⁊ ſimi. vt ſ. dixi, ⁊ C. ſi mi.
ſe ma. dixe. l. j. in pricipio, ⁊ l. ſi alterius, ⁊ ſ. de excuſa. tuto. l. excu
ſantur, in princi. Et in iſtis eſt aduertendum aut etas eſt probā
da inter duos litigantes, nō interueniēte eo de cuius etate agi
tur, ⁊ tunc illa probatio in alia cauſa non preiudicat, per regulā
generalem ſ. de excep. rei iudi. l. cū queritur. Iſta enim lex loqui
tur ſolum quādo maior factus eſt ī iudicio, dicit enim, de etate
eiꝰ qui ſe maiorem, ⁊c. Ex eo enim quod dicit ſe maiorem, ⁊c. pa
tet quod ille, de cuius etate agitur, fuit in iudicio, tūc aut ꝓba-
tio ſeu pronunciatio fuit facta aduerſario contradicente, ⁊ indi
ſtincte habetur pro veritate quo ad eam, ſiue ſciuerit contrariū
eſſe verum, ſiue ignorauerit, vt ſ. eo. l. ait pretor. §. permittit. ſꝫ
quo ad alios nō eſt idem, vt ſ. dicam. Si vero fuit facta aduerſa
rio non contradicente, tunc aut dolus, vel fallacia eius de cuius
etate agitur, interuenit, ⁊ indiſtincte preiudicat quo ad eum ad
uerſus quem dolus, ſeu fallacia fuit adhibita. l. ſecūda, ⁊ l. ſi alte
riꝰ. C. ſi mi. ſe maior. dixe. aduerſus alios puto quod ipſi minori
non preiudicet, niſi eo modo quo ſ. dicam, quando dolus non in
teruenit. vt ſ. quibꝰ ex cauſis in poſſeſſio. eat. l. Fulcinius. §. qđ
ſi aduerſus. aut non interuenit dolus, vel fallacia eius de cuius
etate agitur, ⁊ tūc ſi quidem aduerſarius ſciebat eum eſſe mino
rem, ⁊ ſic ſentētiam non continere veritatem, ⁊ tunc ſententia, ⁊
pronuntiatio ei non opitulatur, d. l. ſi alterius, ſi. reſpon. ⁊ l. mi-
nor xxv. annis ex aſpectu. ſ. eodem. ſiue ſciuerit vere, ſiue pre-
ſumptiue. d. l. de tutela. C. de in integrū reſtitutio. mi. Aut neue
ter eorum ſciuit, vel in dolo fuit, ⁊ tunc aut minor vult venire cō
tra dictam probationem ſeu pronuntiationē, certans de dam-
no vitādo, aduerſarius vero certat de lucro captādo, ⁊ minor
auditur. In hoc tamen minori preiudicatur, quia ipſe habet ne
ceſſitatē probādi contrarium. d. l. ſi alterius. ſecundū lec. Azo.
Aut minor certat de lucro captādo, ⁊ aduerſarius de dāno vi
tando, vt puta ſi debita minori ſoluit, ⁊ minor perdidit, tunc mi
nori omnino preiudicatur. vt hic, ⁊ l. minor xxv. ann. ſ. eo. Aut
minor certat de damno vitādo in futurū, hoc eſt, licet per illā ꝓ
bationē, ſeu pronuntiationē ſit dānificatus in preteritū, ne dā
nificetur de cetero, auditur volens probare contrariū ⁊ deduce
re contrariū in notitiam cuiuſlibet. Quod patet ex his que di-
cta ſunt, qꝛ ſcienti contrarium talis ſententia non opitulatur.
Et predicta vera, quando probata eſt etas maior, que curſu tē-
17 poris non decreſcit.c Sed† quero, quid ſi in vno iudicio ꝓbatur
c ꝙ eſt minor, vtrum illa ſentētia faciat fidē in omnibus alijs cau
ſis? Uidetur qđ non. Nā iſta lex loquit de etate eius qui ſe ma-
iorem dixerit, ⁊c. non de eo qui ſe minorem. Preterea ex his que
ſolo curſu temporis mutantur, probatiōes facte in vno iudicio
non faciunt fidem in alio, vt ſ. de excu. tut. l. ſpadonem. §. qui ab
ſolutus. ⁊ ibi per Dy. ſed minor etas eſt huiuſmodi, qꝛ ſolo cur-
ſu tēporis mutatur, ergo, ⁊c. Sol. Aut ex illis actis volo ꝓba-
re me eſſe minorem modo, ⁊ non poſſum per ea que dicta ſunt.
Aut volo probare me fuiſſe minorem, tunc etiam puto ꝙ dicte
ꝓbatiōes ſufficiant ꝑ hāc l. Eadē enim ratio eſt in l. ij. ſ. de fer.
d ibi, vt etates probentur, ⁊c. Et ideo puto ſanum eſſe cōſilium.d
quando aliquis eſt paruulus, ꝙ faciat, cauſa cognita, ꝓnūtiari
ex aſpectu, vel alijs probationibus ſe eſſe certe etatis, tūc enim

Ex trãſcurſu tẽporis ſequẽtis probabitur cuius etatis ſit, ⁊ iu
18 dex debet hoc facere. Nam in his, † in quibus aſpect⁹ mutatur, iudex debet pronũtiare ex aſpectu, vt in futurũ fidẽ faciat. l. ij. §. de fer. ibi, aut vt ex aſpectu atrox iniuria, ⁊c. dixi in l. ij. ĩ. iudica.
19 ſol. ¶ † Ultimo quero, quid de alijs impedimentis, puta iudex
e pronũtiauit me nõ eſſe infamem[e] ex tali ſentẽtia, vel nõ eſſe excõmunicatũ, vel ſimile, vtrũ hoc faciat preiudiciũ in alijs cauſis: Et videtꝫ ꝙ ſic, qꝛ in modo probãdi, ſiue ꝓnũtiandi predicta equiparant, vt dixi ſ. circa primã partem. Cõtrarium tñ dico, ꝙ hec lex ſingulariter, ⁊ ſpecialiter loquitꝫ in ꝓbatione etatis. Et ideo dicendũ eſt, aut dicta ſentẽtia lata eſt cũ legitimo cõtradictore, cuius ſpecialiter ſeu principaliter intereſt, ⁊ facit fidem quo ad oẽs, ſicut dicimus in querela inofficioſi teſta. ⁊ ſimili. ſecus ſi nõ fuiſſet lata cum legitimo cõtradictore. ĩ. de collu. detegẽ. l. cũ nõ iuſto. ⁊ qđ no. C. quib⁹ res iudicata nõ noc. l. ij. ⁊ illud eſt in ſimili, ⁊c. Eſt etiam ſpeciale in cauſa etatis, qꝛ ſententia lata in vna cauſa ſpeciali inter minorẽ, ⁊ alium, facit preiudiciũ in omnibus alijs cauſis etiam non habentibus dependentiã ab illa, vt hic, ⁊ l. minor vigintiquinqꝫ ann. ex aſpectu. ſ. eo. etiam ſi fuerit interlocutoria. Et ex hoc ſequitur etiam alia ſpecialitas, ꝙ ab inter-
20 locutoria † lata ſuper etate licet appellare, ſupra eo. l. intra vtile. ⁊ ibi de hoc dixi.

ADDITIONES.

a ¶ De etate. Circa hãc materiam ꝓbationis etatis, vide omnino Bar. cõſi. cx. Pau. de Caſt. conſi. cxl. ⁊ cxlj. vbi ponit, quid ſi ſtatutũ tradat modũ ꝓbandi etatem, an intelligatur reprobare alios modos. ⁊ quedã alia in materia. Item quis debeat probare etatẽ, vide Fely. in c. in preſentia. extra de prob. Itẽ ſi alicui ſit datus tutor, vel curator, ꝓbatꝫ per hoc ipſum eo tẽpore fuiſſe minorẽ, vide Alex. ꝙ nõ cõſi. xxj. in j. vo. Itẽ ꝙ nõ probat ſaltim eum eſſe minorẽ nũc, licet anno vno, vel duobus preteritis, fuerit ſibi datus curator, vt minori, vide Imo. conſi. xxiij. Item ꝙ ſcriptura patris ꝓbet etatem filiorũ, quando eſt facta ſuper natiuitate, vide Pau. in l. neqꝫ natales. C. de ꝓa. vbi Bar. ⁊ Sal. Uide tñ circa iſtam materiam ꝓbationis etatis, vnũ ſing. cõſil. Soci. in conſi. lxxix. inci. in cauſa agitata. in j. vo. vbi dicitur, ꝙ ſubſtitutus pupillus, dicẽdo qđ filius deceſſit, pupillus hꝫ intẽtionem ſuã fundatam, ex quo in dubio quis preſumatur mori in pupillari etate. In cõtrariũ tamen vide eundem Soci. in l. qui duos. §. cum in bello. ĩ. de rebus dubijs. ⁊ ibi ſcripſi ad eum.

b ALEX. ¶ Hoc principaliter. Not. ꝙ ſententia nulla, poteſt peti declarari nulla, quid autem ſi petatur caſſari, quid importet, vide Bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel.

c ALEX. ¶ Fiet citatio. Aliter dixi ſecundum Bald. in dicta l. in cauſe. §. cauſa cognita.

d POMA. ¶ Venio ad ſecundam. Uide aliqua per Fely. in cap. in preſentia. de proba.

e ALEX. ¶ Etas probetur. Uide no. per Bal. in l. ſi minorẽ. ⁊ ibi late Sal. C. de in inte. reſ. vbi dt, ꝙ ĩ hoc indicia multũ proſunt, ⁊ ꝙ nõ admittitꝫ ad etatem probandã, ⁊ que dixi in l. non ſolum. §. ſed vt probari. de oper. no. nun, ⁊ dicit Gui. de Suza in l. j. C. ſi min. ſe maio. di. quod etas minor poteſt probari per inſtrumẽtũ dotale, factum in die nuptiarum. arg. l. optimam. C. de ꝯtrahen. ⁊ comp. ſtip. de quo per Bal. in l. neque. C. de proba.

f ALEX. ¶ Per conſanguineos. Adde l. de tutela. ⁊ ibi Bart. ⁊ Bal. de in inte. reſti. C. ⁊ ſi teſtis deponit cauſam dicti ſui, qꝛ eſt vicinus, ⁊ cõiunct⁹. Adde ꝑ Bar. per illũ not. tex. in l. de tutela. C. de in inte. reſt. minorũ. ⁊ Bal. ad idem in l. teſtiũ. C. de teſti. in probatione etatis per Sal. in l. ſi minorem. C. de in integ. reſtit.

g P. PAV. P. ¶ L. j. ĩ. ſi cer. pe. Uide Fely. in c. lr̃as. extra de exce.

h POMA. ¶ Sed iuxta hoc vide remiſſiue per Alex. in l. non hoc. C. vnde legi. Fely. c. lite. de preſump.

i ALEX. ¶ Uiderũt eum naſci. Quid ſi teſtis ſuper etate, in cauſa ſciẽtie dicit, qꝛ recordatur ꝙ tali die natus eſt, ꝓbat ſm Bal. no. in l. ij. C. de temp. appel.

k POMA. ¶ Se neſcire. Uide Alexã. conſi. xlij. vol. iij. Fel. c. quoties. de teſtib. ⁊ c. cum cauſam. eodem tit.

l P. PAV. P. ¶ Utrum minor. vide Alex. in l. j. in prin. ĩ. de ope. noui nunciatio.

m ALE. ¶ Puto verũ. Idẽ dicit Ang. ⁊ Im. in l. ij. §. idẽ Labeo. de aqua plu. arcen. Adde Sal. in d. l. ſi minorem.

n POMA. ¶ Secundo. Uide aliquid per Ant. de Butr. cõſi. xlvj.

o ALEX. ¶ Per aſpectum. No. de ꝓbatione etatis ꝑ aſpectũ, ⁊ vide qđ no. Bal. in d. l. Deo nobis. C. de epiſ. ⁊ cle. Et cũ Bart. hic cõcor. Bal. in l. ſolã. C. de teſt. vbi dicit, ꝙ ſi teſtis deponit ſuꝑ etate, ⁊ interrogat⁹, in cã ſcientie, dicit, ſcio per aſpectum corporis, ꝙ nõ probat. Alleg. Barto. in conſi. inci. in q. vertente inter do. Simonẽ. per Sal. in l. ſi minorẽ. poſt Bal. C. de in inte. reſt. ⁊ Sal. in l. cum te. C. de proba. ⁊ Jo. And. in addi. Spe. in ti. de teſte. §. j. ſuper verſic. ſed nunquid. incipiẽ. ad declarationem. cum quo tranſit Imo. in l. ad teſtium. §. j. de teſta.

p ALEX. ¶ Tantus exceſſus. Adde Bal. in l. ſolã. C. de teſti. ⁊ ĩ rub. C. de proba. in ſi. ⁊ de probatiõe etatis, vide Bal. in l. cũ te. C. de ꝓba. ⁊ late Jo. And. in regula, infamib⁹, in merc. adđ ꝙ dicit Bal. in rub. de proba. in ſi. ꝙ aſpect⁹ poſſet eſſe talis, ⁊ tãtus ꝙ inferret ex neceſſitate nature, ⁊ dicit Bal. in d. l. cum te. quod ſufficit probare etatẽ per veroſimilia, licet nõ certitudinarie. ⁊ quid de ſcriptura, quã facit pater tẽpore natiuitatis filij, an ꝓbet etatẽ, vide Bal. in l. neque natales. C. de ꝓb. ⁊ de inſtrumẽto matrimonij cõtracti, dixi ſ. de ſcriptura facta de natiuitate ab alio etiam, quã a patre, vide Bal. in rub. C. de fide inſtrum. late per Saly. in l. ſi minorẽ. C. de in integ. reſt. ⁊ Bart. in conſi. inci. in q. vertẽte inter dominum Simonem, ⁊c.

q AND. BARB. ¶ Nunc ad propoſitum. Adde quod not. in l. j. ĩ. ſi certum petatur. ⁊ Bald. in l. iij. C. de teſtib.

r P. PAV. P. ¶ Sed quid ſi ſimpliciter. Uide ⁊ confirma, vt per Iaſ. in l. j. ĩ. ſi cer. pet. ⁊ in l. iij §. j. ĩ. de iurein.

s ALEX. ¶ Dicat, neſcio. Et adde Bal. in l. data opera. C. qui accu. ⁊ Imo. in l. iij. §. due. ĩ. de Car. edic. vbi dicit quoqꝫ, cui incũbat onus ꝓbãdi etatẽ, ⁊ vide bonã gl. lxxxj. di. preſbyter. ⁊ Spe. in ti. de acto. v. ſi ergo. ⁊ ꝑ Bal. plene in d. l. cũ te. ⁊ ꝙ dixi poſt Bar. in l. ſi Titi⁹. de fideiuſ. vide Bal. ĩ l. j. C. ſi qs rez mi. ergo, ⁊c. ⁊ plene ꝑ doc. ĩ c. in preſentia. de ꝓba. maxime per Abb. vnde dixit Bal. in l. j. ſ. de his q ſunt ſui. ⁊ ibi Pe. de Anch. qđ teſtis interrogat⁹ qđ eſt notoriũ, ſi dicit ſe neſcire, nõ valet eius teſtimoniũ, ĩ dixerit factũ eſſe de die, ⁊ ſi dixerit aliquem eſſe male fame, ⁊ neſciat qđ ſit bona fama, qꝛ ꝯtria contrarijs ꝓbant, ⁊ q cognoſcit vnũ ꝯtrariũ, cognoſcit ⁊ reliquũ. d. l. j. ꝙ no. ⁊ ad Bar. hic facit ꝙ ipſe no. ĩ l. j. ĩ. ſi cer. pe. Sec⁹ tñ dicas ſi teſtis deponeret ſuꝑ fama, qꝛ ſi poſtea ĩterrogat⁹ qđ ſit fama, dicat, neſcio, vꝫ. ſꝫ Bal. ĩ l. j. ſi cer. pet. Quod ipſe no. in l. data opera. Et iſtis adde no. Cy. ⁊ Bal. ĩ l. ij. in ſi. C. đ don. ante nup. vbi ſufficit, ꝙ dicat teſtis, recordor ꝙ ĩ tali donatiõe, nõ fuit cauſa expreſſa, lꝫ poſtea dicat ſe nõ recordari qs cõtract⁹ ibi fuerit celebrat⁹, ⁊ que verba ibi interuenerint, ſed ſufficit de ſubſtãtia ꝯtract⁹ recordari. Adde cui incũbat onus probãdi etatẽ, Bal. cõſi. cxxxiij. li. iij. Pau. de Ca. cõſi. cxl. ⁊ qualiter teſtes debeãt deponere ĩ probatione etatis vide Bal. cõſi. cxliij. li. iiij. ⁊ cõſ. cclxiiij. li. iiij. Pro iſto dicto facit dictũ Joan. And. in addi. Spe. in ti. de teſte. §. nũc videdũ, in vlt. addi. duꝫ loquitꝫ de teſte, qui debet examinari ſuꝑ duob⁹ capitulis, ⁊ quod no. idẽ Bar. in trac. de teſt. in gl. in ver. rem aliquaꝫ. Et idẽ Bar. in l. Labeo. ver. ſed quero qđ ſi teſtis ĩ. de ſup. lega. ⁊ ꝙ not. Ange. fortioribus terminis, cõſi. clxxiij. inci. thema, ſuper quo petitur. dum loquitꝫ de teſte deponente ſuper aliquo cõtractu. Uide etiam ad dictum Bar. hic Alex. conſil. cvij. alias xvij. in iiij. vo. Feli. in c. cũ tu. de teſt. ⁊ dictum Jo. An. ſequitur Feli. in c. fraternitatis, v. ſed vltra. de teſtibus, ⁊ c. cũ tu. eo. tit.

t POMA. ¶ Dixerim. Idem voluit Albe. per illuz tex. l. nõ erit. §. dato. de iureiur.

v ALEX. ¶ Affirmatina. Adde Bal. ĩ l. cũ te. C. de proba. ĩ vlt. q. Bar. ⁊ Saly. late in d. l. ſi minorem.

x P. PAV. P. ¶ Quibus. Uide Are. in l. illa. ĩ. de verb. oblig.

y ¶ Qꝛ illa regu. Adde tex. in c. in preſentia, de ꝓba. Et an fundãs intẽtionẽ ſuã ſuꝑ validitate actus, cogatꝫ ꝓbare habilitatẽ ꝑſone, dic ꝙ non. Tex. eſt no. in prealleg. c. in ꝑſentia, ⁊ ſic ꝓbato actu ꝓſumitꝫ habilitas ꝑſone ad ipſum actũ, qđ eſt valde no. ideo ſi ꝓducit teſtm̃ factũ a minore, ꝓducẽs non tenetꝫ ꝓbare ꝙ erat maior xiiij. ann ꝙ eſt no. ſꝫ Jo. de Imo. in prealleg. c. in ꝑſentia. Uide Jo. de Imo. ĩ cõſ. cxiiij. Et viđ Bar. ĩ cõſ. xxiiij. ici. Bar. Raphel. vbi tãgit cui icũbat on⁹ ꝓbãdi, ĩ qua etate deceſſerit li⁹, vide Bar. ĩ cõſ. c. ici. ĩ q. vertẽte iter do. Simonẽ, vbi dicit ꝙ ille tenetꝫ ꝓbare etatẽ, q ſuꝑ illa ſe fundat ⁊ dicit de mõ ꝓbãdi, ꝙ nõ ſufficit dicere ꝙ tot ãni, niſi deponat ꝑ ſenſuꝫ corporis, vide ibi omnino Andr. Bar. Et an ille, qui ſe fundat in etate, debeat illam probare, adde vt per Alexan. cõſ. clix. in v. vo. ⁊ per Franci. de Are. ⁊ Mod. in c. in preſentia. de proba.

z ALEX. ¶ Preiudicet in alia. Per Salv. in d. l. ſi minorem.

a ALEX. ¶ Sententia lata ſuper etate. Uide Inn. in ca. cauſam ij. qui fil. ſint legit. in glo. magna, per Sali. in l. ſi minorem. C. de in integr. reſtitutione, ⁊c.

b POMA. ¶ Quãdoque etas. Ubi Bartol. conſil. lxxviij. incip. queſtio inter Franc. ⁊ Imo. conſil. cxiiij.

c P. PAV. P. ¶ Sed quero. Uide Joan. de Imo. in conſi. xxiij. ¶ AND. BARB. Uide Bal. in l. ij. C. qui. res iu. nõ no. vbi tenet idẽ Alex. no. hoc tu põdera bene, qđ Bar. hic dicit ſe dixiſſe l. ij. ĩ. iudicatum ſolui. Ego ita cõſului Verone hodie, ⁊ aſſumpſi id qđ hic Bar. ꝙ illud quod ipſe dixit in l. ij. habet locũ in etate. Uide Jo. de Imo. in cõſi. xxiij. vbi conſuluit ſm hanc doctrinã Bar. ¶ POMA. Uide Alex. conſi. xxj. volu. j. ⁊ Imo. conſi. cxiiij.

d ALEX. ¶ Eſſe ꝯſiliũ. Uide Bal. ĩ dicta l. cũ te. C. de ꝓbatione

quite

quī tenere videtur, q̃ð iſta declaratio hoc modo facta ad eter-
nam rei memoriam, proſit ad excipiendum, non ad agendum.
c AL EX. ¶ Nō eſſe infamem. Si iudex pronūtiauit me nō eſſe in
famē, vtrū hoc faciat preiudicium in alijs cauſis? vide Bal. in l. ingenuum. in principio de ſtatu homi.

LEX XLV.

Non in omnia. Minores reſtituuntur, cū leduntur, alias ſecus. h. d.

LEX XLVI.

1 Vſucapio cepta cum maiore perficitur contra pupillum, licet reſtituatur.
2 Preſcriptio legalis que & quomodo currat contra minorem.
3 Preſcriptio, que inducitur ex teſtamento, currit ꝯ minorem.
4 Preſcriptio inducta per ſtatutum, non currit contra minorē, vt damnum patiatur.

Etiam. Aduerſus preſcriptionē cōpletā, duꝫ quis erat in vtero, reſtituit. hoc dicit. ¶ Opponit, res pupilli nō poteſt vſucapi. ī. de acqr. rer. domi. l. bone fidei. Sol. verum eſt, q̃ð nō poteſt in
1 cipi vſucapio cōtra pupillū, ſed cepta ꝯ contra maiorem, bñ perficitur contra pupillum. Facit ī. de fundo dotali. l. ſi fundum. ¶ Contra hoc oppo. quod hodie non currat preſcriptio cōtra minorem. C. in quib. cau. in integ. reſtitu. nō eſt neceſ. l. vlt. Sol. Gl. noſtri vbiqꝫ tenēt, quod illa lex loquitur in vſucapionib᷒, que contra ipſum minorem incipiant. In his vero que ceperūt contra maiores, iura antiqua nihil mutant, & ſic remanet incorrecta hec lex, & l. j. C. ſi aduerſus vſucapi. Alij dicūt q̄ preſcriptio non currit ipſo iure in minoribus, etiam incepta ꝯ maiorem. Dormit enim tempore minoris etatis. l. ſicut. C. de preſcri.
a xxx. anno. Sed hoc tenent Ultramontani per rationem dicte l. vlti. cum dicit, melius etenim eſt intacta eorum iura ſeruari, &c. Sed certe, quod vſucapio dormiat, nō reperimus, niſi in preſcriptione xxx. annorum. d. l. ſicut. ideo doctores noſtri cōiter tenent gl. quod quando vſucapio incipit contra maiorem, currit contra minorem, ſed reſtituitur, vt hic, & l. j. C. ſi aduer. vſucapio. ¶ Oppo. de l. Emilius. ꝟ. eod. vbi ſi cepit contra maiorem, currit ſine ſpe reſtitutionis. Sol. Dicit gl. ibi loqͥ in preſcriptione conuentionali, hic in preſcriptione legali. Uide eam
b & no. Iſta eſt bona ſolutio, vt ī. dicā. Alij volentes fugere [b] omnia predicta dicunt quod hic vſucapio fuit completa contra illum, quia iſte erat adhuc in vtero, nec pro nato habetur, qꝛ eſſet in odium ſui. Curreret enim preſcriptio contra eum, & non reſtitueretur. Iſtud non placet, quia ſic intelligendo nō reſtitueretur iſte ex edicto, de minoribus, ſꝫ ex edicto ex quib᷒ cau. ma. ex clauſula illa, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videb̄r, ſed hic reſtituitur ex tit. de minoribus. Quod apparet, qꝛ hic ſituata ē hec lex, ergo, &c. Dico ergo, q̃ð habetur pro nato, & preſcriptio currit contra eum, & reſtituitur ac ſi natus eſſet, & hoc ī preſcriptione legali, ſecus in conuentionali, vt dixi. Ratio, quia reſtitutio, que conceditur ex hoc titulo, conceditur ex eo, quod cum minore geſtum eſt. l. ait pretor. in prin. ꝟ. eodem. Sed ſi vſucapio cōpletur cōtra minorem, ipſe minor videtur tranſtuliſſe dominiū in vſucapientē. l. alienationis. ī. de verbo. ſig. merito cum eo eſt geſtum, ideo reſtituitur. Simile in l. ſi intra. C. ð nō nume. pec.
c Nam ante biennium nō eſt nata naturalis obligatio. Si igitur biennium perficitur in perſona minoris, & ipſe minor obligatur naturaliter, merito cum eo geritur, & reſtituitur. Ita intelligit illam legem glo. in l. auxilium. ꝟ. eo. & l. vlti. C. in quib. cau. in integrum reſtitutio non eſt neceſſa. Sed in preſcriptione cōuentionali, ſi venditor exercet pactum legis commiſſorie, vel vendidit pignus conuentionale, hoc facit ex poteſtate ſibi data per debitum, & illa ē proxima cauſa, & ſic cum minore nihil dicitur geri. Secus ſi cum eo aliquid gereretur. d. l. Emilius. ver, dicebam.
2 et ideo in preſcriptione conuentionali dic vt d. l. Emilius. ✝ In preſcriptione legali dic, aut loquimur in preſcriptione xl. ann. & illa currit excepta pupillari etate, ſꝫ minor reſtituitur. C. in quibus cauſis in integrum reſtitutio non eſt neceſſa. l. vlti. & de preſcrip. xxx. ann. l. ſicut. Aut loquimur in alijs, & tunc quedā ſunt preſcriptiones, que de iure antiquo currebant ſine ſpe reſtitutionis, & tūc idem eſſet hodie, vt ſupra eo. l. auxilium. facit. l. interdum. ꝟ. eo. & C. ne de ſtatu defun. l. ſi mater. Quedā ſunt preſcriptiones, que de iure antiquo nullo mō currebant ꝯ minorem. l. bone fidei. de acqui. rerum domi. & iſte hodie etiam nō currunt. Quedam ſunt preſcriptiones, que olim currebant, ſed reſtituebantur minores, & tunc aut iſte ſunt preſcriptiones iudiciales cōſtitute a lege, vel a iudice, & nihil eſt hodie immutatū, vt l. properādū. in fi. de iudicijs. & in auť. de appell. & intra que tempora ſ. primo. & ſupra eodē. l. & ſi fine. ſ. penultimo & ſi. & ibi nota. in l. vlti. C. ſi aduer. rem iudica. & in l. vlt ma. C. in quibus cauſis in integrum reſtitu. non eſt neceſſa. & in l. auxiliuꝫ. ſupra
d eod. Idem in tēpore conficiendi inuentarium, [d] vt in auť. de hered. & Falc. ſ. penul. Aut loquimur in alijs preſcriptionib᷒, & tunc aut incipiunt contra minores, & hodie ipſo iure nō currūt, vt dicta l. ſi. in quib. cauſis in inte. reſtit. non eſt neceſ. Aut contra maiorem incipiunt, & terminantur cum minore iam nato, vel exiſtente in ventre, & tunc currit, ſed reſtituitur, vt hic, & l. j. ſi ad
3 uer. vſuca. ¶ ✝ Quero quid in preſcriptione, q̃ inducitur ex teſtamento, an currat contra maiorē? Uide textuꝫ, quod ſic, ꝟ. eo. l. tertia ſ. & ſi heres. Solū ergo illa l. fin. corrigitur in preſcri-
4 ptionibus legalibus. ¶ ✝ Quero quid [e] in preſcriptionibus,
e que introducūť per ſtatuta, [f] an currant contra minores? Inno.
f extra eo. c. conſtitutus. tenet quod ſic. Et aſſignat rationem, qꝛ d. l. vltima, non potuit cogitare de ſtatutis, que adhuc nō erāt, & ita dicit ipſe, quod eſt caſus in d. c. conſtitutus. Breuiter hec queſtio ſtat in hoc, vtrum ſtatuta, que dicunt preſcriptionē currere ſimpliciter, reſtringatur ſolum contra maiores? Breuiter ego dico quod ſtatuta recipiunt interpretationem reſtrictiuā, quando aliās quis damnū pateretur indebite. l. ij. de nota. dixi plene in l. omnes populi. ꝟ. de iuſti. & iure. Sed in propoſito minor damnificaretur indebite, ergo nec preſcriptio currit, nō autem recipiunt ſtatuta interpretationē reſtrictiuam, vt aliquis lucretur. l. proſpexit. in prin. ī. qui, & a quibus. & ideo cū preſcriptio ſtatutaria, de qua ſit mētio in d. c. cōſtitutus, erat ad lucrū & currit minoribus, quia illo caſu ſtatutum nō reſtringitur, ſed ſi per preſcriptionem minor damnum pateretur, tunc ſtatutum reſtrigeretur, vt dixi. Nec ob. quod dicit quod lex vltima nō cogitauit de ſtatutis, que adhuc non erant, quia fateor quod non cogitauit in ſpecie, ſed in genere de omnibus preſcriptionibus que introducerentur. facit l. ſi miles. infra de teſta. mili. Quod apparet, quia iſta lex extenditur ad preſcriptiones, que introducte fuerunt per ius Authenticorum, quod tunc tēporis non erat. De hac materia dixi plene in d. l. omnes populi. dum tractaui de ſtatutis in interpretatione reſtrictiua.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Sed hoc tenent. Uide Feli. c. placuit. de preſcri. in verſic. quero quid in preſcri in ver. videtur hic queſtio. Uide Romanum conſi. xxxviij. in ij col.

b ALEX. ¶ Alij fugere volētes. Facit tex. cū gl. an iacēte hereditate currat preſcriptio, vt alle. Bal. ī l. ſi. ī ī q. cau. ī īteg. reſtit. nō eſt neceſ. & no. ī l. ea que. C. de temp. in integr. reſt. peten. & ibi not. Bal. quid ſi dat᷒ eſt curator hereditati ad hoc, quia ea iacēte, vel ſede vacāte, nō currit preſcriptio. c. j. & ij de preſ. no. Bar. in l. naturaliter. ī. de vſucap. & adde que no. Bar. in l. ſi is q pro emptore, de vſucap. per Bald. in l. ſi intra. C. de non nume. pe.

c ALEX. ¶ Nata naturalis. Idē tenet Bar. in l. ſi. C. in qui. cau. in inte. reſt. nō eſt ne. ſed Bar. ī l. j. ī. de cōd. inde. & in l. cū quis. C. de iur. & fac. igno. tenet contrariū, videlicet, quod etiam poſt biēnium non naſcitur naturalis.

d ALEX. ¶ Conficiendi inuentariuꝫ. Nam currit minori. Uide gl. ī l. auxiliū. ꝟ. e. Sed Ia. de Bel. vt refert Bal. in c. j. ſ. ꝓtorē. de phi. feu. ali p Federicū, opponit ad d. ſ. pupill᷒. de hered. & Fal. de tex. in d. ſ ſi vnū de pred. in auť. vt cum de ap. cog. vbi ad hoc vt penam legis patiatur cū effectu, debet eſſe minor xviij. an. Et reſpondet dicens, quod aut adult᷒ legem ſpreuit in iure naturali, vel communi, & tunc maior xviij ann. non reſtituitur in integrum. aut iure ciuili, & tunc reſtituitur, quod eſt valde no.

e AND. BARB. ¶ Quero quid. Adð Bar. ī cōſ. inci. q̃ritur an ſtatutum, vbi tenet quod ſi ſtatuto cauet quod cauſe ꝯpromittātur, non intelliguntur pupilli: ſecus ſi cogerētur cōpromittere in arbitratorē. Uide omnino Ang. in l. tutor. de iureiu. & vide Bar. in l. omnes populi. de iuſt. & iur. & in j. conſt. C. & l. ābitioſa. de decre. ab ordi. fa. Et an tutor poterit petere tantum compromitti, quādo arctatur a ſtatuto, vide Bar. ī cōſi. nūquid tutor.

f ALEX. ¶ Per ſtatu. An preſcriptio ſtatutaria currat minori. vide Bal. in l. ſi. C. in qui. cau. in integ. reſti. non eſt neceſ.

LEX XLVII.

Imperatores. Poteſt minor prius agere cum tutore, quam cum contrahente, & ecōtra. h. d. ¶ Opp. de l. properādū. ſ. finali. C. de iudi. Sol. ſpeciale eſt ibi, ſecundum veram opin. in inſtantia iudicij, licet aliq̃ cant aliter, vt Ultramontani, quorum opi. eſt contra l. ſi minoris. ī. de admi. tuto. ſi bene inſpiciatur.

LEX XLIX.

Etiam qui. In integrum reſtitutio non tranſit ad defenſorem ſine mandato.

LEX XLIX.

Tutor. Denūciatio eius, q non habet ius denūciādi non cōſtituit aliquem in mala fide. Item etiā ꝯ bone fidei cōtractū, minor reſtituiť. h. d.

§. **Curator.** Si per reſtitutionem a parte cõtractus receditur, poteſt ille, cõtra quem agitur, a toto recedere, hoc dicit.

LEX XV.

MInor. Reſtituto fideiuſſore non videtur reſtitutus principalis, hoc dicit.

§. **Minor.** Per reſtitutionem nõ reuocatur libertas cõceſſa per emptorẽ. h. d.

§. **Mulier.** Aduerſus pactum circa dotem appoſitũ minor reſtituitur, hoc dicit.

LEX XVI.

SI res. Aduerſus venditionẽ validam minor reſtituitur. hoc dicit. ¶ Querit gloſ. de quibus rebus loquitur. Reſpõ. qđ poteſt ĩtelligi de iure antiquo, ⁊ de iure nouo, tene illam, que loquitur de his, que ſeruando ſeruari non poſſunt, in quibus minor reſtituitur demum, ſi patitur grande damnum.

LEX XVII.

IUnius. Minore reſtituto, reſtituitur actio in priſtinũ debitorẽ, ĩ eo ſtatu, ĩ quo erat tẽpore nouationis, hoc dicit. ¶ Opp. ĩ. de fideiuſ. l. ſi Titi⁹. Sol. Iſtud ꝓpter fraudẽ creditoris. ¶ Opp. quod prior debitor nõ fuit liberatus, l. j. in fi. de noua. Sol. glo. ⁊ dic vt ĩ ea. ¶ Oppo. ĩ. ad Velle. l. debitrix. §. fi. Sol. vt in glo.

De capitis diminutione. Rubrica VI.

¶ Dictum eſt de reſtitutione in integrũ, que fit a pretore cõcedẽte actiones ad hoc, vt ſ. dixi, de dolo, ⁊ in titu. qđ metus cau. Item de reſtitutione, que cõcedit̃ per officium iudicis, vt in tit. preceden. Eſt quedam alia reſtitutio, que fit a pretore reſtituente actionem ipſo iure, vt quãdo prima actio parit capitis diminutionem, de qua loquitur iſte titu. ⁊ ĩ. declarabo.

LEX PRIMA.

CApitis Opponitur infra ad ſenatuſcõſultum Macedonianum. l. iiij. §. finali. Solutio, Intellige hic immutatum ſtatum, facto hominis interueniente, vt in gloſſa.

LEX SECVNDA.

PErtinet Hoc edictũ habet locum in capitis diminutione, que ſalua ciuitate contingit, nõ ĩ aliis. h. d. Vel breuius, Hoc edictũ habet locum in minima capitis diminutione tãtũ, hoc dicit. Not. tex. qui dicit, neq; poſſint hi penitus cõueniri, quod illi, q amittunt ciuitatem, conueniri non poſſunt. Facit ad id, quod dicam in l. amiſſione. ⁊ in l. tutelas. in fine. ĩ. eodem.

a §. **Ait pretor.** [a] Primo quero quã reſtitutionẽ continet iſte tit? Reſpõ. gl. not. debes ſcire, qđ ſecũdum rigorem iuris, qñ aliquis capite minuitur, videtur alius homo, ⁊ ideo a prima obligatiõe, ⁊ actione liberat̃, vt ĩ. l. pri. §. fi. ſed q: naturalit̃, ⁊ vere eſt idẽ homo, p̃tor, q eq̃tatẽ naturalẽ ſequit̃, per hoc edictũ reſtituit ꝯ eũ actionẽ primã vtilẽ, vel ĩ factũ. ¶ Quero ſecũdo in quo differt hoc edictũ, ab edicto quod cũ eo? Reſpon. per hoc reſtituitur actio in capite minuto, vt dixi: per illud hec actio reſtituta limitatur, vt in caſib⁹ ibi expreſſis, non detur, niſi quatenus facere poteſt, vide glo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ait p̃tor. De capitis diminutione vide Ioã. And. in c. j. de obligat. ad ratiocinia.

§. **Hi qui.** Capitis diminutio non liberat quẽ a naturali obligatione, nec eum impedit poſt ciuiliter obligari, hoc dicit, quem caſum nota.

§. **Nemo.** Capitis diminutio nõ tollit actiones ex dinicto deſcendentes, h. d. Et licet glo. vacillet ne intellectu huius §. tamen debet intelligi de actu, ſeu obligatione naturali ⁊ etiam ciuili. l. tutelas. §. iniuriarum. ĩ. eodem.

§. **Ei qui.** Arroganti non reſtituitur actio per hoc edictum. hoc dicit.

LEX III.

LIberos. Arrogatione patris filij capite minuuntur. hoc dicit.

§. **Emancipato.** Emancipatione capitis diminutio contingit. Item qui caput non habet. illud non mutat. hoc dicit.

LEX V.

1 ☞ Bannitus noſtri temporis an equiparetur deportato.
2 Bãnitus alicuius ciuitatis nõ perdit niſi iura illius ciuitatis.
3 Bannitus quando quis poſſit facere teſtamentum, heres inſtitui, ⁊ ſuccedere ab inteſtato.

a **AMiſſione** [a] **Ciuitatis fit.**

* §. **Qui deficiunt.** [*] Qui ciuitatẽ Romanã pdant, capite minuuntur. h. d. In hac l. in verſi. qui deficiũt, videtur caſus,
1 † quod banniti equiparantur deportatis. nam deportati amittunt omnia, que iuris ciuilis ſunt, vt hic in pricipio, ⁊ ĩ ver. relegati. Ita banniti, hoc eſt, qui deficiunt ab his, ſub quorũ imperio, ⁊ iuriſdictione ſunt, perdũt ea que iuris ciuilis ſunt, vt hic in §. qui deficiunt. Et ſic videtur probari gl. que eſt in §. rele-
b gati. Inſti. qui. mod. ius pat. pot. ſol. Ego tñ de hoc diſputaui vnã queſtionẽ Piſis, q̃ incipit, Lucane ciuitatis, ⁊c. Et determinaui ſic, q̃ ille qui eſt banit⁹ imperij, equiparat̃ deportato, ⁊ perdit ea que ſunt iuris ciuilis, vt hic. Et ita intelligũtur iura noua, que dicũt, banno imperiali ſubiaceãt, hoc eſt, iura ciuilia perdant, vt in aut̃. itẽ nulla cõmunitas. C. de epiſco. ⁊ cleri. ⁊ in
2 multis aliis. Sed ille, † q eſt bannitus alicuius ciuitatis, vel regni, nõ pdit ea q̃ ſunt iuris ciuilis ciuiũ Romanorũ, ſed ea que ſunt ꝓpria iura illius ciuitatis, vel regni, ſicut hic nõ pdit ea, q̃ ſunt iuris gentiũ cõmunia omnib⁹ gentib⁹. l. quidã ſunt [illegible] nis. ſed ea que ſunt ꝓpria ciuiũ Romanorũ illa perdit. Ita bannitus ciuitatis alicuius pdit ea, que ſunt ꝓpria ciuitatis illius, non ea que ſunt communia omnibus, qui ſunt ſub Romano imperio. Ita ſentit Iacob⁹ de Are. in l. ex facto. ĩ. ad Trebel. Aduertendum tamen eſt, quod ad hoc vt talis bannitus perdat ea que ſunt ciuitatis illius, duo requiruntur, ſcilicet, quod iſte fuerit inobediens, ⁊ aufugerit ab illius imperio cui ſubeſt, ⁊ ſic fit
c bãnitus. Item, q̃ [c] in hoſtium numerũ ſe conferat. Iſta duo po-
d nuntur [d] hic. Conferre autem ſe in numerũ hoſtiũ intelligo, vt cunque eſt talis bãnitus, qui per formã ſtatuti poteſt ipune offendi. Nam cum ſtatutum permittit eum offendi impune, indicit ei bellum, ⁊ habet eum pro hoſte. l. hoſtes. ĩ. de capti. ⁊ l. iij. ĩ fi. ĩ. ad legem Corne. de ſica. Sed ſi eſſet bãnitus, nõ tamen haberetur vt hoſtis, nec poſſet offendi ex forma ſtatuti, tũc non dicerẽ eum
3 perdidiſſe ea, que ſunt ciuitatis ſue. † Et ex predictis ſequit̃ deciſio multarũ queſtionum, de quibus cõſueuit dubitari, an bãni-
e tus poſſit facere teſtamẽtũ, [e] an poſſit inſtitui, an ſuccedat ab inteſtato, ⁊ ſimilia. Nã ſi loquimur de bãnito, qui non poteſt offendi impune, non eſt dubium, q: nihil perdit: ſi de alio, ⁊ tunc ſi quidem vellet facere teſtamentum, vel inſtituere in teſtamento valido tãtum ſecundum ſtatutũ illius ciuitatis ſue, cuius iura perdidit, nõ valeret. Sed ſi fieret de iure cõmuni, valeret, quia iura communia non perdit. Eodem modo, ſi hereditas ab inteſtato
f delata ſit, [f] ſecundum formã illorũ ſtatutorũ nõ capit. Sed ſi de iure communi, licet tamen ea retineat que ſunt iuris cõmunis, tamen volens petere coram iudice non audiretur. vt ĩ. ti. ſed ⁊ ſi per pretorẽ. §. ſed ⁊ ſi cum decreto. Et idem dico per omnia in his, qui ſunt effecti hoſtes ex vigore alicuius reformationis, vel ipſa lege lata, vt hac lege dicit̃. ¶ Quero, licet iſti perdant ciuitatẽ, ⁊ ipſi nõ poſſint petere neque acquirere, an aliqui teneant̃, vt ipſi poſſint cõueniri, dicã ſtatim ĩ. eo. l. tutelas, ĩ fine.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Amiſſione. Ad declarationem huius legis eſt videndus Bar. in extraua. qui ſint rebelles, in verſic. ex tenore.
* CLAVD. ¶ Deficiunt. Vide pulchram queſtionem quam per hunc text. determinat Roma. conſi. ccccliiij. dubio j.
b ALEX. ¶ Diſputaui. Vide Bal. ĩ l. j. ĩ ix. q. C. de here. iſti. ⁊ in l. j. C. de ſac. ſan. eccl. ⁊ ĩ l. Gall⁹ §. ⁊ quid ſi tãtũ, de libe. ⁊ poſthu. ⁊ Ange. ĩ l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ĩ. ſolu. mat. ⁊ in l. ex facto. §. ex facto. ĩ. ad Treb. ⁊ in diſpu. que incipit, Bononie bannitus. Vide Bal. in l. iij. C. ſi pend. appella. mors interue. ⁊ Saly. in l. j. C. de here. iſti. ⁊ Bal. in l. vt vim. ĩ. de iuſti. ⁊ iure. ⁊ vide q̃ dixi in l. ij. de requi. reis. Poſt Bar. ⁊ quod not. Bar. ĩ l. cũ mulier. ſol. ma. ⁊ Imo. in l. ſi cum dotem §. ſi pater. in princ. ⁊ Bal. i c. domino guerram, hic finit lex Corra. de ide inci. cõſue. re. Alleg. gl. hic, quod lex poteſt pro furto quem bannire, vel ad mortẽ damnare, quando impunitas delicti pendet extrinſecus.
c POMA. ¶ Item quod. Bannitus non dicitur hoſtis, niſi indicatur mors a ſtatuto, vide Dec. l. veluti. ſ. de iuſti. ⁊ iur.
d ALEX. ¶ Conferat. Sed vtrũ ſtante tali ſtatuto, poſſit bannitus ſemel occidere? Bal. tenet quod non, per ibi not. in gloſ. in l. j. C. de ſer. fugi. quia non eſt in bãno ſuſpſius. Facit l. liber. ad leg. Aquil. quod bene not. ibi, ſed ſi eſſet bannitus, non tamẽ haberetur, ⁊c. Vide quod not. Bald. in authentica, ⁊ omnino. C. ne vxor pro marito.
e ALEX. ¶ Facere teſtm̃. An bannitus poſſit facere teſtm̃, vide Bar. ĩ l. j. C. de hr̃. iſti. Adđ q̃ dixi poſt Bar. ĩ l. ſi victũ. de re iudi. ⁊ no. pulchre Bar. ĩ l. ſi qua. de his q ſunt ſui, vel alieni iur. ⁊ Ang. ⁊ Imol. in l. Gallus. §. ille caſus, de lib. ⁊ poſthu. ⁊ Bald. in l. j. C. de hered. inſti. ⁊ ibi Bartolus, ⁊ an eis ſuccedatur, vide Bald.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN